

JONUŠAS * RADVILAŠAS

DID. LIETUVOS
ET MONAS

1612+1655

VILNIAUS
BIRŽŲ VAIVADA

1980
BALANDIS - APRIL
Nr 4

KARYS

KARYS

1980
Nr. 4 (1561)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS
Administratorius
KĘSTUTIS BILERIS
Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:
S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajame
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"
Leidžia:
L.K.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

Vytautas Ignas — Jonušas Radvilas	viršelis
A. Budreckis — Jonušas Radvilas	145
Plk. ltn. D. Skučas — Strateginis oro transportas	151
B. Balčiūnas — Trečias Pasaulinis Karas	156
J. Revas — Kareivio dienos	162
A. — Ar tai nebus paskutinis įspėjimas?	164
TREMTIES TRIMITAS	171
J. Revas — Šaulio prisiminimai	171
Šauliškoj Pastogėj	173
KARINĖS ŽINIOS	184
KRONIKA	186

ATSTOVAI:

Baltimore — M. Šimkus, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Australia — V. Šalkūnas

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Baly's Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Pr. Kovas
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE
TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.
Misevičius, Aug. Kuolas

ANGLIJOJE
"Dainora" — 14 Priory Road; Kew, Sur-
rey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas, 22 Slevin St., No. Geelong,
3215, Vic.
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol
5084, SA
S. Pačėsa, 13 Orchid Road, Guildford,
NSW, 2161

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$12.00, pusmečiui U.S. \$6.00, atskiro nr. U.S. \$1.50

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

Subscription U.S. \$12.00 per year. Single copy U.S. \$1.50 — Second Class Postage Paid at Brooklyn, N.Y. Publication No. ISSN 0022-9199

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 4 (1561)

BALANDIS — APRIL

1980

JONUŠAS RADVILAS

ALGIRDAS BUDRECKIS

(Pradžia KARIO 3 Nr.)

5. CHMIELNICKIO SUKILIMAS

1648 m. pavasarį Ukrainos kazokų etmonas Bogdanas Chmielnickis pradėjo visuotinį kazokų sukilimą prieš lenkus. Šis sukilimas greitai virst ukrainiečių valstiečių tautiniu išsivadavimo karu. 1648 m. gegužės mėn. Chmielnickio sukilėliai sutriuškino Lenkijos kariuomenę, pasiūstą sukilimo slopinti. Lenkus apėmė panika, ir jie masiniai bėgo iš Ukrainos žemių į Lenkiją.

Tuo pačiu metu kilo valstiečių judėjimas rytų ir pietų Gudijoje. Kai kur gudų valstiečiai dėjosi su kazokais sukilėliais. Lietuvos didysis etmonas Jonušas Kiška net nespėjo surinkti kariuomenės judėjimą nuslopinti. Stambių dvarininkų ir didikų pastangos savomis jėgomis užgniaužti valstiečių sukilimus buvo nesėkmingos. Lietuvos didikai, matydami Lenkiją nepajėgiant sukilimą nuslopinti, Jonušo Radvilo raginami, sudarinėjo samdytų kareivių pulkus ir siuntė juos prieš sukilusius ukrainiečius ir gudus. Lietuvos pakancleris Pacas pasamdė 3000 kareivių, Sapieha — 1300, Radvilas — 4 raitelių pulkus, kiti didikai taip pat siuntė, kad ir mažesnes, savo karines jėgas.³¹

Tik 1648 m. rudenį Lietuvos didikai įstengė pasiūsti į pietų Gudiją keletą algininkų pulkų ir bajorų pulką, kurie patyrė pralaimėjimą po pralaimėjimo. Rečicos srityje kazokai ir pravoslavai valstiečiai sumušė Valavičiaus junginį. Prie Rogačevo sukilėliai buvo apsupę Paco vadovaujamą dalinį. Tik su dideliu vargu ir žymiais nuostoliais Pacui pasisekė iš apsupimo prasiveržti ir pabėgti.³² Lietuvos didžioji kunigaikštija tada nukentėjo nuo Bagdono Chmielnickio kazokų. Dar 1648 m. lapkričio mėn. kazokai nusiau-

bė Lietuvos Brastos, Pinsko, Kobrinės, Turovo ir Mozyriaus apylinkes. Nababos vadovaujami, 1649 m. pradžioje kazokai nuniokojo Starodubo, Gomelio, Lojovo ir kitas Lietuvos sritis, nors pagaliau buvo lietuviai sumušti.³³

1648-1653 m. Lietuvos lauko etmonas Jonušas Radvilas dalyvavo kare su Bagdono Chmielnickio kazokais. Rodos, kad tik kartą per tuos metus — 1650 m. pabaigoje — jis buvo atvykęs į Vilnių.³⁴ 1649 m. sausio mėn. Jonušas Radvilas su didele lietuvių kariuomene ketino suduoti kazokams ir sukilėliams smūgį Pinsko - Turovo - Mozyriaus ruože. Jis tikėjosi pastoti kelią Chmielnickio kazokams,ėjusiems į pagalbą gudų valstiečiams ir ketino numalšinti sukilimą Gudijoje, o po to, užpuolęs iš šono ar iš užnugario, tikėjosi sutriuškinti Chmielnickio kariuomenę. Tai buvo drąsus užmojis, bet reikia atminti, kad ir Radvilas buvo drąsus. Lietuviai kareiviai noromis ėjo paskui jį, nes jis jais rūpinosi, o nors buvo griežtas, bet vistiek teisingas.

1649 m. vyko derybos tarp Chmielnickio ir naujo Lenkijos karaliaus Jono Kazimiero. Deryboms niekais nuėjus, 1649 m. gegužės mėn. karalius Jonas Kazimieras paskelbė visuotinį Žečpospolitos išsироšimą prieš kazokus. Žečpospolitos karinės pajėgos buvo padalintos į tris kariaunas. Pirmoji kariauna susidėjo iš Lenkijos samdytos kariuomenės pulkų. Ji telkėsi šiaurės vakaruose, pasienyje tarp Galicijos ir Valuinės. Tai kariaunai vadovavo Potockis. Antroji kariauna buvo sudaryta iš šlėktos junginių. Paties karaliaus vadovaujama, ši antroji kariauna stovėjo atsargoje, Lenkijos žemėje. Trečioji kariauna buvo

sutelkta Lietuvoje, jai vadovavo lauko etmonas Jonušas Radvilas, kuris turėjo žygiuoti iš šiaurės rytų Kijevo link.³⁵

Chmielnickis savo ruožtu paskelbė visuotinę mobilizaciją, į kurią ukrainiečių tauta entuziastingai atsiliepė. Ne tiktai kazokai ir pravoslavų valstiečiai, bet ir ukrainiečiai bajorai bei miestelėnai stoji sukilėlių gretosna. Nepasitikėdamas vien tik savo karinėmis jėgomis, Chmielnickis kreipėsi į Krymo chaną Islamą Girėjų pagalbos. Netrukus atvyko totoriai kazokams padėti. Chmielnickis suprato, kad totorių talka turės psichologinį poveikį į lenkus, girdi, totoriai sukelsią siaubą lenkuose.³⁶

Chmielnickis, matydamas pavojų iš Radvilos pusės, 1649 m. liepos mėn. antroje pusėje pasiuntė į Gudiją 10,000 kazokų junginį, vadovaujamą Stepo Podbailos. Podbaila užėmė pozicijas prie Lojevo tarp Dniepro ir Sožos. 1649 m. liepos 31 d. Radvilo kariuomenė priartėjo prie Lojevo ir ruošėsi persikelti į kairįjį Dniepro krantą. Persikelti jam nepavyko, nes užpakalyje pasirodė Chmielnickio senas draugas pulkininkas Kričevskis su kazokais ir sukilėliais. Kričevskis nusiaubė Lietuvos Mogilevo, Starodubo, Slucko ir Pinsko apylinkes, paimdamas miestus, žudydamas ir plėšikaudamas.³⁷ Kautynėse įvyko ties Lojevu prie Dniepro. Čia Jonušas Radvilas kazokus sumušė. Kričevskis buvo rimtai sužeistas ir paimtas nelaisvėn. Lietuviai jį įgrūdo į vežimą ir nugabeno pas pati lauko etmoną, bet Kričevskis netrukus mirė. Kadangi lietuviai patyrė daug nuostolių, Radvilas buvo priverstas grįžti atgal.³⁸ Lenkų kariuomenė, vadovaujama kunigaikščio Jeremijaus Višniovieckio, tęsė žygį prieš kazokus ir totorius toliau.

1649 m. Jonušas Radvilas buvo išvadavęs iš sukilėlių ir kazokų Turovą, Mozyrių, Bobruiską ir kitus miestus, o už Pinsko išlaisvinimą gavo pagyrimą seime. Nors Radvilas buvo nuvykęs lenkams padėti prieš kazokus, tačiau nė karto jis nesujungė savo kariuomenės su Lenkijos kariuomene.³⁹

1650 m. lenkai intensyviai ruošėsi duoti Chmielnickiui smūgį. Lemiamas mūšis įvyko Berestečke 1651 m. birželio 28-30 d.d. Iš lenkų pusės dalyvavo apie 76,000 samdytų karių ir bajorų, o iš kazokų pusės ligi 200,000 kazokų ir ligi 100,000 Krymo totorių. Lenkų kariuomenei mūšyje vadovavo Kalinovskis, Jeremijus Višniovieckis, Lanckoronskis, Boguslovas (ne Jonušas) Radvilas ir Przyjemskis. Totoriams vadovavo chanas Islamas Girėjas ir sultonas Amuratas, o kazokams pats Chmielnickis. Totoriai buvo sumuš-

ti, bėgdami totoriai paėmė Chmielnickį surištą su savimi. Kazokų kariuomenė pakriko.

Totoriams paleidus Chmielnickį, jis ir vėl ėmėsi telkti kazokų kariuomenę. Jis įsteigė savo štabą Korsunėje, 100 mylių į pietus nuo Kijevo. Bet šis kazokų kariuomenės sutelkimas ilgai užtruko.

Tuo tarpu lauko etmonas J. Radvilas žygiavo prieš Kijevą. Kijevo kazokų įgula neturėjo vilties apsiginti ir pasitraukė į pietus. 1651 m. liepos 29 d. Kijevas pasidavė Jonušui Radvilui. Lietuvų kariuomenė tvarkingai užėmė miestą. Keliom dienom praslinkus, Jonušas Radvilas įsakė visus kijeviečius, įtartus simpatizavus Chmielnickiui, suimti. To pasėka buvo riaušės, kurias lietuviai kareiviai gana lengvai numalšino, apiplėšdami miestą. Tuo momentu Chmielnickio pasiūstas kazokų dalinys priartėjo prie Kijevo. Norėdami susilpninti lietuvų įgulos gynybą, kijeviečiai padegė savo namus. Gaisras sudegino miesto didesnę pusę. Nors lietuviai ir atnušė kazokų puolimą, tačiau turėjo pasitraukti iš Kijevo griuvėsių. Jonušas Radvilas po to nužygiavo į pietus prisidėti prie lenkų kariuomenės, kuri tuo metu stovyklavo ties Vasilkovu.⁴⁰ Anot istoriko Niesieckio, Radvilas taip išgąsdino kazokų sukilėlius, kad šie verčiau puldinėję Lenkiją, Lietuvos žemių neliesdami.⁴¹ Amžininkai sakė, kad "dvi saulės" kovoje prieš Chmielnickį, buvę karvedys Jeremijus Višniovieckis ir Jonušas Radvilas.

Nors yra užmetimų Radvilui, kodėl jisai su naikinęs Kijevą, tačiau, moderniuoju laikų archeologai ir architektai jam yra skolingi. Mat, jisai buvo įsakęs olandų tapytojui Abraomui van Westerfeldui atlikti miesto scenovaizdžius, pavaizduoti Kijevo miestą tokį, kokį lietuviai buvo užėmę. Westerfeldo paveikslų albumo originalas žuvo, bet išliko puikių jo reprodukcijų.⁴²

Po žygio į Kijevą, dėkinti už paramą, Lenkijos etmonai buvo pažadėję Radvilui leisti Lietuvos kariuomenę poilsio išskirstyti Černigovo vaivadijoje, bet žygiui pasibaigus, vis dėlto, teko ją grąžinti į Lietuvą, nes pasipriešino kiti lenkai. Nepadėjo Lietuvai Lenkija nė tą kariuomenę apmokant.⁴³

1651 m. rugsėjo mėn. Chmielnickis atnaujino karą. Kokį pavojų sudarė Lietuvai Chmielnickio sukiliminis karas, rodo Jonušo Radvilo 1652 m. birželio mėn. 20 d. įsakymas jo privačių žemių bajorams. Įsakyme skelbiama⁴⁴:

Kadangi ūmiam ir beveik žūtbutiniam valstybės reikalui būtina sukaupti visas jėgas mūsų sužlugdymo siekiančiam priešui atremti, todėl įspėjame ir griežtai

įsakome, kad visi su karo apranga ir kuo geriausiai pasiruošę sėstumėte į balną ir susirinę, vadovaujami to, kurį patys sau išsirinksite, žygiuotumėte, dieną ir naktį, skubėdami, tiesiog prie Bobruisko, kad ten būtinai jau stovėtumėte po keturių savaičių nuo šio universalso datos. Neįvykdę to, neteksite visų dvarų ir būsite griežtai nubausti galva, be jokio pasigailėjimo.

1653 m. etmonas Chmielnickis kreipėsi į Maskvos carą Aleksiejų pagalbos. Iš Rusijos į Ukrainą vyko gurguolės su grūdais, ginklais, šaudmenimis, druska ir metalo dirbiniais. Ukrainos sukilėliai pateko į Maskvos glėbį. 1653 m. spalio 1 d. Zemskinis soboras (žemių seimas) Maskvoje priėmė Ukrainą į Rusijos valstybės sudėtį. Ukrainos susijungimas su Rusija buvo viešai paskelbtas 1654 m. sausio 8 d. radoje (ukrainiečių taryboje) Perejeslaulio mieste. Ukrainiečių rada patvirtino susijungimą su Rusija. Kazokų etmono Chmielnickio susidėjimas su caru Aleksiejum sudarė didelį pavojų Žečpospolitai. Nors ir sergantis, Lietuvos didysis etmonas Jonušas Kiška dar prieš mirdamas atliko paskutinę paslaugą kraštui. 1653 m. rugsėjo 4 d. jis sušaukė Polocke nepaprastą seimelį, kur buvo skubiai aptartos gynimosi priemonės prieš eventualią Maskvos kariuomenės invaziją.⁴⁵

6. VAIDAI SU KARALIUM JONU KAZIMIERU

Anot lenkų istoriko L. Kubalos, "visiems gerai yra žinomas faktas, kad garsusis Lietuvos didysis etmonas Jonušas Radvilas visai nepripažino Jono Kazimiero ir su juo nesiskaitė ir Lietuvoje viešpatavo kaip koks karaliukas".⁴⁶ Jonušas Radvilas buvo karštas kalvinas, krašto patriotas, ir tikras vyras. Jo priešininkas Jonas Kazimieras Vaza (1609-1672 m.) buvo jam nepriimtinas, nei ideologiniu-religiniu požiūriu, nei kaip žmogus. Jonas Kazimieras neturėjo savo valios; būdamas nepastovaus būdo jis lengvai pasiduo-davo įtakoms. Anot žmonos Marijos Liudvikos Gonzagos sekretoriaus Demoyers, Jonas Kazimieras "sunkioms valstybės problemoms spręsti buvo žmogus be polėkių". Nors jo gyslose tekėjo lietuviškas, lenkiškas, vokiškas bei švediškas kraujas, jis neturėjo didesnio prisirišimo prie savo krašto ir tik svajoto apie Švedijos sostą. 1643 m. Jonas Kazimieras buvo net įstojęs į jėzuitus (Radvilo priešai!), po trijų metų popiežius jį paskyrė kardinolu. Tačiau, "kardinolas" Jonas Kazimieras greit susipyko su kurija ir metęs raudoną rūbą grįžo atgal į Varšuvą, kur vedė pasaulietišką gyvenimą.

Kai karalius mirė 1648 m., Jonas Kazimieras atskubėjo namo ir kandidatavo prieš jaunesnįjį brolių Karolį Vazą. Jo kandidatūrą rėmė Ka-

Jonušas Radvilas — Biržų ir Dubingių Kunigaikštis, Šventosios Romos Imperijos Princas, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos Kariuomenės Vyriausias Vadas.

rūnos kancleris Osolinskis, Vladislavo IV našlė Marija Liudvika, disidentai ir net kazokų etmonas Chmielnickis. Jonušas Radvilas buvo priešingas jo elekcijai. Netrukus po elekcijos ir karūnacijos, Jonas Kazimieras vedė savo brolio našlę Mariją Liudviką, kuri turėjo nepaprastai daug įtakos į jo politiką ir asmens gyvenimą.

Jono Kazimiero valdymas buvo susijęs su didelėmis nelaimėmis, kurios sukretė tiek Lenkiją, tiek Lietuvą. Amžininkai parafrazavo jo monetų inicialus "ICR" (Iohanne Casimirus Rex) kaip "valstybės nelaimių pradžia" (initium calamitatum regni).

Jonušas Radvilas, faktinas Lietuvos vadas nuo 1646 m. maža tepaisė ištizėlio karaliaus. Per Žečpospolitos seimus šeiminkavo Radvilas, o jo šalininkai šaukdavo prieš karalių. Jonušas Radvilas vaidijosi ir su kitais didikais, bet niekas nedrįso jo bausti.⁴⁷

DLK Jonas Kazimieras jo bijojo ir, visokiomis intrigomis keldamas prieš jį kitus didikus, stengėsi paraližuoti Jonušo galią Lietuvoje. Dėl Radvilo atsisakymo su Lietuvos kariuomene žygiuoti į Ukrainą 1653 m., karalius ilgai delsė su didžiojo etmono pareigų jam suteikimu. Karalius turėjo pagrindo palaikyti Jonušo priešus Vin-

centą Gansiauskį (Gonsievskį) ir Povilą Sapiehą. Mat, Jonušas Radvilas varė ir savarankišką užsienių politiką. Viename savo laiške iš Oršos, 1654 m. birželio 25 d., Jonušas Radvilas rašė Bagdonui Chmielnickiui, jį patikrindamas, kad ką jiedu abu sutarsią, tą visa valstybė ir priimsianti, nes jis žinąs tokias priemones, kurias pavartojus niekas tų judviejų susitarimų negalėsias sugriauti.⁴⁸ Tai nebuvo vien tušti pasiūlymų žodžiai, nes savo aukšto urėdo ir savo didžiulių turtų dėka jis turėjo daugybę ištikimiausių šalininkų ir rėmėjų, ne tik plačiose bajorų ir plikbajorių masėse, bet ir tarp didikų, ištikimai jam atsidavusių.⁴⁹ Lietuvos kariuomenė irgi noriai ėjo su juo, nes jis ja rūpinosi ir buvo jai dosnus.⁵⁰ Jis drąsiai vedė savo užsienių politiką, pasirašydamas: Janusz Radziwill, książę na Birżach i Dubinkach, wojewoda wilenski, hetman wielki litewski.

Be jokių valstybės įgaliojimų, jis priiminėjo pasiuntinius iš Maskvos ir nuo sukilusių kazokų. Be Karūnos ar Lietuvos didžiosios kunigaikštijos senato pritarimo Jonušas Radvilas siuntinėjo savo pasiuntinius pas Bagdoną Chmielnickį, į Maskvą, pas uošvį Moldavijos valdovą ir pas Bran-

Hetmanas Bohdanas Chmielnickis

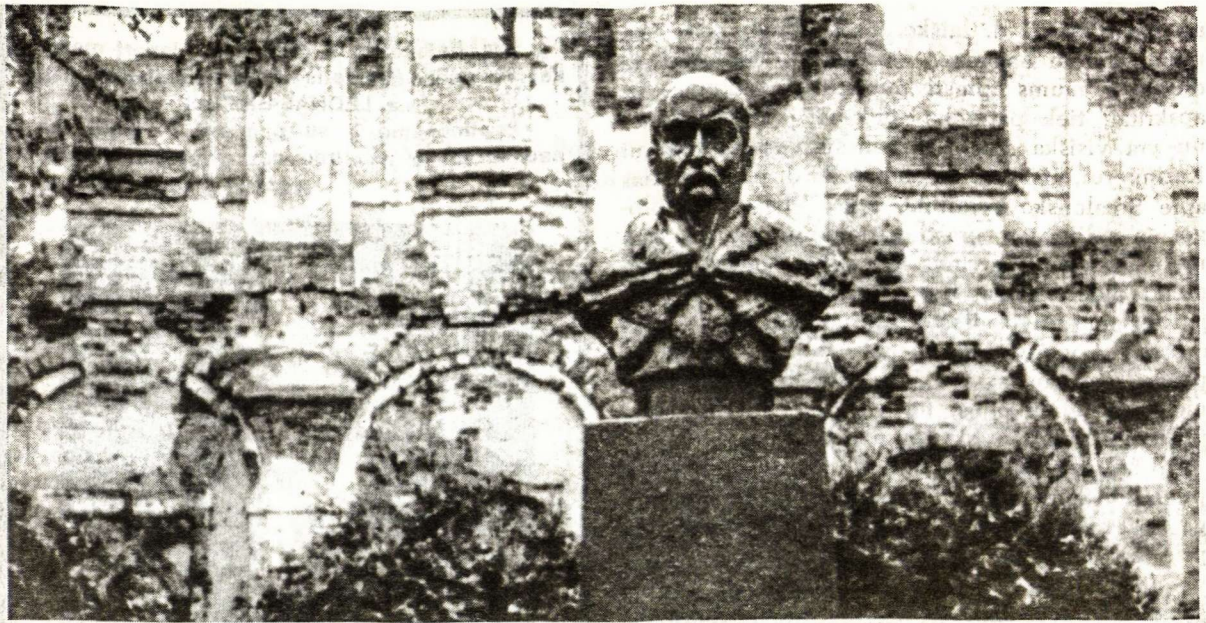
denburgo elektorių. Jis savarankiškai vedė derybas su vengrų vadu Rakoči ir su kazokais; neklausė Jono Kazimiero nurodymų ir elgėsi dažnai visai priešingai. Gyvenant viešojo nesantikoje su didžiuoju kunigaikščiu-karaliumi, jų planai susikryžiuodavo. Bet ir DLK Jonas Kazimieras taip pat trukdė jo veikimą.⁵¹ Jis jokia būdu nenorėjo Jonušui Radvilui atiduoti didžiojo etmono buožės po Jonušo Kiškos mirties. Nepaisydamas kazokų maišto ir karo su Maskva, valdovas vilkino didžiojo etmono paskyrimą. Dėl to daug triukšmo buvo keliamą ir seime.⁵²

Jonušas Radvilas tapo Vilniaus vaivada 1653 m. kovo 30 d., o Lietuvos didžiuoju etmonu 1654 m. balandžio 7 d.⁵³ Net kai seimas priverstė karalių Jonušui įteikti buožę, tai Jonas Kazimieras pareiškė viešą protestą. Tada karalius tuoju paskyrė savo favoritą, Vincentą Gansiauskį, lauko etmonu (Gansiauskis jau nuo 1652 m. buvo ir Lietuvos paizdininkiu). Veikdamas prieš Lietuvos įstatymus, Jonas Kazimieras mėgino suteikti Gansiauskiui tam tikras prievoles, kaip antai: naujų pulkų organizavimą, kurios iš tikro priklausė didžiajam etmonui. Tam tikslui vykdyti Jonas Kazimieras surašė dokumentus, kurie padidino Lietuvos lauko etmono galias. Tie dokumentai buvo atiduoti kancleriui antspauduoti. Bet Lietuvos kancleris Stanislovas Albrechtas Radvilas, kuris buvo ir Jonušo dėdė, atsisakė uždėti antspaudą ir tuo įteisinti tuos raštus. Karalius pagaliau gavo reikiamą antspaudą, kai buvo kreiptasi į pakanclerį Kazimierą Sapiehą, Radvilų varžovą. Praraja tarp karaliaus ir Jonušo Radvilo dar daugiau padidėjo, kai Jonas Kazimieras įsakė bajorams telktis karan lauko etmono stovykloje, o ne Radvilų stovykloje. Bet kai maža bajorų atsiliėpė į karaliaus universalą-įsakymą, Jonas Kazimieras kontramandavo tą įsakymą ir tuo būdu susikompromitavo Lietuvoje.⁵⁴

7. TVANAS

Lenkijos-Lietuvos istorijoje lemiamas lūžis įvyko 1654-1655 m. Tai buvo "Tvano" (lenkiškai potop) epocha, kai Žečpospolita pasiekė savo žemiausią laipsnį dėl Jono Kazimiero kvailo viešpatavimo. Lenkų ir lietuvių valstybei grėsė pavojus ne tikai nuo atnaujinto ukrainiečių kazokų sukilimo ir nuo jiems atėjusių į pagalbą maskvėnų, bet ir iš Švedijos. Šių sukrečiančių įvykių fone tegalima spręsti, ar Jonušas Radvilas buvo krašto patriotas, ar kažkoks išdavikas.

Po Ukrainos pasidavimo Maskvai Perejaslaulyje, caras Aleksiejus Michailovičius ėmė atvirai ruošti karui prieš Žečpospolitą. Jo tikslas buvo

Jonušo Radvilo paminklas Biržų pilyje (skulpt. J. Zikaras)

atplėšti nuo Lietuvos gudų gyvenamas sritis ir prisiartinti prie Baltijos jūros. 1654 m. pavasarį caras Aleksiejus pradėjo karo veiksmus.

Lietuva tuo tarpu ramiai gyveno. Niekas puolimo nelaukė, niekas karo su jaunu caru nesitikėjo. Viena Maskvos kariuomenė ėjo per Ukrainą, kur susijungusi su Chmielnickio vadovaujamais kazokais, grasino pietinėms Lenkijos sritims. Ant lenkų kariuomenės pečių daugiausia gulėjo šių karinių operacijų svoris. Antroji Maskvos kariuomenė, kurios skaičius siekė ligi 200,000 vyrų ir kuriai vadovavo pats caras Aleksiejus Michailovičius, ėmė žygiuoti prieš Lietuvą.

Caras Aleksiejus maskvėnų svarbiausiu uždaviniu laikė Smalensko žemės ir gudų žemių tarp Dniepro ir Dauguvos užėmimą. 1654 m. gegužės 15 d. prasidėjo rusų kariuomenės žygis prieš lietuvius. Šeremetjevo vadovaujamai armijai caras įsakė priėti sieną prie Velikije Luki ir gegužės 20 d. pradėti puolimą Nevelio, Polocko ir Vitebsko kryptimi. Be to, Šeremetjevo armijos uždavinys buvo saugoti Livonijos sieną nuo galimų netikėtumų iš švedų pusės, su kuriais Rusija tuomet buvo taikoje. Svarbiausias Maskvos kariuomenės smūgis buvo taikomas per Viazmą į Smalenską. Kadangi Lenkijos karinės pajėgos buvo užimtos Ukrainoje, tai tas smūgis faktiškai buvo nukreiptas prieš Lietuvos kariuomenę.⁵⁵

1654 m. Maskvos kariuomenė keliose vieto-

se įsiskverbė į Lietuvos didžiosios kunigaikštijos teritoriją ir slinko Vitebsko ir Polocko link. Maskvėnai užėmė Dorogobužą ir artinosi prie Smalensko.⁵⁶ Pasienio gynyba nebuvo pasiruošusi invazijai. Štai, 1653 m. gruodžio 31 d. Vitebsko seimelio instrukcijoje bajorai pareiškė apie Vitebsko pilį, kad joje amunicijos beveik visai nėra, o pati tvirtovė vien iš savo senumo vos pati negriūva. Kai besigindami smalenskiečiai prašė pagalbos prieš Maskvos kariuomenę, Lietuvos etmonas Jonušas Radvilas 1654 m. birželio 24 d. jiems rašė, kad visoje Lietuvoje nėra daugiau parako kaip 50 statinių, o Vilniaus ginklėdėje jo nėra nė grūdelio.⁵⁷

Birželio pabaigoje maskvėnai apsupo Smalenską. Smalensko įgula, vadovaujama vaivados Pilypo Obuchovičiaus, ilgai gynėsi, bet nesulaukusi pagalbos turėjo pagaliau kapituluoti 1654 m. rugsėjo 10 d.

Mogilevas taip pat spyrėsi, bet rugpiūčio mėn. krito. Maskvėnai paėmė ir Vitebską.⁵⁸

O Polocko pilies patrankos gulėjo neuždengtos ir nepritaikytos. Joms visai nei parako nei švino pilyje nebuvo. Pilies mūras buvo pilnas spragų. Kai maskvėnai 1654 m., paėmę Dorogobužą, apgulė ir Polocką, tai Polocko pilis vos tris dienas teisilaukė, nes joje įgulos nebuvo, o ją gynė tik 30 bajorų ir 6 jėzuitai.⁵⁹

Pats Jonušas Radvilas, nupasakodamas krašto gynimo nuo Maskvos invazijos eigą, savo 1654

m. balandžio 7 d. laiške iš Mogilevo rašė Slo-
nimo pavieta bajorams: "Artilerijos taip pat yra
dideli ir mums įprasti nuolatiniai trūkumai ir,
apskritai, tiek patrankų, tiek visų kitų reikme-
nų yra visiška stoka".⁶⁰ Panašiai jis rašė Jonui
Kazimierui, 1654 m. balandžio 30 d. pranešdamas
apie Smalensko apgulimo eigą: "Patrankos blo-
gos ir netikusios, prasti patrankininkai; puolimo
metu tik vienas šovinyš tepataikė į miestą; reik-
menų didelė stoka, net petardų nėra. Jei būtų,
jau būtume buvę mieste. Kariuomenės kas kartas
mažėja, pavietų vėliavos nyksta".⁶¹ Kadangi ir
pačios svarbiausios Lietuvos pilys buvo be įgulų,
maisto ir amunicijos, tai visai nenuostabu, kad
jos lengvai buvo maskvėnų užimtos.⁶²

Lietuvoje niekas nebuvo laukęs Maskvos
puolimo. Staiga, apie birželio 24 d., joninių pro-
ga, pasklido Vilniuje gandas, kad priešas jau
prie pat Lietuvos sienos. Sužinojęs apie mask-
viečių įsiveržimą, Jonušas Radvilas ėmė skubiai
šaukti Lietuvos bajorus karan, rikiuoti samdytus
karius. Seimeliai rinkosi po visą kraštą, bet bajo-
rai netikėjo, kad pavojus rimtas, todėl jie tik
pamažu telkėsi.

Lietuvos gynyba buvo atiduota Jonušui. Var-
gais negalais, iki 1654 m. liepos pradžios Rad-
vilas surinko 11,200 karių, o priešas jau buvo
200,000. Radvilas su savo kariuomene pastojo
kelią priešui. Rugpiučio mėn. 12 d. per visiš-
ką saulės užtemimą įvyko ties Šklovka pirmosios
kautynės — žiaurios ir kruvinos, bet, kaip pra-
nešė jų dalyvis "Dievo malonei leidus, mums
laimingos". Pats Jonušas nesisaugojo, enrgingai
įsakymus davinėjo — tai kariuomenės sparnuose, tai
kautynių sukury, keletos žirgų po savim netek-
damas. Lietuvių kariai taip smarkiai šoko ant
priešo, kad ne tik atrėmė jo puolimą, bet dar
nakties tamsoje per tris mylias vijosi. Maskvėnų
žuvo 7,000, o lietuvių — 700. Jonušas rusus
nustūmė už Dniepro.⁶³

Neteko pasidžiaugti laimėjimu, nes po dviejų
savaičių maskvėnai sutelkė tokias jėgas, kad ir
narsusis Jonušas negalėjo atsispirti. Jis pats, ap-
sirgęs, gulėjo ūkininko grytelėje, o lauko etmonas
Vincentas Gansiauskis visai į karą neatvyko, tik
intrigavo prieš didįjį etmoną. Smalensko žemėje
ties Šepelevičiais vėl įvyko kautynės. J. Radvi-
las vos iš ligos atsikėlęs, buvo maskvėnų šūvių
taikinyš. Prisivijo jį maskvėnai, ėmė persekioti,
keletą kartų nustūmė nuo tilto į raistus. Tik
greitas žirgas jį išgelbėjo. O Boguslovas Radvilas,
Jonušo pusbrolis, neteko savo raitelių, žuvo be-
veik visi pėstininkai, tik artilerija išliko. Lietu-
vos kariuomenė buvo visiškai sumušta.⁶⁴

Š.m. balandžio 14 d. sukako vieneri metal,
kai mus paliko ilgametis KARIO administratorius,
a.a. LEONAS BILERIS

Prisimename jį su pagarba ir draugiška
padėka už jo nuoširdų darbą leidžiant KARĮ.
KARIO Leidėjai ir Štabas

Maskoliai be kliūčių užėmė Polocką, Drują,
Smalenską, Mozyrių, Mogilevą ir Vitebską. Ke-
lias į Lietuvos sostinę Vilnių buvo atdaras. Mas-
koliai žudė, plėšė, degino miestus, sodybas, dva-
rus. Ištisi plotai liko be gyventojų. Išnyko kai-
mai. Apie 300,000 šeimų rado prieglobstį Vil-
niuje ir Kaune. Šimtas tūkstančių buvo išvaryta
į nelaisvę, bajorus maskoliai išgabeno į Kazanę.⁶⁵
Vienas amžininkas rašė 1654 m. liepos 24 d.:

Važiudami į Kalugą matėme pakeliui daugybę
vežimų, traukusių į rytus — juose buvo prigrūsta
moterų ir vaikų iš Lietuvos. Vyrus maskoliai vietoje
nudėjo ar upėse paskandino. Septynis, aštuonis berniū-
kus ar mergaites galima buvo nusipirkti už vieną
rublį...

Nelaimė, tačiau, palietė ir maskolius. Pačioje
Maskvoje paplito maras. Iš rytų su kariais at-
slinkęs maras naikino be išimčių ir maskolius,
ir gudus ir lietuvius. Tas maras privertė masko-
lius sustabdyti karo veiksmus ir kurį laiką atidė-
ti invaziją į Lithuania Propria. Maskvos kariuo-
menė atsistojo Beržūnės linijoje. Radvilo ir Gan-
siausio kariuomenės apsisistojo ties Minsku.⁶⁷

(Bus daugiau)

STRATEGINIS ORO TRANSPORTAS

JAV Aviacijos Pulkininkas Leitenantas
DONATAS SKUČAS

AUTORIAUS PASTABOS

Prasidėjus reikalams braškėti Viduriniuose Rytuose, viena galimybė, kurią Amerikos valdžia svarsto, yra pavartojimas karinių jėgų toje pasaulio dalyje. Bet koks karinių jėgų pavartojimas taip toli nuo Amerikos krantų pareikalautų strateginio oro transporto. Strateginį oro transportą galima apibūdinti kaip tolimų atstumų transportą, siekiantį daugiau kaip vieną veiksmų teatrą. Tuo tarpu, trumpų atstumų transportas yra taktiškas transportas, ribojamas vieno veiksmų teatro. Pavyzdžiui, garsusis Berlyno oro tiltas buvo oro transporto taktiškas veiksmas. Oro tiekimas iš Amerikos į Vietnamą buvo strateginis oro transportas.

Karinių jėgų pavartojimas Viduriniuose Rytuose savaime pareikalautų strateginio oro tiekimo. Šitas tiekimas būtų pagrįstas dviem rūšim lėktuvų: C-141 (Starlifter) ir C-5 (Galaxy). Abudu lėktuvai buvo vartojami Vietnamo kare kur buvo išdirbtas jų pilnutinis pavartojimas. Autoriui teko skristi abiem lėktuvais daugiau kaip penkis metus Vietnamo karo (1967-1972) metu. Ta pati transporto sistema būtų ir dabar naudojama.

Lietuvoje nebuvo strateginio oro transporto. Todėl skaitytojams gal būtų įdomu sužinoti apie šitą kariško transporto sritį. Supažindinti skaitytojus su ta sistema (iš lakūno pusės) norėčiau apibūdinti tipišką skridimą iš Amerikos į Vidurinius Rytus — skridimą, kurį aš daug sykių tais laikais atlikau.

Išreikšta nuomonė yra autoriaus ir neatstovauja nei JAV Aviacijos nei Gynybos Departamento nuomonės.

IŽANGA

Tarp 1967 ir 1972 metų strateginis oro transportas vežė skirtingus krovinius. Dažniausia tai būdavo dėžės. Retai kada įgulos žinodavo kas tose dėžėse yra, nebent tai buvo amunicija, alyva ir t.t. — atseit, pavojingas kroviny. Antra krovinio rūšis tai buvo žmonės — keleiviai. Trečia krovinio rūšis buvo sužeisti, arba žuvusieji. Ji reikalavdavo ypatingų procedūrų.

Skridimai į Vidurinius Rytus pasitaikydavo retai, nes beveik viskas tais laikais eidavo į

Vakarus — į Vietnamą. Transporto štabas, Illinois valstybėje, sekdamo kiek svarų krovinio prisirinkdamo kokiam Vidurinių Rytų aerodromui ir kai susidarydavo maždaug pilnas kroviny vienam lėktuvui, paruošdavo skridimo įsakymus. Retai pasitaikydavo, kad visas kroviny būtų skirtas vienam aerodromui, paprastai jis būdavo skiriamas keliems aerodromams. Kaip bebūtų, skridimo įsakymas būdavo siunčiamas į vieną iš trijų pulkų, kurie randasi South Carolina, New Jersey ir Delaware valstybėse. Autorius skrido iš Charleston, S.C.

Gavęs įsakymą, Charlestono pulkas paskirdavo skridimą skvadronui, šiuo atveju 3-čiam. Taip pat perduodavo įsakymą lėktuvų taisymo skvadronui, kad lėktuvus būtų laiku pristatytas pakrovėjams, kurie priklausė sandėlių (terminalų) skvadronams. Jiems taip pat reikėjo žinoti išskridimo laiką.

Išskridimo laikas buvo kontroliuojantis laikas. Skvadrono lakūnai turėjo gauti įsakymą neveliau kaip 15 valandų prieš skridimą. Šitas laikas susidėdavo iš 12 valandų "poilsio" prieš skridimą, valandos pasiruošimo ir atvykimo prie skvadrono ir dviejų valandų pasiruošimo skristi ir nuriedėjimo iki pakilimo tako. Laike "poilsio" skvadronas negalėdavo reikalauti, kad lakūnas ką nors darytų, negalėdavo jam net paskambinti telefonu. Dažniausia lakūnai būdavo namuose su savo šeimynom ir tvarkydavo savo asmeninius reikalus. Tai būdavo lyg ir laisvas laikas, kurio niekas negalėjo liesti. Žiūrint kokiai valandai skridimas buvo paskirtas, nuo to priklausydavo kiek pilotas galėdavo išsimiegoti prieš skridimą. Jeigu skridimas būdavo paskirtas 9 val. ryto, tai tada iš skvadrono paskambindavo 6 val., kad lakūnas būtų prie skvadrono 7 val. Tuo atveju būdavo galima gerai išsimiegoti — bet tas atsitikdavo retai. Dažniausia reikėdavo išskristi apie 10 val. nakties, vidurnaktį, ar apie 2 val. nakties. Tas daug priklausydavo nuo to, kada lėktuvai būdavo sutaisyti, kada būdavo vietos ore skristi ir kada būdavo užtekinai lakūnų lėktuvo įgulai sudaryti.

Kaip pavyzdį, paimkime tipišką 11 val. nakties išskridimą. Dar prieš 8 val. ryto paskambina iš skvadrono, kad aš skrisiu (retkarčiais ži-

nodavau net iš vakaro). Tas reiškia, kad 8 val. ryto aš pradėdau savo "poilsį". Tą dieną neinu į skvadroną, bet susitvarkau viską namuose. Anksčiau pavalgęs vakariene, einu apie 6 val. vakare gulti. Rodos vos tik užmigęs, punktualiai 8 val. suskamba telefonas ir budintis seržantas praneša, kad už vienos valandos turiu prisistatyti skvadronė. Atsikėlęs, užsivelku skridimo uniformą (kombinezoną), pasiimu savo daiktus (drabužių ir pinigų 30-čiai dienų) ir žmona mane nuveža į skvadroną, kad nereikėtų ten palikti mašinos. Atsisveikinęs su žmona, kuriai negaliu pasakyti kada grįšiu, einu susirasti savo įgulos narius.

Įgulą sudaro pilotas, co-pilotas, navigatorius, du mechanikai ir pakrovėjas. Tai yra pagrindinė įgula, kuri gali legaliai skristi 16 valandų, nuo atėjimo į skvadroną. Mūsų pavyzdyje šita įgula gali skristi nuo 9 val. vakaro iki 1 val. po pietų sekančią dieną. Kartais prie pagrindinės įgulos pridedamas dar vienas pilotas, navigatorius ir pakrovėjas ir tada įgula gali skristi 24 valandas, mūsų atvejuje — nuo 9 val. vakaro iki sekančios dienos 9 val. vakaro. Aštuonių valandų darbas tada atrodo labai lengvas. Taip pat prie įgulos gali būti prijungiami "studentai", tai yra egzaminus dar neišlaikę įgulos nariai, ir visokiausi inspektoriai, o egzaminų ir egzaminatorių niekad netrūkdavo. Mažiausia įgula buvome šeši žmonės, o didžiausia įgula, kai skridau su C-5, net 23 žmonės.

Pilotas yra įgulos šefas — viršininkas, nesvarbu koks jo laipsnis, ir jis yra atsakingas už viską ir visus. Surinkęs įgulą, pilotas patikrina įsakymus, pasus, aprangą ir t.t. ir nustato tolimesnį veikimo planą. Su patirusiais įgulos nariais tai trumpa procedūra, su naujokais ilgiau užtrunka. Tada visa įgula su savo bagažu (mažiausia 3 gabalai kiekvienam įgulos nariui: čemodanas, pakabinamas čemodanas ir portfelis) sėda į autobusą ir nuvažiuoja prie lėktuvo, kur pirmiausia pakraunamas bagažas. Tada mechanikai pradeda tikrinti lėktuvą, o pakrovėjas jį pakrauti. Pilotai su navigatoriais sėda atgal į autobusą ir važiuoja į komendantūrą.

Komendantūroje prasideda skridimo planavimas. Pirmiausia, patikrinam maršrutą (šį sykį skrendam iš Charlestono tiesiai į bazę prie Madrido, Ispanijoje), tada sužinome oro pranašavimą virš Atlanto ir Ispanijoje. Meteorologijos stotis turi atspėti orą Ispanijoje 10 valandų į priekį! Užpildom planą tarptautiniam skridimui. Pasiimam slaptus kodus tai dienai. Galų gale, dar sykį viską patikrinam, įteikiame mūsų tarptautinį skridimo planą ir vėl grįžtam prie lėktuvo.

Viskas trunka apie valandą, nors kartais galima apsidirbti ir per 30 min., o kai kada užtrunka net ir 2 val., žiūrint, ar yra komplikacijų su oru, lėktuvu, maršrutu ir t.t.

Grįžę prie lėktuvo, pirmiausia, patikrinam koks lėktuvo stovis — ar reikia ką nors dar taisyti. Taip pat, ar yra pripompuota užtektinai benzino. Retai kada pakildavom su pilnais benzino bakais, nes tuo atveju nebūtų galima vežti daug krovinių. Taip pat patikrinam, ar lėktuvas taisyklingai pakrautas.

C-141 gali paimti 10 platformų. Ant kiekvienos platformos galima pakrauti 7,000 svarų. Lėktuvo grindyse yra ratukai, o iš šonų bėgiai, tai tas platformas reikia tik įstumti ir prirakinti prie tų bėgių. Patyrę pakrovėjai gali sukrauti visas 10 platformų per 30 min. Retai kada platformos turėdavo po 7,000 svarų. Dažniausiai turėdavo tik po 2-3,000 svarų, nes krovinyms dažniausiai būdavo kartoninės dėžės, o per daug jų, viena ant kitos, krauti negalima. Todėl C-141 lėktuvai veždavo dažniausiai tik apie 25-30,000 svarų krovinį. Tikrai vežant amuniciją, būdavo po 70,000 svarų, bet tada būdavo galima paimti daug mažiau kuro ir skridimo atstumas sutrumpėdavo.

Šį vakarą randam tipišką krovinį — devynios platformos ir dešimt keleivių, kuriems yra suolai šone. Visą patikrinus ir uždarius duris (išskyrus įgulos) pradėdam patikrinimą: co-pilotas skaito ką tikrinti, o kiti įgulos nariai patikrina ir atsako. Kabinoje yra virš 100 mygtukų ir virš 200 visokių lempučių. Visi mygtukai turi būti savo vietoje, visos lemputės turi degti ar nedegti pagal savo paskirtį. Viena deganti lemputė, iš tų 200 su viršum, gali visą eigą sustabdyti. Taip pat tam tikros mygtukų ir lempučių kombinacijos gali reikšti ką nors netvarkoj. Tą viską reikia patikrinti ir sutvarkyti ir tik tada galima užvesti motorus.

Visi keturi reaktyviniai motorai užvedami greitai — per dvi minutes. Tada mechanikas, kuris stovi lauke ir stebi užvedimą, įlipa į lėktuvą ir uždaro įgulos duris. Visi elektriniai prijungimai prie žemės išjungiami, visi skaitliukai dar sykį patikrinami ir co-pilotas telegrafuoja kontrolės bokštui, prašydamas leidimo riedėti.

Vos pajudėjęs, patikrinami stabdžiai. Pradedama sukti iš vietos ir riedėti link pakilimo tako. Dar yra patikrinimų ir paruošimų pakilimui. Taip pat co-pilotas gauna iš bokšto skridimo leidimą (į Madridą, Ispaniją), be kurio negalima pakilti. Privažiavus pakilimo taką sustojam ir laukiame pakilimo leidimo, kuris gaunamas iš radaro stoties ir kurį aerodromo bokštas tik

perduoda. Gavę leidimą pakilti, užvažiuojam ant pakilimo tako, sustojam ir prispaudžiu stabdžius. Taip pat pastumi reguliatorius į priekį, į anksčiau apskaičiuotą vietą, kad motorai duotų tam tikrą jėgą. Motoram įsibėgėjus, vėl patikrinam skaitliukus, žiūrim ar nėra kokių šviesų, kurių neturėtų būti ir paspaudęs laikrodį, atleidžiu stabdžius.

SKRIDIMAS

Lėktuvas pradeda riedėti. Riedam vis greičiau ir greičiau. Apie 60 mylių greitį pasiekus, iš kairės rankos paleidžiu lėktuvo nosies ratų vairą ir su ja paimu lėktuvo vairą. Dešinioji ranka visą laiką ant reguliatorių. Lėktuvas toliau įsibėgėja. Apie 120 mylių greityje (normalus pakilimo greitis yra 105-130 mylių) patraukiu vairą truputį į save. Lėktuvo nosis pakyla ir jaučiu, kad lėktuvas jau skrenda, nors pagrindiniai ratai dar rieda žeme. Dar kelios sekundės ir mes skrendam. Tuoj duodu įsakymą pakelti ratus, pakelti vožtuvus ir išjungiu nusileidimo lempas. Lėktuvo greitis kyla ir pats lėktuvas kyla aukštin. Co-pilotas telegrafuoja bokštui sudiev ir susiriša su radaru, kuris mums duoda skridimo kryptį ir aukštį. Mes esam pakeliui į Ispaniją. Trunka apie pusę valandos iškilti 33,000 pėdų. Charlestonas ir jo šviesos lieka užpakaly mūsų. Tuoj nieko kito nematyti — tik žvaigždės virš mūsų ir tamsuma apačioj. Vienintėlis kontaktas yra radijas. Greitai atsiveikinam su radaro kontrole ir susijungiam su okeano ilgos distancijos radiju. Pradžioje kalbam su radijo bokštu Floridoje, o vėliau esame perduoti Kanados bokštui, kuris perduoda mūsų esamą vietą centrinei kontrolei New Yorke. Per sekančias 8 val. radijo bus mūsų vienintėlis ryšys su pasauliu.

Po kelių valandų skridimo matome Bermudos šviesas. Bermudos radarui trumpai atraportuojam mūsų poziciją. Po 20 minučių Bermuda lieka užpakaly ir mes vėl kalbam su tolimų distancijų radijo bokštais. Prasideda ilgasis skridimas — žemės nematysim iki priskrisim Ispaniją. Lėktuve labai ramu, reikia tik kas 10 laipsnių (arba, kas valandą ir 20 minučių) atraportuoti mūsų poziciją. Navigatorius seka žvaigždes, bei specialų instrumentą "Loran" ir nustato mūsų poziciją. Kai praskrendam pav. 60-tąjį laipsnį išilgai, jis užpildo formą, kurią vienas iš pilotų telegrafuoja žemynui. Azorų bokštas yra stiprus ir jis dažnai priima ir perduoda raportus New Yorkui, arba Ispanijai. Išskyrus tuos raportus, jokio kito veikimo lėktuve nėra. Naktis, tai niekas nenori ir kalbėti. Skaityti per tamsu.

Dažnai ima miegas. Tiktai lakūnai sėdi ir seka skaitliukus, nes lėktuvas skrenda pats, automatinio piloto valdomas. Kartais užsidega kokia "dėmesio" lemputė, tada kyla sujudimas ir keliais sakiniais persimetama, po to ir vėl tylą. Taip skrendant, praskrendam 200 mylių į šiaurę nuo Azorų salų. Saulė pradeda tekėti tiesiai prieš mus ir tuomet labiausiai suima miegas, nors vaizdas prieš akis tikrai gražus — pasirodo pirmi saulės spinduliai, paskui išeina saulės kraštai ir galų gale, visa saulė pasirodo virš horizonto.

Būdami apie 200 mylių nuo Ispanijos, telegrafuojam radarui. Jisai mums atsako ir nustato poziciją. Labai retai, kad mes būtume nukrypę daugiau kaip 10 mylių. Atskridom virš 2,000 mylių nuo Bermudos, o navigatorius pataikė 10 mylių ar dar mažesniu tikslumu! Jo darbas baigtas ir pilotai perima navigavimą, nes Santiago radijo navigacijos bokštas stipriai ir aiškiai pasirodo ant skaitliuko. Nuo dabar skrisim nuo vieno radijo bokšto, iki kito radijo bokšto. Iš Santiago, virš Zamoros, atsirandam virš Navas del Rey bokšto, į vakarus nuo Madrido, ir Madrido radarui leidžiant leistis, pasukam į rytus link Getafe radijo bokšto. Leidžiamės greitai, bet turim žiūrėti, kad lėktuvas per greitai neįsibėgėtų. Pakeliui į Getafe, kairėje pusėje, matyti visas Madridas savo ryto grožyje. Priskridę Getafe, pasukam į šiaurės rytus ir įjungiam Torrejon bazės radiją. Torrejon yra mūsų nusileidimo tikslas, tad dabar viskas labai greitai vyksta. Keleiviai jau pabudinti, skaitliukų patikrinimai atliekami, ratai nuleidžiami, vožtuvai atleidžiami ir pilotas vėl perima lėktuvą iš automato. Žemei artėjant ir laikant kryptį pagal radijo skaitliukus, pasirodo ir nusileidimo takas. Artinamės prie jo. Kairėje matyti Madrido civilinis aerodromas — Barahas. Radaras perduoda mus Torrejon bokšto kontrolei. Mes patelegrafuojam bokštui ir jis liepia sekti ispanišką naikintuvą, kuris yra tarp mūsų ir nusileidimo tako. Ispanų naikintuvas nusileidžia ir dabar mūsų eilė. Laikom kryptį, aukštį ir greitį. Mūsų greitis yra 115 mylių (normalus greitis tarp 110 ir 130 mylių). Visai arti priskridus, perskrendam aerodromo tvorą; dar sekundė, paskutinis lėktuvo krypties pataisymas ir visai sumažinu benzino tiekimą. Kai lėktuvas nusileidžia iki pusės pėdos ar mažiau nuo žemės, pakeliu lėktuvo nosį ir laikau, kol jaučiu, kad ratai jau rieda žeme. Lėktuvas dar skrenda, bet ratai jau ant žemės. Per sekančias kelias sekundes lėktuvo greitis dar sumažėja ir jis nustoja skristi. Dabar riedam nusileidimo taku. Kai grei-

tis sumažėja iki 80 mylių, nuleidžiu nosies ratą ir motorus įjungiu atbulai — tai yra, gaubtuvai išpučia orą į priekį ir taip apstabdo lėktuvą. Greičiui sumažėjus iki 60 mylių, paleidžiu lėktuvo vairą ir paimu nosies ratų vairą. Greičiui sumažėjus iki 30 mylių, išjungiam atbulai veikiančius motorus ir lėktuvo greitį sumažinam stabdžiais. Nuriedam į pastatymo vietą. Išjungiami motorai ir pabaigiami tikrinimai. Jau laukia terminalo atstovai paimti mūsų keleivius ir mechanikai patikrinti lėktuvą ir jį pripildyti benzinu. Laukia pakrovėjai iškrauti ar pakrauti kokią reikia platformą. Laukia ir kita, pailsėjusi įgula, kuri perims lėktuvą tolesniam skridimui. Mūsų įgulos pakrovėjas perduoda krovinio sąrašą terminalo atstovui. Pilotai užpildo reikalingas formas: skridimo, lėktuvo stovio ir ispaniško munito. Galų gale, iškraunamas asmeninis bagažas ir pakraunamas į laukiantį autobusą. Madride vietinis laikas yra 1 val. po piet. Charlestono laikas yra 7 val. ryto. Skridom apie 8 valandas, kai visi Charlestone miegojo. Pirmiausiai nuvažiuojam į komendantūrą. Pagal įstatymus, kaip ir pradžioj kelionės, turim 12 val. laisvo laiko poilsiu, po to I val. prisistatyti darbui ir 2 val. pasiruošti skridimui. Tas reiškia, kad mūsų atvejuje galim būti pažadinti pirmą valandą nakties 4-tos valandos pakilimui. Ar mus tuo laiku pažadins, priklausys ar bus paruoštas kitas lėktuvas.

Tame ir yra strateginio oro transporto esmė: kol viena įgula ilsisi, lėktuvas skrenda toliau su nauja, pailsėjusia įgula. Tą lėktuvą, kurį mes atskraidinom, perėmė pailsėjusi įgula ir jis Madride ant žemės tebuvo tik 2 valandas. Mūsų įgula turi laukti lėktuvo, kuris dar nėra pakilęs iš Amerikos.

POILSIS

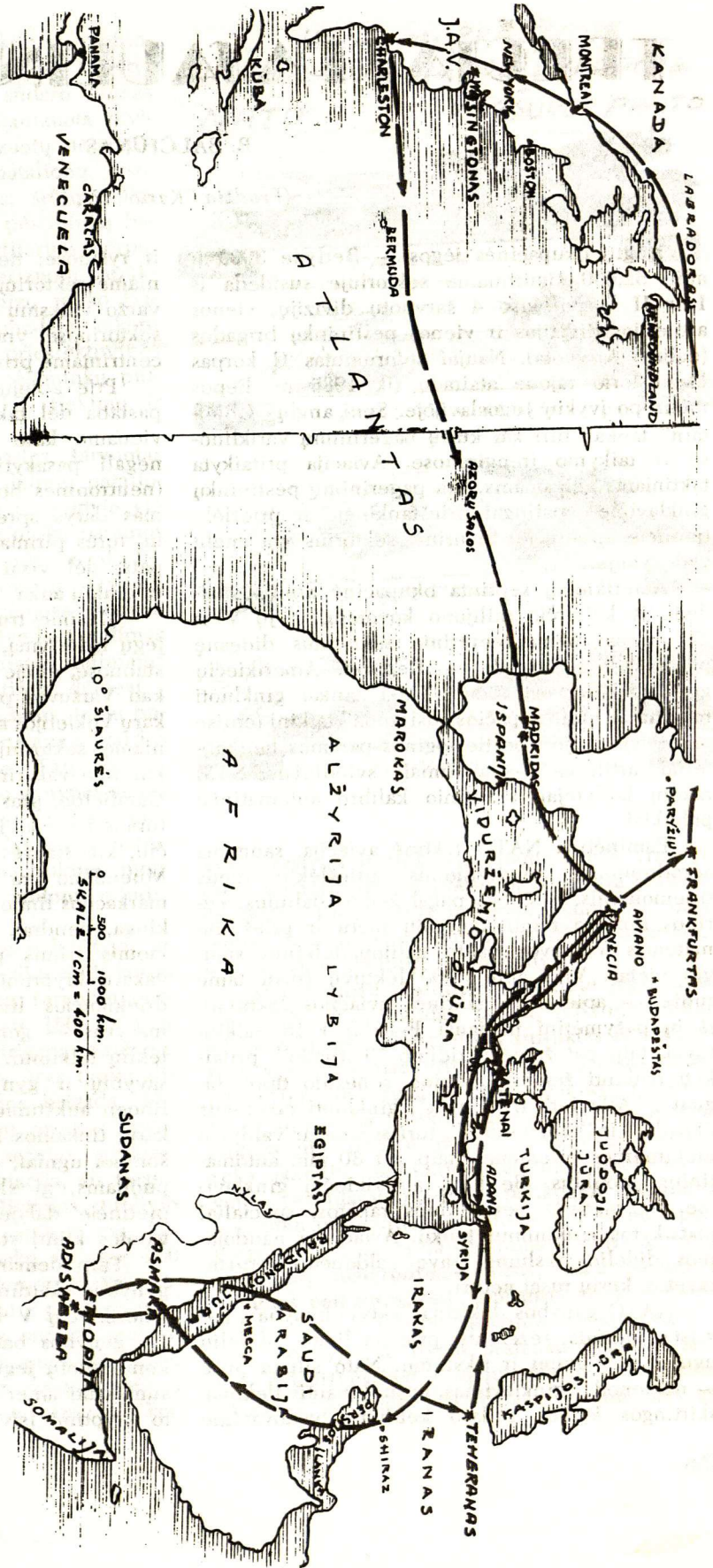
Nuo lėktuvo autobusas mus nuveža į bazės viešbutį, kur iškraunam bagažą ir gaunam kambarius. Sekantis reikalas yra nueiti į karininkų klubą ir pavalgyti. Po to, visi einame miegoti. Nors Madride tik popietė, bet kūnas pripratęs prie Charlestono laiko ir jam atrodo, kad rytas — todėl miegas nekoks. Dauguma įgulos pabunda vakare apie 7-8 val. Įgula vėl susitinka klube, kur pavakarieniaujam. Paskambinus į komendantūrą sužinom, kad, greičiausiai, lėktuvo nebus iki 3-čios val. ryto. Todėl įgula vėl išsiskirsto. Jaunieji išvyksta į Madrido miestą naktiniam pažinimui, o vyresnieji eina į kiną ar šiaip sau šnekučiuojasi — jokio rimto darbo nenudirbdami.

Apie vidurnaktį visi vėl nueina gulti, nors tik prieš 4-5 valandas pabudo ir Charlestone tuo metu yra tik 7 val. vakaro.

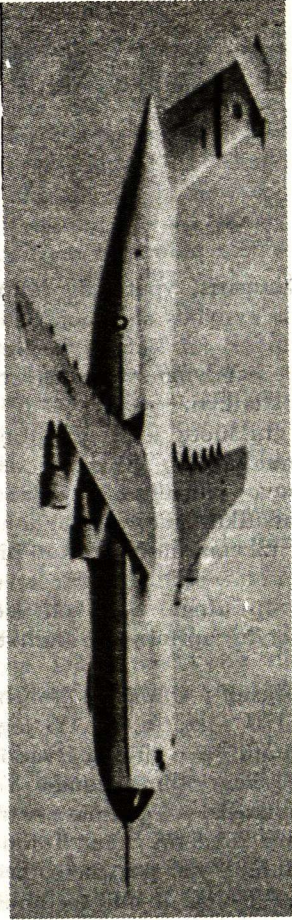
TOLESNIS SKRIDIMAS

Kaip ir buvo spėta, 4 val. ryto pabarškina ma į duris ir mes esame prikelti 7-tos valandos skridimui. Vėl ta pati trijų valandų procedūra, kurią reikėjo pereiti prieš pakylant iš Charlestono. Trumpai po 7 val. ryto, lėktuvas pakyla iš Torrejon aerodromo ir pasukam link Barcelonos. Virš Barcelonos pasukam į rytus, į Sardiniją, o būnant virš Sardinijos — link Venecijos. Tikslas yra Aviano bazė Alpių papėdėj, apie 50 mylių į šiaurę nuo Venecijos. Leidžiantis į Aviano reikia būti labai atsargiam, nes 10 mylių į kairę yra Alpės, o čia pat prieš nosį ir Jugoslavija. Todėl nusileidimas į, ir pakilimas iš Aviano, daromas visada su instrumentų pagalba. Nusileidę, ant žemės išbūsim tik apie dvi valandas, nes čia įgula nepasikeičia. Pakrovėjas išleidžia kelis keleivius, iškrauna kelias platformas, pakrauna tuščias platformas ir vėl įsodina kelis naujus keleivius. Lakūnai patikrina oro pranešimą, vėl užpildo tarptautinio skridimo formą ir seka pakrovimą. Kaip tik viskas paruošta, sėdam į lėktuvą ir vėl pakylam. Iš Aviano pasukam virš Pisa ir Elbos salų. Mes skrendam virš jūros, lygiagrečiai vakariniam Italijos krantui. Priskridę Caraffa, pasukam tiesiai į rytus link Graikijos. Perskrendam Italijos pusiasalį, Adrijos jūrą ir artinamės prie Araxos, Graikijoje. Nuo Araxos mus kontroliuoja Atėnų radaras ir gaunam leidimą leistis. Taip skrendant, nuo bokšto iki bokšto, prisiartinam prie Atėnų aerodromo, pastatyto kalnų papėdėje. Nusileidus, reikia riedėti į kalnelį, kol privažiuojam terminalą. Ten vėl iškraunama ir pakraunama ir vėl tikrinamas oro pranešimas ir paduodamas skridimo planas. Po dviejų valandų mes vėl ore. Šį sykį skrendam link Kipro salos. Dar nedaskridę, pasukam į šiaurę link Turkijos ir pradedam leistis link Adano miesto prie Turkijos - Sirijos sienos. Mūsų tikslas yra Incerlik aerodromas, kur bus mūsų skridimo galas šiai dienai. Nuo pakilimo iš Torrejon yra praėję 11 val., bet, kadangi tarp Ispanijos ir Turkijos yra dviejų valandų laiko skirtumas, tai dabar jau 8 val. vakaro. Mes buvom prikelti 4 val. ryto Torrejon laiku, kas yra 10 val. vakaro Charlestono laiku. Todėl kūno sistema yra labai susijaukusi. Kaip visada, pirmas sustojimas yra komendantūroje. Ten jau laukia nauja įgula, kuri paims mūsų lėktuvą.

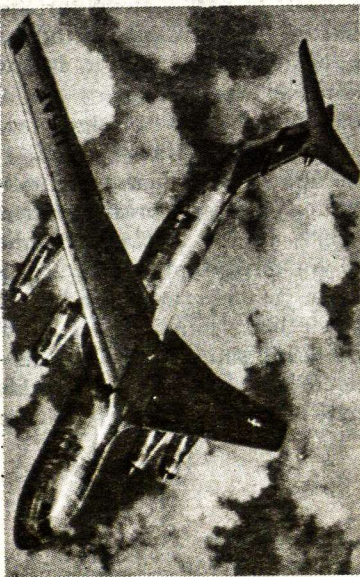
(Bus daugiau)

C-141 lektuvo kelias

C-5A Galaxy

C-141 Starlifter

TREČIAS PASAULINIS KARAS

B. BALČIŪNAS

(Pradžia "Kario" Nr. 1)

Anglų okupacinės jėgos — Berlyne 3000 ir apie 52,000 šiauriniame sektoriuje susideda iš I ir II korpo, viso 4 šarvuotų divizijų, vienos artilerijos divizijos ir vienos pėstininkų brigados (dalina šarvuota). Naujai suformuotas II korpas Muensterio rajone atsirado tik 1985 m. liepos mėn., po įvykių Jugoslavijoje. Seni anglų "Chieftain" tankai, turi kai kurių pagėrinimų varikliuose ir taikymo įrengimuose. Aviacija pritaikyta taktiniams veiksams. Yra pagerinimų pėstininkų ginklavime, ypatingai prieštankinėje ir priešlėktuvinėje apsaugoje. Šiaurinis sektorius yra anglų vadovybėje.

Amerikiečių septinta okupacinė armija susideda iš ketvirčio milijono kovotojų, iš jų V ir VII korpai užima centrinio sektoriaus didesnę pietinę dalį. Brigada — Berlyne. Amerikiečių ginklaviman įvesti nauji XM-1 tankai ginkluoti raketomis, kurios "pačios susiranda" taikinį (cruise missiles); naujo tipo tiesioginės paramos helikopteriai, artilerija — raketiniais sviediniais, SAM raketų laidytojai, vidutinio kalibro automatiniai pabūklai.

Paminėtina NATO taktinė aviacija, saugoma aerodromuose moderniomis priešlėktuvinėmis priemonėmis, išdėstyta pagal žemės dalinius, kuriuos numato remti kautynių metu ir prieš numatomas Varšuvos pakto galimų telkinių smūgio vietas. Viso apie 3000 lėktuvų (rusų tame ruože — apie 4500 taktinės aviacijos lėktuvų); iš jų pažymėtini naujaisi F-15 ir F-16 naikintuvai, taip pat žemo skridimo "Tornado", pritaikyti naikinti žemės taikinius, senesnio tipo "Jaguar", "Alfa Jet" ir "Hawk", ginkluoti raketomis "Shrike" ir "Sidewinder", turi sekimo ir valdymo elektronines priemones, taip pat 30 mm automatinis pabūklas. Be kitų, amerikiečių ginklavime yra taktinės neutroninės raketos, specialiai pritaikytos naikinimui tankų. Aviacijoje naudojamos didelio tikslumo, save valdančios (cruise) raketos, kurių rusai neturi.

NATO gynybos doktrina "aktyvi gynyba", pagrįsta judriais rezervais priešpuoliams, dideliu ugnies galingumu ir tikslumu. Nato silpna pusė — nevienodas ginklavimas, apsunkinantis tiekimą, skirtingos kalbos sudaro keblumą vadovavime

ir ryšiuose; negilus užnugaris, ypatingai centriname sektoriuje, judrios gynybos sistemoje labai varžo veiksmų laisvę, todėl, jei šiaurės ir pietų sektoriuose yra galimi stabdymo veiksmai, tai centriname privaloma išsilaikyti.

Prie abiejų pusių ginkluotų jėgų reikalinga pastaba dėl taktinių branduolinių ginklų — nei viename kare jie nebuvo panaudoti ir niekas negali pasakyti, kas atsitiktų juos panaudojus (neutronines bombas ir raketas imtinai). Kas pirmas darys sprendimą, net ir kritiškiausiu atveju, turės pirmiau labai rūpestingai apgalvoti, kad pats, dėl visai nenumatytų aplinkybių, neliktų tų ginklų auka.

Mesime trumpą žvilgsnį į abipusinį frontinį jėgų išdėstymą, viename iš sektorių. NATO jėgų štabuose, eilėje nagrinėjimų buvo prieita išvados, kad Varšuvos pakto jėgų pagrindinis smūgis Vakarų Vokietijos srityje, labiausiai yra galimas centriname sektoriuje, būtent, į pietus nuo Fuldos, kur nuo vakarinio aukštumos 950 pakraščio, prie Garafiedo, prasideda upė Fulda, ir nuo tos aukštumos į rytus, Turingijos miškų vakariniu pakraščiu, kur šiaurės kryptimi teka upė Werra (žemiau Muendeno yra vadinama Wesseriū), anapus demarkacijos linijos. Vietovė banguota, vietomis miškinga, bendrai, tinka tankų veiksams, su ryškiomis trimis puolimui tinkamomis prieigomis vakarų kryptimi išilgai Rhoen aukštumos, nusidriekiančios link Frankfurto. Turingijos miškų masyvas — gera priedanga jėgų, rezervų ir išteklių telkimui. Tačiau, ta pati vietovė turi gerų savybių ir gynybai — Fogelsbergo, Fuldos ir Rhoen aukštumos, nusitęsiančios iš rytų link vakarų, tinkamos šlaituose įrengti atsparos punktus šoninei ugniai, sekimui, tinkamos prieigos priešpuoliams, gi slėniai — minų laukams. Be to, pietinėje dalyje Maino upė sudaro natūralinę gamtos kliūtį staigiems puolimo prasiveržimams.

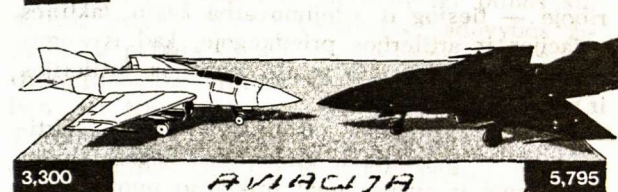
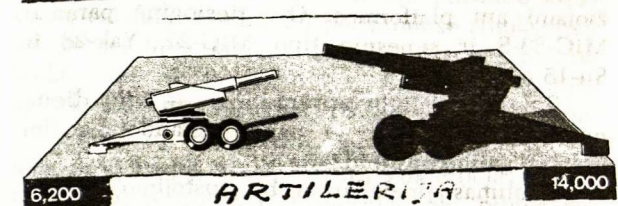
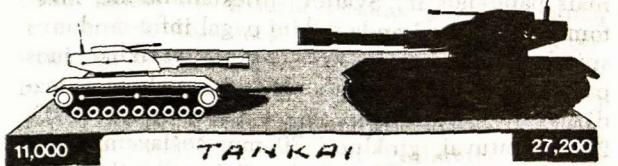
Tarp demarkacijos linijos ir NATO pirmojo gynybos skaidinio yra tarpas apie 15 ar 20 km; amerikiečių V korpas užėmęs apie 70 km pločio gynybos barą, su uždaviniu sustabdyti rusų kombinuotų jėgų telktinį smūgį, kurio tikslas — sunaikinti amerikiečių gynybos jėgas ir Frankfurto kryptimi įsiveržti Vakarų Vokietijos gilumon.

Kaimynai — šiaurėje vokiečių III korpas, pietuose — amerikiečių VII korpas. V korpo sudėtyje yra 648 M-60 tankai; korpą sudaro vienas tankų pulkas su 54 tankais; mechanizuota divizija, susidedanti iš šešių mechanizuotų pėstininkų batalionų ir penkių tankų batalionų, viso 270 tankų; vienos tankų divizijos, šešių tankų batalionų ir penkių mechanizuotų pėstininkų batalionų, viso 324 tankai; vieno artilerijos korpo, susidedančio iš vieno 250 mm motorizuotų pabūklų pulko; 155 mm šarvuotų gaubizų pulko (viso apie 100 pabūklų); daugiavamzdžių raketų laidytojų brigada; prieštankinės ir priešlėktuvinės apsaugos batalionai, motorizuotų pėstininkų pulkas, inžinerijos ir ryšių batalionai, tiekimo ir sanitarijos daliniai.

Priekiniame skaidinyje išsidėstęs šarvuotas pėstininkų pulkas, du rezervinių dalinių batalionai, korpo artilerija ir nuolatinėje parengtyje yra taktinė aviacija su tiesioginės pėstininkų paramos helikopteriais. Iki karo pradžios antrame skaidinyje jokių rezervinių dalinių nebuvo. Dalinių pasikeitimo metu budėjimui pozicijose būdavo vykdomi manevrai — pratybos, įvedant galimas priešo puolimo aplinkybes, taktiniams daliniams iki būrių imtinai, kreipiant ypatingą dėmesį į atskirų pasipriešinimo punktų veiksmus, tokiu būdu vykdomas apmokymas ir nagrinėjamos įvairios galimybės tose pačiose vietovėse. Tarp demarkacijos linijos ir priekinio skaidinio gynybos atsparos punktų yra išdėstyti sekimo ir įspėjimo postai, su judriais motorizuotais žvalgybos ir patuliavimo daliniais. Ryšis — radio. Nakties metu ir blogame ore, naudojamos infra-raudonų spindulių sekimo priemonės.

Turingijos miškų vakariniame pakraštyje, už spgliuotų vielų sienų ir laukų, amerikiečių V korpo rajone, yra sutelktos sovietų trys šarvuotų pėstininkų ir dvi tankų divizijos su 150 T-63 ir T-72 tankų, armijos artilerijos brigada pirmame skaidinyje; antrame skaidinyje — trys tankų divizijos su 970 tankų ir artilerijos brigada. Minėtos jėgos yra iš aštuntos rusų armijos sąstato. Jos yra remiamos sunkiais armijos ginklais (ypatingai raketom) ir taktine aviacija, su tiesioginės paramos helikopteriais. Divizijos puolimo baras — apie 10 km, pulko — apie 4 km, bataliono — apie 1,5 km; tarp tankų — apie 100 metrų atstumai. Tarpuose ir gilumon viskas užpildyta šarvuotais pėstininkais, kurie puolime juda įkandin tankų. Pagal aplinkybes, minėti skaičiai keičiami. Minėtos jėgos priekiniame skaidinyje laikomos apie tris km nuo demarkacijos linijos; antras skaidinys nusitęsia gilumon apie 10 km,

1980 m. PRADŽIOJE GINKLUOTOS PAJĖGOS EUROPOJE NATO VARŠUVOS PAKTO

kur išdėstytas ir tiekimas. Šiame ruože yra vykdomi taktinių dalinių pratimai, kurie yra puolamo pobūdžio. Fuldos upė naudojama amfibijų pratyboms, desantų apmokymui prietilčių sudarymui ir inžinerinių dalinių — tiltų statybai.

Šiame ruože pradiniam puolimui jėgų santykis — 3:1 rusų naudai, tačiau, telktnio smūgio kryptimi, pagal sąjungininkų surinktas iš anksčiau rusų vykdomų manevrų žinias, jėgų santykis gali siekti iki 20:1 rusų naudai, betkurioje vienoje iš keturių, arba penkių tame pačiame sektoriuje pagrindinio smūgio puolamų kryptių. Rezervai seka įkandin, priekinio skaidinio nesėkmės atveju, pereidami juos, ir palikdami užpakalyje (nesunku įsivaizduoti, kad tokiu atveju, nors palyginamai ir trumpą laiką, būna didelis kovotojų ir ginklų susigrūdimas, kuris, laiku pastebėtas gynybos pajėgoms, būtų tinkamas priešpuoliams). Tokie rezervai laikomi telktnio smūgio pagrindinėje kryptyje, su tikslu pralaužti gynybos sistemą, neatsižvelgiant į jokių nuostolius. Masinio puolimo pagrindu yra tankai, lydimi šarvuotų

pėstininkų su prieštankiniais ir priešlėktuviniais ginklais, motorizuota — šarvuota artilerija ir taktine aviacija su helikopteriais. Mi-24 helikopterai, ginkluoti 23 mm keturvamzdžiais automatiniais pabūklais ir "Svatter" prieštankinėmis raketomis, kurios susiranda taikinį pagal infra-raudonus spindulius (tankų vidaus degimo varikliai juos paskleidžia kartu su dujomis per išmetimo vamzdžius) ir kurių tolimaša siekia 8 kilometrus; MiG-27 naikintuvai, ginkluoti 30 mm šešiavamzdžiais automatiniais pabūklais, tinkančiais naikinti tankus, taip pat AS-X-9 ir AS-7 raketomis skirtomis naikinti žemės taikinius. Žemės priešlėktuvinę apsaugą sudaro SA-3, SA-4, SA-6 raketos prieš žemai skrendančius lėktuvus ir priešlėktuviniai 14,5 mm, 23 mm ir 57 mm pabūklai, šarvuoti arba vežiojami ant platformos. Oro tiesioginė parama: MiG-23-S ir senesnio tipo MiG-21, Yak-28 ir Su-15 naikintuvai.

Taktinių dalinių aprūpinimas — trijų dienų normos; šaudmenys — pagal sunaudojimą (jei tiekimo galimybės leidžia).

Puolimas pradamas be sustojimo išeities riboje — tiesiog iš artėjimo arba žygio, taktinės aviacijos ir artilerijos priedangoje, kad išvengus didelių nuostolių nuo priešo aviacijos, artilerijos ir raketų bombardavimų.

Sovietų Sąjungoje karininkija sudaro išskirtiną elitą, — išsiskiria ir ginkluotose jėgose. Vadų paskyrimai ir avansavimai priklauso nuo asmens

politinių pažiūrų ir komunistų partijos, su didele priemaiša nacionalizmo (rusiško), nes valdanti komunistų partija remiasi karininkija — vadais. 1972 metais daug senų vadų buvo pakeista naujais technokratais, su didesniu išsimokslinimu ir pajėgiais pažangioje technologijoje. Milžiniškas karinių pajėgų technologijos kompleksas yra reikalingas vadų, kurie pilnai išnaudotų turimas technologines priemones ir jų savybes. Kandidatai į karą mokyklas renkami daugiausiai iš karininkų šeimų. Karininkai, pasiekę kapitono laipsnį, parenkami karą akademijoms, iš kurių lygia-grečiai siunčiami į universitetus specialioms parengimams. Aukštesnio rango karininkai, turintys civilinius akademinus laipsnius, yra proteguojami ir skiriami atsakingesnėms vietoms.

Sovietų Sąjungos kareivis — daugumoje iš ūkių — kolchozų ir fabriky, yra neišvystyto mentaliteto, jau nuo pradžios mokyklos suolo įpratintas klausyti politinių vadovų. Jis pakelia sunkias gyvenimo sąlygas, nedateklus, yra mažų reikalavimų, aklaui vykdo įsakymus, užsispyręs kovotojas (ypatingai kai užnugaryje visą laiką yra politrukas), tinkamas nakties veiksmams, paruoštas kurioje nors specialioje srityje, veikia automatiškai, didžiuojasi savo drąsa; būdo atžvilgiu — iš kuklaus ir paklusnaus kolchozininko ar fabriko darbininko, jis gali, staiga, virsti į nežmoniškai brutalų asmenį. (Kareivio charakteristika taikoma slavų — rusų tautybei). Pavyzdžiui, 1945 metais,

Pėstininkų priešlėktuvinės raketos

kai rusai užėmė Berlyną, kareiviai su civiliniais dalijosi savo maisto daavinu, organizavo civilinių šelpimą, tačiau tuo pačiu metu, ir barbariškas elgesys su civiliniais buvo istorijoje nepalyginamas. Ginkluotas jėgas sudaro apie 55% rusų ir 45% iš okupuotų tautų. Rusas nemėgstamas, nes visur vaizduoja pirmaujantį; kitatautis kareivis laikomas nepatikimu kovotoju.

Ginkluotų jėgų organizacijoje ir veiksmuose, dideliu kluiviniu yra komisarai ir politrukai, visomet ir visur varžantys vadų ir kovotojų iniciatyvą ir sprendimus, kišdamiesi su savo reikalavimais ir nurodymais, neturėdami karinėje srityje pasiruošimo ir dalinai atsakomybės (už veiksmų pasekmes, būna atsakingas vadas), dabodamas, kad viskas būtų vykdoma pagal iš anksto nustatytą planą, duotą aukštesnės instancijos (aplinkybėm pasikeitus, reikia laukti plano pakeitimo irgi iš aukštesnės vadovybės). Visumoje, stipriai jaučiamas varžymas laisvės, galvosenos ir apribojimas elgesio privačiame gyvenime.

* * *

1985 m. rugpiūčio 4 dienos išvakarėse rusų spauda ir radijas visomis kalbomis pradėjo smarkią akciją dėl Vakarų Vokietijos grėsmės taiką mylinčioms tautoms. Esą yra labai aiškus naujųjų nacių judėjimas, turintis tikslą galimai greičiau jėga sujungti Rytų ir Vakarų Vokietiją ir po to suardyti Varšuvos pakto sąjungą ir net sunaikinti Sovietų Sąjungą. Todėl, Europos taikos likimas yra Sovietų Sąjungos rankose ir grėsiantis pavojus turi būti sustabdytas neatidėliojant, kad neatsitiktų taip, kaip yra buvę Jugoslavijoje, kur kapitalistiniai reaktionieriai bandė jėga paimti valdžią į savo rankas. Tačiau, Sovietų Sąjunga, jugoslavams prašant, laiku suspėjo atstatyti taiką ir ramų gyvenimą. (Tų pačių metų, liepos 27 d. rusai užėmė Jugoslavijos šiaurinę dalį. Amerikiečių desantai sustabdė visos Jugoslavijos okupaciją). Todėl, yra reikalas karinėmis priemonėmis užimti Vakarų Vokietiją, griežtai apsiribojant jos dabartinėmis sienomis. Prancūzijos neutralitetas būsiąs respektuojamas, todėl ir okupacinės prancūzų jėgos Vakarų Vokietijoje privalo netrukdyti Varšuvos pakto ginkluotoms jėgoms vykdyti taikos misiją. Italai Sovietų Sąjungos idėjai privalo pritarti ir nekliudyti rusų daliniams išlaisvinti Italiją nuo fašistinio judėjimo, kuris pastaruoju laiku labai stipriai reiškiasi ir grąsina kaimyninių valstybių laisvei. Amerikiečiai privalo prisiminti sudėtas aukas pašalinant nacizmo pavojų pasauliui ir, ši kartą, taikos išlaidų pastangas tegul palieka Sovietų Sąjungai

nepraliedami savo žmonių kraujo ir neapsunkindami savo krašto ekonominio gerbūvio. Todėl, kaip buvę ano karo sąjungininkai, tegul, šiuo kritišku momentu, ištiesia rusams pagalbos ranką ir netrukdo likviduoti naujo karo židinį. Rusai užtikrina nenaudosią branduolinės energijos ginklų, kad neatidėliojant, mažiausiais nuostoliais abiem pusėm, būtų pašalintas didelės grėsmės pavojus pasaulinei taikai ir gerbūviui. Vakarų Vokietijos gyventojai kviečiami į tai rimtai atsižvelgti ir visomis išgalėmis prisidėti prie Europos išlaisvinimo nuo naujo nacizmo, sukylant prieš. dabartinį režimą, ir t.t.

Iš viso to, NATO vadovybei buvo aišku, kad rusų invazija Vakarų Europon gali prasidėti kiekvieną valandą. Vakariečių politiniuose sluoksniuose, tačiau būta kitokių nuomonių, todėl nutarta laukti, kas iš to išsivystys. Spauda ir radijas su televizija tą rusų iššūkį tik nežymiai paminėjo.

Prancūzų vyriausybė, tačiau, tuojau pat, II okupacinį korpą, esantį Vakarų Vokietijoje, sustiprintą naujais ginklais ir daliniais iki pilnos sudėties, pavadė NATO vyriausios vadovybės žinion, su pažadu, dviejų dienų bėgyje iš I šiaurinės prancūzų armijos pervesti NATO vadovybėn dar tris mechanizuotas divizijas (I korpą). Taktinėms NATO oro jėgoms įsakyta remti prancūzų dalinius, taip pat prancūzų taktinei aviacijai įsijungti į bendrus NATO jėgų veiksmus. Visi prancūzų aerodromai, uostai, susisiekimai, kariniai įrengimai ir kita, pilnoje skalėje leidžiami sąjungininkų naudojimui.

Dėl prancūzų neutraliteto, iki paskutinio momento, centriname NATO sektoriuje buvo eilė silpnų vietų, kurias rusai gerai žinojo, ypatingai stoką erdvės užnugario rezervams ir judriai gynybai.

Turkų — graikų nesantarvė karo pradžioje kliudė laiku panaudoti jų jėgas. Rusams tai buvo naudinga, nes turimomis jėgomis Bulgarijoje, užėmimas Bosforo ir Dardanelių sąsiaurių, nesudarė sunkumų (turkų I armija buvo sutelkta pietuose) laiduojant Juodosios jūros laivynui išėjimą į Viduržemio jūrą, įsitvirtinimui Aleksandrijoje ir Maltoje, tikslu jau esamom pajėgom Jugoslavijos šiaurėje padėti išstumti amerikiečius iš Jugoslavijos ir taip pat iš Viduržemio jūros. Tuo būdu užtikrinant Italijos okupaciją, buvo galima priversti Albaniją atsisakyti nuo sąjungos su Kinija ir atgauti anksčiau turėtą (iki 1961 metų) povandeninių laivų bazę Valonoje. Visa tai sovietams būtų nesunku padaryti, jei puolimas pagal planą pavyktų centriname NATO sektoriuje, suskaldant NATO gynybos jėgas. Tačiau, pasku-

tinu momentu prancūzų prisidėjimas prie NATO pajėgų, „nustatytą planą“ deformavo.

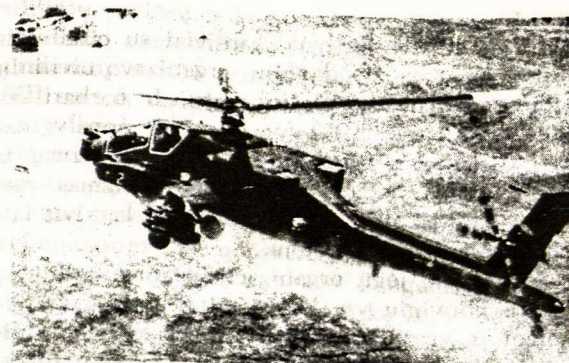
1985 m. rugpiūčio 4 dienos 04:00 valandą prasidėjo puolimo parengimas: didelė dalis amerikiečių ryšio ir sekimo Žemės satelitų buvo išvesta iš rikiuotės — rusų satelitų naikintojai — satelitai juos susprogdino arba sugadino, dėl to nutrūko numatytų puolimo vietų ir rusų jėgų telkimo sekimas iš satelitų, tuo pačiu ir tolimesnių veiksmų eigos sekimas. Taip pat buvo sutrukdytas sąjungininkų radio ryšys satelitų pagalba tarp laivų ir strateginių oro jėgų. 04:15 val. prasidėjo rusų masinis puolimas lėktuvais ir tolimų atstumų raketomis NATO aerodromų, vadoviečių, tiekimo centrų, „Hawk“ ir „Nike“ priešlėktuvinių raketų pozicijų, tiltų, kelių mazgų, jėgainių. Beveik tuo pačiu metu prasidėjo lėktuvų puolimai ir artilerijos ugnis ant NATO gynybos priekinio skaidinio atsparos punktų. Šiauriniame sektoriuje buvo panaudotos cheminės medžiagos — prieš angus — nervų dujos. Pusvalandžiui praslinkus, rusai pradėjo sąjungininkų radijo ir radaro „medžioklę“, kad pradėtų trukdymus. Tas jiems lengvai pavyko, nes bangų ilgiai buvo dar iš prieškarinio laiko žinomi. Tas ypatingai pakenkė NATO pajėgų ryšiams, kurių pagrinde buvo radijas.

Po valandos puolimo parengimo, pulkų sudėtyje, greitu judesiu veržėsi telktinės rusų jėgos NATO gynybos sistemon. Prisitaikydami prie vietovės, priekyje skubėjo sunkių tankų (T-72) pulkai. Priekinių tankų batalionų įkandin, sekė šarvuotos pėstininkų kuopos. Tankų divizijas sekė šarvuotos pėstininkų divizijos, su uždaviniu užimti ir plėsti gynybos pozicijose priekinių tankų dalinių pramuštus tarpus, siekiant gynybos rezervų, sutrukdyti priešpuolius ir juos sunaikinti.

Varšuvos pakto jėgų pagrindinės puolimo kryptys buvo spėjamos, todėl NATO vadovybei pirminis tikslas buvo jas išsiaiškinti; tai padaryti pradžioje buvo labai sunku, nes suardžius radijo ryšį ir sekimą satelitais, reikėjo pasikliauti „primityviom“ žemės priemonėm — telefonu, ryšio lėktuvais ir helikopteriais; dėl apnaikintų aerodromų, žvalgybos aviaciją panaudoti pilnumoje nebuvo galima. Vienintėlis būdas liko — pagrindinį prieš puolimo smūgį nustatyti pagal vykstančias kautynes.

Su ryto aušra, dalis NATO taktinių lėktuvų, iš mažiau apnaikintų aerodromų, arba mažesniųjų, dar neužpultų, pakilo pasipriešinimui rusų lėktuvams ir sudarymui oro priedangos priekinių skaidinių gynybai.

Šiauriniame NATO sektoriuje, pirmos karo die-

Amerikiečių tiesioginės pėstininkų paramos helikopteriis YAH-64. Šarvuotas, pakyla 1100 m per minutę, didžiausias greitis 300 km/val., varomas dviem sprausminiais varikliais. Veiksmingas visose oro sąlygose ir naktį, turi infra-raudonų spindulių sekimo ir laserio taikymo įrengimus. Neša 16 „Hellfire“ prieštankinių raketų, vairuojamų laserio spinduliais, kurių tolinas yra didesnė už priešlėktuvinės apsaugos ginklų tikrąją ugnį ir 76 raketas, kauti žemės taikinius. Helikopterio priekyje įrengtas sukiojamas 30 mm „Gatlingo“ tipo automatinis pabūklas, tinkamas artimose kautynėse prieš tankus. Turi pagalbinus elektroninius įrengimus sekimui, šaudymui ir helikopterio valdymui. Įgula — 2.

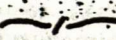

nos pusėje, Bremeno aerodromas buvo rusų rankose: su penktos kolonos pagalba, rusų desantinė divizija, iš šiaurinio sparno antros armijos, stiprioje oro jėgų priedangoje, užėmė aerodromą ir, sutvarkius kilimo takus, pradėjo jame nuleisti rusų naikintuvus ir transporto lėktuvus su papildomom užnugario veiksmams ir aerodromo apsaugai skirtom jėgom ir reikmenimis. Tokiu būdu susidarė stiprus prietiltis antrajai tankų armijai, iš kurio ji grasino I olandų korpo užnugariui.

Amerikiečių armijos padedami, olandai sėkmingai stabdė rusų trijų tankų divizijų puolimą link Bremeno. Antros armijos viena divizija puolė Kielio kryptimi, ją sekė viena lenkų motorizuota ir viena tankų divizija. Šešta lenkų desantininkų divizija su specialiais uostų apsaugos vokiečių daliniais buvo parengtyje dešiniame II armijos sparne. Stiprios rusų jėgos persikėlė per Elbę į pietus nuo Hamburgo, laikinai apeidamos patį miestą, kuris tuo metu buvo pasiskelbęs atviru miestu, tačiau sekančią dieną rusai jį užėmė.

Trečioji rusų armija, dviem divizijom priekiniame skaidinyje ir keturiom divizijom antrame skaidinyje, puolė Hanoverio kryptimi, kur sutiko I vokiečių ir I anglų korpo stiprų pasipriešinimą. Antrame skaidinyje judėjo XX rusų armija ir 34-ta artilerijos divizija.

(Bus daugiau)

 VARŠUVOS PAKTO PAJĒGOS PRIĒŠ RUGPIŪČIO M. 4.d. 1985m.
 VARŠUVOS PAKTO PAJĒGU PASIEKTA RIBA RUGP. 4.d. VAKARĒ
 NATO PAJĒGU DALINIŲ SKIRIAMOSIOS

Kareivio dienos

(Kareivio prisiminimai)

JONAS REVAS

Pabaiga

Ir dar kitaip skyrininkai kibdavo prie jaunų kareivių. Vieną sekmadienį ltn. Sakalauskas parvedė mus iš įgulos bažnyčios ir perdavė komandą skyrininkui, jaunesniam puskarininkui, būtinos tarnybos. Ties kareivinėmis tas davė komandą išsiskirstyti. Tada pamačiau atvažiuosius mane aplankyti mano seserį su jaunesniu broliu. Kaip priimta, aš nusivedžiau juodu į kareivių svečių kambarį, ten pat rajone. Žinoma, sesuo man atvežė kai ką iš maisto. Palikęs sesę su broliuku, nunešiau maistą į kareivines pasidėti. Ten ant laiptų manęs jau laukė tas jaun. puskarininkis. Matyt, norėdamas pasirodyti dideliu viršininku, jis man įsako neišeiti iš kareivinių ir eiti bakų plauti į Šešupę. Likę sesuo su broliu manęs laukė ir nesulaukė.

Baigėsi senųjų kareivių tarnybos laikas ir jie jau turėjo važiuoti namo. Jaunesnieji puskarininkiai kartu važiuoti bijojo. nes pirmojoje stoty, traukiniui sustojus, kareiviai atsiskaitydavo su jais už visus blogus pasielgimus...

Pasilikome kuopoje tik vieno ėmimo. Buvome jau po priesaikos ir vadinomės ne jaunais kareiviais, bet eiliniais. Dalį iš mūsų iškomandiravo į štabą, prie kalėjimų, į komendantūrą ir likome tik 29 kareiviai kuopoje. Iš mūsų tarpo paskyrė skyrininkus ir grupių viršininkus. Mat, du sunk. kulkosvaidžių skyriai sudarė grupę. Mudu su Okuličium buvom paskirti grupių viršininkais.

Vesdavome kareivius užsiėmimams, išrikiuodavom rajone ir atėjus kuopos vadui sukomanduodavom: "Ramiai!" Tada atraportuodavom kiek kareivių išrikiuota užsiėmimams. Kuopos vadas sakydavo: "Vesk!" ir eidavo su leitenantu šnekučiuodamiesi.

Tada viršila Kovera buvo užimtas kuopos sandėlio tvarkymu, o vyr. psk. Matulaitis buvo puskarininkių mokykloje. Per tą pusmetį mes daug ko išmokome, daugiausia tai netiesioginio šaudymo sunk. kulkosvaidžiu, veikti su busale, panorama ir tolimačiu. Mokėmės matuoti kampus ir atstumus ir šaudėme ir per tą laiką tapome gerais kareiviais. Dažnai eidavome sargybas, būdavome sargybų vedėjais ir viršininkais.

Tą rudenį negavome naujokų, į pulką atvežė 120 naujų kareivių, tokių kurie buvo baigę mokslus, ar pamokyti. Tie vyrai įvedė visai kitą tvar-

ką. Karių krautuvėje tada galėjai dasipirkti ir maisto, įruošė ir arbatinę, atsirado visokių statutų ir knygelėlių. Kai mes pradėjome tarnybą, tai statutų neturėjome, pirkdavome iš senųjų kareivių sąsiuvinius, kad ir nevisai tiksliai surašytus ir mokėdavom po 3 litus.

Atėjo pavasaris ir po naujokų ėmimo kiekviena kulkosvaidžių kuopa gavo po 50 vyrų. Neilgai trukus, atėjo įsakymas, kad III batalionas išformuojamas. I batalionas sudaromas vien iš senųjų kareivių, o II — iš jaunųjų. Mane iškėlė į II batalioną į 2-rą kuopą. Sustatė visus pagal ūgį ir mane paskyrė pirmo skyriaus skyrininku.

Na, brolyti, drebėjau iš baimės. Mat, visada matydavau 2-ros kuopos viršilą Jacikevičių vedžiant kuopą vakariniam pasivaikščiojimui ir girdėdavau jo skardų balsą. Man jis atrodė labai piktas. Tai tas pats viršila, kuris mus naujokus pasitiko Marijampolės stotyje ir tada griežė danti ant to akrobato. Galvojau sau, na, dabar papuoliau.

Paskirsčius skyriais, gaunu iš viršilos įsakymą: "Pirmo skyriaus skyrininkas, paimk tris kareivius ir eik išvalyti taikinių sandėliuką prie 2-ros kuopos raštinės!" Gavęs įsakymą, nusivedžiau tris kareivius ir ėmėm valyti tą taikymo ženklų sandėliuką. Ten pat ateina ir viršila. Metęs žvilgsnį ir, kaip visuomet, košdamas per dantis, jis ir sako griežtai: "Skyrininkas pas mane!" Ir išsiveda mane į koridorių. Dabar aš pamačiau jo linksmą veidą, o jis ir sako: "Velniam tu pats dirbi, daviau tau tris kareivius, tai ir čiupk juos". Mano širdis atsileido. Naujokams matant viršilą su skyrininkais kalbėdavo piktai ir labai griežtai.

Prasidėjo naujas gyvenimas. Buvo kitas kuopos vadas, kapitonas Stanulis ir naujas, baigęs Karo mokyklą leitenantas Kvietinskas (vėliau išėjo į aviaciją, ir 1931 m. užsimušė). Kvietinskas buvo ne kulkosvaidininkas ir nežinojo kulkosvaidžių rikiuotės, buvo tik drausmę palaikyti.

Atėjo metas ir vėl važiuoti į Varėnos poligoną. Pirmajai kulk. kuopai pritrūko tarnybinių numerių (aptarnauti kulkosvaidžius). Į užsiėmimus atėjo majoras Mackevičius ir sako: "Aš, to, viršilo Jacikevičiu palieku naujokus dresiruoti, o kpt. Stanuliui palikti kadrą savo nuožura" (jis taip

ir kalbėdavo su rusiška tarme). Taip prie 150 naujokų mes septynišes pasilikome kadre. Gavęs tokį paskyrimą virš. Jacikevičius vakariniam pasivaikščiøjimui išsirikiavo kuopą. Liepė kadrui žengti septynis žingsnius pirmyn, apsisukti ir — „laisvai!“ O kuopai jis pradėjo aiškinti, kad mjr. Mackevičius jį paliko juos dresiruoti ir kai visi sugrįš iš poligono, tai jis juos taip bus išmikinęs . . . na, jis kitaip pasakė, bet aš to nenoriu rašyti . . .

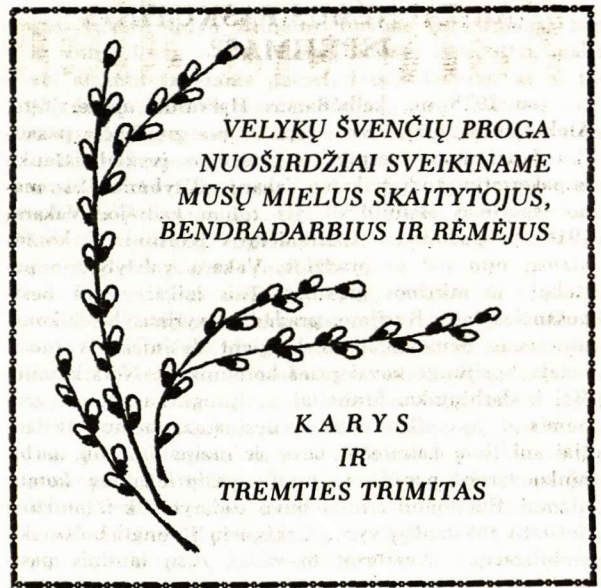
Ryte šautuvų patikrinimas. Paėmęs virvelę, pertraukiau per vamzdį, užsidėjau šovininę ir durtuvą ir einu laukan į rajoną. Tarpdury susitikau viršila. Pamatęs mane, kad suriks: „Kas čia per velnias! Prapulka! Tu šautuvus tikrinsi, o ne tavo!“ Kai buvau 3-čioj kuopoj, tai skyrininkai tikrindavo naujokų šautuvus, o viršila — skyrininkų. Maniau, kad ir čia taip bus. Išėjo geriau.

Neužilgo kiekviena kuopa gavo po dešimtį kariūnų aspirantų. Juos išskirstė po vieną prie kiekvieno skyrininko. Mat, jiems reikėjo atlikti praktiką iki viršilos pareigų. Mano skyriui teko, pagal aukštį, kariūnas Urbelis. Mano nuomone, jis nebuvo tikęs komanduoti. Mes komanduodavom ir po pusės valandos turėdavom perleisti komanduoti kariūnams. Urbelis komanduodamas neat-skirdavo ruošiamosios nuo vykdomosios komandos ir mano kareiviai iširdavo, pasimesdavo. Jie man dėl to skųsdavosi.

Senų kareivių kuopoje mažai beliko. Kpt. Stanulis liepė skyrininkams iš gabesnių jaunųjų kareivių skirti budėti kuopoje (ne pagal statutą). Viskas ėjo tvarkoj, kol kapitonas buvo. Bet vieną kartą jo nebuvo, gal buvo išvažiavęs ir atėjo į kareivines mjr. Mackevičius. Naujokas budėtojas nesukomandavo „ramiai“, ir nepriėjo su raportu. Majoras pasistatęs jį išklausinėjo ir tas pasisakė esąs naujokas Palionis. Tai nuo tada ir vėl budėti turėjo senieji kareiviai.

Tačiau, sugrįžęs kapitonas Stanulis, vieno šaudymo metu pasigedo gero šaudytojo, kuris kuopoje budėjo. Kapitonas ir vėl paskyrė budėti naujokus.

Mūsų kuopa buvo užėmusi dviejų kuopų kareivines, tai budėjimui reikėjo ir dviejų tvarkininių, vieno prie vienu durų, kito prie kitų. Kartą teko man budėti. Sulaukęs prašvitusio ryto, jau saulei patekėjus, nuėjau į kazematą ir atsigulčiau ant suolo. Girdžiu kaip kažkas šaukia: „nekelk, nekelk!“ Maniau, kad tvarkinys neleidžia naujokams keltis be budėtojo švilpuko ir pulko trimito. Mačiau, kaip priėjęs tvarkinys pažiūrėjo į mane ir tuo pačiu momentu matau kaip pasirodo kardo makštys — pulko budėtojas! Atsi-

stojęs raportuoju, o tas visai nekalba, sako, miegojai ir tiek.

Gavau dvi valandas po šautuvu. Nervinausi, pykau ant savęs ir ant to tvarkinio. Mat, naujokas, tai neišmanėlis, kad nors būtų priėjęs ir akimi mirktelėjęs . . .

Ilgai nelaukus, po pietų pasirengiu atstovėti valandą su šautuvu, paprastai, ir nueinu pas virš. Jacikevičių. Mat, kadra bausmes vykdant, prižiūrėdavo viršila. Kai viršila pamatė mane, įėjusį į raštinę ir pasiruošusį su šautuvu lygiuoti, kad sušuks, vėl savo žodžiais: „Kas čia per velnias! Prapulka!“ Taip ir išvengiau tų valandų, nes ir 3-čioj kuopoj nebuvo jų gavęs. O patarlė sako, kad kareivis nestovėjęs po šautuvu, tai ne kareivis.

Sugrįžus vyrams iš poligono, sugrįžo ir likęs kadras ir kasdien prasidėjo dažni manevrai po laukus su kulkosvaidžiais. Buvo ruošiasi visos kariuomenės manevrams. Žygiavome link Alytaus, iš ten į Prienus. Pasibaigus manevrams grįžome vėl į kareivines.

Nors ir daug vargo ir bėdų turėjau ir gerokai kariuomenėj „primūčino“, bet kai atėjo laikas namo važiuoti ir atiduoti ginklus, kažin kaip pasidarė lyg ir gaila skirtis ir vėl stoti į naują gyvenimą. Kareiviai pradėjo niūniuoti visokias dainas, suėję į krūvą sukūrė ir visai įdomių dainelių. Apdainavo viską kariuomenėj, ir gera ir bloga. Savo laiku, „Kario“ žurnale Jonas Martynėlis prirašė visokių eilėraščių, paimtų iš kareivio gyvenimo, pripiešė visokių karikatūrų, nesigailėdamas nei savęs paties . . . □

AR TAI NEBUS PASKUTINIS ISPĖJIMAS?

Jau 1978 m., kalbėdamas Harvardo universitete, Aleksandras Solženicynas įspėjo apie grėsiančią pasauliui komunizmo vergiją. Afganistano įvykiai iššaukė jo pakartotiną žodį, taikomą Vakarų valstybėms: "...mano įspėjimas išsipildys". Jis toliau kalbėjo: Vakarai 1918 m. pavojingai apsiskaičiavo įvertindami komunizmą; nuo pat jo pradžios, Vakarų valstybės nepastebėjo jo mirtinos grėsmės. Tais laikais visos besipešančios šalys Rusijoje, pradedant vyriausybe ir konstituciniais demokratais ir baigiant dešiniaisiais socialistais, apsijungė kovai prieš komunizmą. Nors kaimiečiai ir darbininkai formaliai nesijungė su anomis grupėmis ir jų veikla nebuvo derinama, tačiau tūkstančiai sukilimų kaimiečių tarpe ir tuzinai riaušių darbininkų tarpe, parodė ir masių pasipriešinimą komunizmui. Raudonoji armija buvo sudaryta tik iššaudžius dešimtis tūkstančių vyrų, mėginusių išvengti bolševikų mobilizacijos. Nežiūrint to visko, rusų tautinis pasipriešinimas komunizmui iššaukė tik vos paviršutinę Vakarų paramą.

Vakaruose plito fantastiškai palankūs gandai apie komunizmą, taip vadinamos, progresyvos visuomenės opinija sveikino jį su džiaugsmu, nežiūrint, kad 1921 m. trys dešimtys Rusijos provincijų išgyveno panašų Kambodijai genocidą (Lenino valdymo laikais žuvo nemažiau nekaltų piliečių kaip Hitlerio, ir nežiūrint to, Amerikos mokyklų vaikai šiandien mokomi Hitlerį laikyti pačiu didžiausiu niekšu istorijoje, bet į Leniną žiūrėti kaip į Rusijos geradarį). Vakarų valstybės viena su kita lenktyniavo teikdamos ekonominę ir diplomatinę paramą sovietinei valdžiai, kuri nebūtų išsilaikiusi be tos paramos. Europa nekreipė dėmesio į tai, kad apie 6 milijonai žmonių Ukrainoje ir Kubanės upės baseine išmirė badu.

Tas daug išgirtas sovietinis režimas 1941 m. pasirodė pasauliui visame savo grožyje: nuo Baltijos iki Juodosios jūros, raudonoji armija traukėsi lyg vėjo nupūsta, nežiūrint jos didesnio skaitlingumo ir puikios artilerijos. Per ištisą tūkstantmetį Rusijos istorijos, ir iš viso karinėje istorijoje, nežinomas kitas toks įvykis. Per pirmus kelis karo mėnesius, apie 3 milijonai rusų kareivių pateko į priešų rankas! Tai buvo aiškūs įrodymai, kad rusų tauta norėjo atsikratyti komunizmo. Jei jie būtų norėję, Vakarai nebūtų negalėję to nesuprasti. Tačiau, būdami trumparegiai, Vakarai tvirtino, kad vienintėlis pasauliui pavojus buvo Hitleris ir tik jį nuvertus visi pavojai dings. Vakarai darė ką tik galėjo, padėdami Stalinui jėga pažaboti rusų nacionalizmą komunizmo tarnybai. Ir taip, II Pas. kare Vakarai kovojo ir gynė ne visų laisvę, o tik savo.

Kad nupirktų Stalino draugiškumą karui baigiantis, Vakarai išdavė 1.5 milijono žmonių, tada buvusių sąjungininkų rankose, kurie nenorėjo grįžti į Stalino tironiją. Jų tarpe buvo ištisos rusų divizijos, totorių ir Kaukazo batalionai — karo belaisviai, prievartos dar-

bininkai, kurių buvo šimtai tūkstančių, įskaitant ir senus vyrus, moteris ir vaikus. Stalinas šokdino Rooseveltą kaip norėjo, be jokio vargo užsitikrindamas sau visą Rytų Europą: Jaltos sutartis tada pažymėjo 35 metus trukusio Amerikos pralaimėjimų laikotarpio pradžią, laikotarpio tik su trumpomis Berlyno ir Korėjos pertraukomis. (Kai tik būdavo valios pasipriešinti, visada sekdamo pergalė). Kaip ir anksčiau, kad rašiau (pav. 1975 m. straipsnyje "Trečioji Pas. karo didieji pralaimėtojai" ir knygoje "Įspėjimas Vakarams"), ištisas 1945-1975 m. laikotarpis galima laikyti dar vienu Vakarų be mūšio pralaimėtu karu, kurio bėgyje komunizmui buvo atiduota du tuzinai laisvų valstybių.

Tai visai eilei pasidavimų komunizmui yra dvi priežastys. Pirmoji — dvasinis nepajėgumas, kilęs iš gero gyvenimo; žmonės nenori rizikuoti netekti turimų patogumų. Antroji — tokia pat svarbi — tai viešpataujantis visiškas nesupratimas komunizmo piktos ir nepalenkiamos prigimties, komunizmo, kuris yra lygiai pavojingas visoms valstybėms. Vakarai dažnai ieško paaikškinimo XX amžiaus komunizmo reiškiniui, primesdami Rusijai tariamas klaidas. Iš esmės tai rasistinė pažiūra. (Kaip tada paaikškinti Kinijos, Vietnamo, Kubos ar Etiopijos komunizmą, ar tokį (pranc. komun.) Georges Marchais?) Visur ieškoma klaidų, bet ne pačiame komunizme. Averellis Harrimanas (vienu kartu vedęs J.A.V. užsienių politiką) komunizmo agresyvumą aiškina, kaip rusų tautos baimę išorės priešo, kas, būk tai, iššaukė didžiulio sovietų arsenalo sudarymą ir kitų valstybių užgrobimą.

Vakarų diplomatai remiasi nesveika hipoteze, pagal kurią Politbiure esanti "kairė" ir "dešinė" frakcijos, kai, iš tikrųjų, visi Politbiuro nariai vieningai siekia pasaulio užkariavimo ir visiškai nesivaržo su priemonėmis to pasiekti. Kas liečia peštynes Politbiuro viduje, tai jos yra grynai asmeniniai reikalai; diplomatai jos yra bevertės. Nors eilinį sovietų pilietį ir nepasiekia žinios apie likusį pasaulį ir Vakarų nusimanymą "Kremlinologijoje", tačiau jis puikiai tą supranta. Net beraščiai afganistaniečiai gerai žino ką daro, degindami Markso ir Lenino paveikslus ir atmeta pasakėles, kad jų valstybė liko okupuota todėl, kad taip atsitiko, jog Leonidas Brežnevas susirgo.

Pamėginkite užklausti piktybinę votį, kas verčia ją augti. Ji gi, kitaip ir negali elgtis. Taip yra ir su komunizmu: pikto ir neprotingo instinkto varomas, jis siekia užvaldyti pasaulį ir todėl turi užgrobti vis daugiau ir daugiau kraštų. Komunizmas yra kažkas nauja, pasaulinėje istorijoje dar nebūta, todėl ieškojimas kokių palyginimų lieka bevaisis. Visi įspėjimai apie komunizmo smurtišką nesiskaitymą ir jo nepasotinamą prigimtį liko tušti, nes pasisavinti tokią pažiūrą būtų, tiesiog, per baisu. (Ar Afganistano tragedija ne prieš du metus prasidėjo? Tačiau Vakarai užsimerkė ir problemą atstūmė — atidėjo, ir tai tik dėl apgaulingos detantės). Jau ištisi dešimtmečiai, kai bandoma išvengti tikrovės, vis griebiantis tai "taikaus sugyvenimo", tai "detantės — atlydžio", tai "Kremliaus vadų taikingų siekių". Tuo tarpu, komunizmas

grobia kraštą po krašto ir nuolatos stiprina savo raketų galingumą. Tačiau, įstabiausia yra tas, kad per ištisus dešimtis metų patys komunistai garsiai skelbia apie savo tikslą sugriauti „buržujišką pasaulį“ (nors pastaruoju metu jie yra kiek atsargesni), kai Vakarai tik šypsosi, lyg girdėdami kokį nepaprastą juokelį — anekdotą. Tačiau ištisos tokios visuomenės klasės išnaikinimas buvo įvykdytas toj pačioj Sovietų Sąjungoj; arba net ištisų tautų ištrėmimas į tyrus per 24 valandas.

Savo „idealus“ komunizmas gali įgyvendinti tik sugriaudamas tautos gyvastingumo šaknis ir pamatus. Tas, kas šitą supranta, nei minutei nepatikės, kad kiniečių komunizmas yra labiau taiką mylintis, kaip sovietų (mat kiniečių komunizmui dar pilnai neužaugo dantys), arba, kad maršalo Tito komunizmo rūšis yra švelnios prigimties. Ir jo komunizmas išbujojo kraujuje ir tik masinių žudynių pagalba jis paėmė valdžią. Tačiau, kad nepasidarytų bloga, silpnaširdžiai Vakarai pasirinko nepastebėti 1943-45 m. įvykių. Tas kas supranta komunizmo prigimtį neklaus, ar iš viso pasaulio siunčiama per Heng Samrin (naujasis Kambodijos raudonasis diktatorius) vyriausybę parama pasiekia badaujančius Kambodijos gyventojus. Žinoma, kad ne. Siuntos yra konfiskuojamos ir sunaudojamos kariuomenei ir vyriausybei šerti. O žmonės, — tegul sau badauja.

Komunizmui detantės komedija yra reikalinga tik vienam tikslui: su Vakarų finansine ir technologine parama įsigyti daugiau jėgų (gautos paskolos nebus gražintos), kol pasiroš naujai didelio masto ofenzyvai. Komunizmas yra stipresnis ir patvaresnis už nacizmą ir daug gudresnis savo propaganda ir ypač pasižymi politinėmis komedijomis.

Komunizmas neišsigimsta ir todėl nuolatos bus mirtinai pavojingas žmonijai. Tai lyg koks pasaulinio kūno užkrėtimas: kurį laiką jis gali slypėti, ir staiga visai nelauktai, gali pulti, pasireikšdamas kaip mirtina liga. Nėra jokios paguodos iliuzijoje, kad kai kurie kraštai yra atsparūs komunizmui: iš tiesų gi, šiandien bet kuri laisva valstybė gali būti komunizmo ligos parblokšta.

Nežiūrint to, yra „daktarų“, kurie tą sunkų atkrytį, koks yra komunizmas, nustato kaip „neužkrečiamą, nes tai esąs paveldimas rusiškas susirgimas“. Ir jam pagydyti jie siūlo, dėl Dievo meilės, nepykinti Brežnevo vyriausybės. Neužtenka to, jie dargi siūlo paremti sovietinę valdžią ir ją aprūpinti, užtikrindami, kad tikrasis priešas, su kuriuo reikia kovoti, tai rusų tautinė sąmonė ir bet koks jos pasireiškimas. Tuo tarpu, tai yra vienintelė jėga, kuri yra pajėgi susilpninti sovietinį komunizmą iš vidaus. Byla prieš rusiškąją tautinę sąmonę yra sistematingai keliami Amerikos žymių akademikų ir žurnalistų, naudojančių tam tikslui neatsakingas ir tendencingas žinias ir informaciją patiekiamą jiems kai kurių dabartinių emigrantų, atvykstančių iš Sovietų Sąjungos.

Ta propaganda yra tikra beprotystė ir jos tikslas yra nuginkluoti Vakarus. Po to, kai rusų tautinės jė-

gos Vakarų buvo išduotos Rusijos pilietiniame kare ir antrą kartą — II Pasauliniame kare, štai, dabar vėl atskirai šaukiama pakartoti tą išdavystę dar ir trečią kartą. Tas tik turėtų Rusijos visų tautybių žmonėms naikinančias pasekmes. Lygiai taip pat ir patiems Vakarams. Šiandien komunizmo vadai, su savo nusidėvėjusia ideologija, vėl svajoja apie rusų nacionalizmo įkinkymą jų imperialistiniams tikslams siekti. Vakarai neturėtų apginkluoti ir apšarvuoti raitelį, pasiryžusį juos pačius sunaikinti.

Komunizmas yra visų tautų priešas ir visas jas naikina. Judėjimo, nukreipto prieš karą nariai Amerikoje ilgai vylėsi, kad nacionalizmas ir komunizmas Šiaurės Vietname harmoningai susiderins, kad tame krašte, komunizmas savo mieliems žmonėms siekia tik gero ir tautinio apsisprendimo. Tačiau, baidūs valčių laivynai, sprunkantys iš Vietnamo (tie, kurie nepaskendo) gal ir išaiškino to judėjimo dalyviams, bent ne tokiem karšties, kurioje pusėje glūdi tautinė sąmonė ir kur ji visą laiką glūdėjo. Tą ypač gyvai parodo mirstančių kambodiečių žiaurios kančios (su kuriomis pasaulis jau pradeda apsiprasti). Imkime Lenkiją: ta tauta tik keleta dienų teturėjo progą kartu su popiežium pasimelsti, tačiau tik aklas neatskirtų ten žmonių nuo komunizmo. Prisiminkime Vengrų laisvės kovotojus, arba Rytų vokiečius, kurie vis tebemiršta bandydami perlipti sieną; arba kiniečius, kurie vildami pasiekti Hong Kongą, šoka į ryklių pilną jūrą. Už visus geriausiai savo paslaptis saugoja Kinija ir Vakarai skuba įtikėti, kad, štai, ten yra „geras ir taiką mylintis komunizmas“. Tačiau, kiniečių tautą ir kiniečių valdžią skiria ta pati neperžengiama praraja ir ta pati neapykanta.

Tokia pat praraja yra tarp komunizmo ir Rusijos tautinės sąmonės. Yra skaudu, kai Vakarai be atodairos neskiria sąvokų ir pavadinimų — rusai ir Rusija, nuo sovietai ir S.S.S.R. Pirmąsias sutapatinti su pastarosiomis sąvokomis yra tolygu pripažinti žudiką teisėtu savininku jo aukos rūbų ir asmens paso. Yra neįsmintinga klaida laikyti rusus „valdančiąja tautybe“ Sovietų Sąjungoje. Leninui valdant, rusai buvo pirmieji patyrę triuškinantį smūgį. Jie pakėlė milijonus aukų (žymiausieji iš jų buvo žudomi atrinktinai), dar prieš genocidinę žemės ūkio kolektyvizaciją. Tuo pačiu metu buvo išniekinta Rusijos istorija. Buvo sugriauta Rusijos kultūra ir jos bažnyčios. Buvo sunaikinta Rusijos dvasininkija, kilmingieji, prekybininkai ir pagaliau — kaimiečiai. Nežiūrint to, kad sekanti valdžios smūgiai ištiko ir kitas tautybes, Rusijos šalis šiandien turi patį žemiausią gyvenimo lygį visoje Sovietų Sąjungoje, o Rusijos provincijų miestai stovi paskutiniai vartojų reikmenų paskirstyme. Mūsų šalies didžiuliuose plotuose žmonės neturi ką valgyti, tačiau užpirkimas grūdų J.A. Valstybėse nė kiek nepagerina žmonių mištybę (nupirkti grūdai yra pilami į karines atsargas). Sovietų valstybėje vergų daugumą sudaro rusai. Rusai yra jau išsisėmę: jų silpnumas jau virto paveldimu, o jų nužeminta tautinė sąmonė liko net panaikinta.

Šiuo metu Rusijos žmonių širdžiai niekas nėra

SKIRTINGOS NUOMONĖS

J. Gediminėnas

Mano šeimą dažnai aplanko šiame Ontario užkampyje gyvenantis artimas giminaitis, labiau apsiskaitęs ir keletą kalbų gerai žinąs „senjoras“, turėjęs Lietuvoje aukštąją poziciją. Mūsų pasikalbėjimai nuo oro ir vietinių naujienų dažniausiai nukrypsta į politinius įvykius, kur mūsų nuomonės retkarčiais ir nesutinka, nors abu esame bėgliai nuo komunizmo, kurio nekenčiame.

Svečias, matomai nenorėdamas su manim ginčytis, tokiu atveju mandagiai įterpia pastabą, kad yra ir skirtingų nuomonių, o aš „jurgiška“ atkertu sakdamas, kad gali būti protingų nuomonių, arba visai negudrių, ar net idiotiškų...

Skirtingų nuomonių atsirado ir praėjusią vasarą besisvečiuojant kitam artimam giminaičiui iš Čikagos, kuris yra vienas iš „Akiračių“ gimdytojų. Man karštai puolant kairiuosius liberalus ir radikalus, kurių jau yra ir mūsų šalyje tarpe, svečias nesijaudindamas atstikrto, kad yra ir dešiniųjų radikalų...

Nesakiau šiems tolerantiškiems giminaičiams į akis, bet šyptelėjau pagalvojęs, kad juodu abu, gerai mokančius vokiečių kalbą, galėtų savo tarnybon priimti austras, socialistas, irgi didelis tolerantas, buvęs Wehrmachto leitenantas, Jungtinių Tautų sekretorius Kurt Waldheim, nes J. Tautose net per daug toleruojama V.A. Valstybių ir kitų vakariečių užgauliojimai, bei visoki iš Sovietų Sąjungos pusės vakariečiams svaidomi

šmeižtai, o tikruosius apgaulės ir komunistinės propagandos meistrus, agresorius rusus, net ir pasmerkiant, kaip neseniai Afganistano okupacijos atveju, nedrįstama pavadinti tikroju vardu. Tokių, man atrodančių „negudriomis“, skirtingų nuomonių beveik kasdien atrandu lietuviškoje ar angliškoje spaudoje ir net televizijoje, kurių man įdomesnius pamėginsiu išryškinti, žinodamas, kad atsiras ir tokių, kurie ir mano nuomonę pavadins negudria... Ką gi padarysiu, jeigu aš tebesu sužavėtas ir stačiai garbinu tokius antikomunistus, pradedant pagarsėjusiu, gerą atminimą man palikusiu, komunistų medžiotoju senatorium Joe McCarthy, ir baigiant neseniai mirusiu JAV darbo unijų pirmininku George Meany, kuris dar 1974 m. buvo priešingas planuojamai olimpiadai Maskvoje, o neapkenčiu tokių „socialistų“, pradedant „Ostpolitik“ kūrėju, buvusiu Vakarų Vokietijos kancleriu Willy Brandt ir kitais „vienos pasaulio vyriausybės“ planuotojais, daugiausiai socialistais, baigiant „raudonąją gegutę“ Jane Fonda, vadinama Hanoi Jane.

Nepatinka man visokie apžėlę, su lopais ant klynų hipiai, visokie prieš Vietnamo karą demonstruotojai ir protestuotojai, kurie dabar turi naują darbo sritį — demonstruoti prieš atominę energiją ir šios rūšies jėgaines. Biauriuosi sunkiai paslepiamu visokių kairiųjų liberalų ir radikalų išiskverbimu daugelyje vakariečių vyriausybių ir infiltracija žinių perdavimo tarnybon (news media), o net šaipiausi skaitydami tų amerikiečių

„gudruolių“ tvirtinimus, kad nei vienas kandidatas į JAV prezidentus nelaimės rinkimų, jeigu aiškiai nepasisakys prieš atominės energijos naudojimo išplėtimą ir prieš privalomą karinei tarnybai registraciją (Draft)... Žinau, kad mano nuomonė apie daugelį dalykų bus nepopuliari ar senoviška, bet aš nedalyvauju populiarumo varžybose ir nekandidatuojau jokiai tarnybai ar darbui... Grįšime prie tų skirtingų nuomonių.

Sekdamas liberališkesnius šių laikų rašėvas, aš turėčiau pradėti: „Tai kaip dabar po Vietnamo“ arba „po Watergate“, kurie dabar tikrai turėtų žinoti, kad Vietnamo karas buvo praloštas todėl, kad JAV žinių perdavimo tarnyba ir visa eilė kairiųjų pažiūrų vyriausybės pareigūnų trukdė ir neleido JAV karinei vadovybei vesti karą ligi laimėjimo. Prie jų dar prisidėjo „pinkų“ sukurstyti ar papirkti ilgaplaukiai demonstrantai ir protestuotojai, kurie tylėjo (kaip antras galas svečiuose!), kada komunistai, sulauždami Paryžiaus taikos sutartį, užpuolė Pietų Vietnamą, ar kada vykdė masinį žudymą Kambodijoje, tai buvo muilo burbulas, žinių perdavimo tarnybos ir Nixono priešų išpūstas ir pavojingą bombą, kuri sprogdama išspyrė JAV prezidentą iš Baltųjų Rūmų! Gal Nixonas neužsitarnavo didelės pagarbos ar pagyrimų, bet skaitome, kad nežiūrint skaitlingų priešų ir didelės prieš jį tebeveikiančios propagandos, jis uždirbo krūvą pinigų už savo knygą, pakviestas nuvyko į raudonąją Kiniją ir net aplankė buvusį Irano šachą. Tur būt,

taip tolimas, kaip karingas nacionalizmas; imperijos idėja jiems yra atstumianti. Komunistinis režimas akylai stebi savo vergus ir griebiasi ypatingų priemonių nuslopinti bet kokią ne komunistišką sąmoningumą. To išdavos: ilgiausios darbo stovyklos baudos bet kuriam laisvės šaukliui (Igor Ogurcov — 20 metų, Vladimir Osipov — 16 metų, Juri Orlov — 7 metai); žmonių dvasinių mokytojų, kunigų nauji areštai (Gleb Jakunin ir Dmitri Dudtko); sunaikinimas nieko nedėto Krikščionių Komiteto Ginti Tikinčiųjų Teisėms; tebeinantis jaunųjų krikščionių masinis įkalinimas; Andrei Sacharovo ištėmimas.

Numatydami III Pasaulinį karą, Vakarai vėl ieško priedangos ir štai, randa sąjungininką — komunistinę Kiniją! Tai vėl kita išdavystė. Išdavystė ne tik Taiwan, bet ir visos pavergtos kiniečių tautos. Dar daugiau, tai pamišėlių, savizudžių politika. Suteikus Amerikos ginklų bilioninei Kinijai, Vakarai sumušė S.S.S.R., bet po to, jokia jėga šioje žemėje nesulaikys komunistinės Kinijos nuo pasaulio užkariavimo.

Komunizmas sustoja tik tada, kai atsiduria į sieną, net jei ta siena yra tik pasiryžimo siena. Dabar, šią paskutinę valandą, Vakarai negali išvengti

nepastatę tokios sienos. Tuo tarpu, vien tik po II Pas. karo, nustota net 20 galimų sąjungininkų, kurie jau pateko komunizmui. Vakarų technologija padėjo komunistiniam pasauliui išsivystyti baisią karinę galią. Todėl yra laikas, iš dar išlikusių jėgų, statyti sieną. Dabartinė vakariečių karta turės pasipriešinti sustojusi ant to kelio, kuriuo prieš ją buvusios, taip neapgaltavotai, ištisus 60 metų traukėsi.

Viltis visgi dar nėra užgesusi. Visos pavergtos tautos yra Vakarų pusėje: rusai ir kitos S.S.S.R. tautos, kiniečiai ir kubiečiai. Vakarų strategija gali būti sėkminga tik pasiremddama sąjunga. Tik kartu su pavergtaisiais Vakarai gali sudaryti pergalinę jėgą šioje žemėje. Pagaliau, yra ir principo reikalas, kad Vakarai apgintų laisvę visur, ne vien tik savo.

Toji strategija, aišku, pareikalauš griežtų ir esminių pakeitimų iš Vakarų politikų ir diplomatų ir taktiškų pakeitimų iš karių.

Amerikos politikai nepaisė mano išpėjimų prie penkis metus. Į mano dabartinius išpėjimus Amerikos vadai yra laisvi nekreipti dėmesį, tačiau tai, ką aš išdėščiau, tas įvyks. (Taip kalbėjo Solženicynas).

A.

Nixonas apie savo priešus galvoja kaip toje senoje patarlėje apie legendinius šunis, kuriems nusibodus loti, jie nustojo. Kai kurie žymesni buvę protestuotojai ir demonstruotojai jau praregėjo, o iš jų bene pirmoji buvo žinoma dainininkė Joan Baez, kuri praėjusį pavasarį apmokėjo pilno puslapio priekaištaujančią laišką socialistinei Vietnamo respublikai, atspausdintą 5 didesniuose JAV laikraščiuose. Jos laiška, smerkiantį komunistinį Vietnamą, pasirašė net 85 žymesni radikalai (Cesar Chavez, Allen Ginsburg, Daniel Berrigan), bet nepasirašė Joan Baez, kad jūsų "akcija tik liam Kunstler ir kiti. Janė Fonda net rašė Joan Baez, kad mūsų akcija tik sujungia jus su siauriausiu ir negatyviu elementu mūsų krašte, kurie dar vis tiki, kad komunizmas yra blogiau negu mirtis" . . . Joan Baez, kuri dainavo protesto dainas 1950 pabaigoje, kurstė uždrausti atominę bombą, deginti karinės prievolės kortelės ir sustabdyti karą ir kuriai prieš 12 metų Amerikos Revoliucijos Dukrų organizacija neleido dainuoti Washingtono konstitucijos salėje todėl, kad ji buvo priešinga Vietnamo karui, dabar koncertavo 23 miestuose, ragindama pagelbėti "laivų pabėgėliams" (boat people), ir net susitiko su prezidentu Carter, kuris tuojau po to pasiuntė laivyną gelbėti nelaimingųjų bėglių.

Jos kaltinimus Vietnamo vyriausybei giria net kandidatas į JAV prezidentus Ronald Reagan, sveikina kaip atsivertusių "palaidinę dukrą" plačiai žinomas William Buckley, bet kai kurie jos buvę draugai iš "taikos sąjūdžio" ("pysnikai") apšaukia ją išdavike. "Laikai keičiasi", sako Joan B., kuri pabrėžia, kad protestuoja prieš tos pačios rūšies žmogaus teisių laužymą kaip ir anksčiau. Apgailestaujama, kad šioji garsioji dainininkė ligi šiol neatkreipė dėmesio į Sovietų Sąjungą, į patį didžiausią pasaulyje žmogaus teisių laužytoją ir žiauriausią pavargtųjų tautų prievartautoją.

Įdomūs buvo Janė Fonda komentariai dėl Vietnamo pabėgėlių: "Žinoma, kad daug žmonių apleidžia Vietnamą, nes ten nėra darbų, sugriuvusi ekonomija ir badas" . . . Nors šis raudonoji gegutė, kurstydama JAV karius padėti ginklus, lankėsi Vietname ir tada tokių reiškinų ten nepastebėjo. Ji nenori žinoti ir nesutiks, kad visų pasaulio nelaimių priežastis yra komunizmas! Čia yra jau ne skirtinga nuomonė, bet tik fanatiškas užsispyrimas būti kurčia ir akla. Reikia tik stebėtis, kodėl ir kaip ši filmų artistė dažnai gauna už savo darbą įvairias premijas ir pasižymėjimo ženklus, o tokių filmų kaip "Coming home" arba "China syndrome" nevertėtų visai

žiūrėti.

Nepatiko man ir rėksnė bei pigaus populiarumo ieškotoja, streikų kurstytoja Sally Field savo premijuotame filme "Norma Ray". Praėjusiais metais spaudoje matėsi daug straipsnių apie Kambodiją, ten atrastus masinius kapus, apie porą milijonų komunistų badu numarintų ir negailingai nužudytų nekaltų žmonių po "išlaisvintųjų" teroro 1975 m. ir apie ištuštėjusią sostinę Phnom Pen. Visų skerdynių ir teroro ideologinis tikslas buvo sukurti gryną beklasę ir garbingą, panašią į dešimtojo šimtmečio, Chmerų imperiją. Daugelyje straipsnių apie Kambodiją vis atrasime įterpta ir slaptas Kambodijos bombardavimas Nixono prezidentavimo laikais, kuris buvęs priešingas JAV Konstitucijai ir kongreso išjuokimas. Amerikiečiai lakūnai buvę prisaikdinti laikyti paslaptį, o jų skraidymo dienynei buvo klasuojami arba sunaikinti. Trejetą metų dauguma amerikiečių nieko apie Kambodijos bombardavimą nežinojo, nors 1973 m. neutralioje Kambodijoje buvo išmesta bombų, prilygstančių penkioms Hirošimoms, kur amerikiečiai išmetė pirmąją atominę bombą. Tada išlindo yla iš maišo. Šioji Nixono ir Kissingerio slapto oro karo teorija buvo vadinama "pamišėlio karo teorija", prasidėjo demonstracijos ir protestai, pasigirdo žymių asmenybių, o ypač kairiųjų liberalų ir radikalų veiksmai. JAV kongreso narė, žydė-demokratė Elizabeth Holzman iš New Yorko, pagarsėjusi "karo nusikaltėlių" aiškintoja, dabar kandidatuoja į JAV senatą, dėl Kambodijos bombardavimo net buvo prezidentą Nixoną padavusi teisman, o Nixonas vis atsisikiravo, kad jį palaiko taip vadinama "tylioji dauguma" . . .

Šiuo reikalu JAV atsirado labai skirtingų nuomonių, bet Nixono pateisinimui jau dabar iškilo įrodymai, pačių Kambodijos gyventojų parodymai, kad vadinamoje neutralioje Kambodijoje, aukščiau paminėtų bombardavimų metu, slaptėsi apie 5 Vietnamo komunistų (Vietkong) divizijos. Atseit, neutralumą laužė ne tik amerikiečiai, bet ir pati Kambodija. Dabar tie patys komunistai vėl "išlaisvino" Kambodiją, tik toks skirtumas, kad jiems jau nepadeda, bet net "moko" ir baudžia raudonoji Kinija.

Dėl neutralumo irgi iškyla skirtingos nuomonės. 1979 m. rugsėjo mėn. Havanoje įvykusioje "nesusiriusių" kraštų 6-toje konferencijoje dalyvavo 96 valstybės. Šeimininkas Fidel Castro aiškino, kad Sovietų Sąjunga yra "natūralus sąjungininkas", todėl tarp neutraliųjų kraštų ir socialistinio bloko turėtų būti "natūrali sąjunga". Šį pasiūlymą rėmė tokie "neutralieji" kaip Angola, Vietna-

mas ir Afganistanas. Skirtingos nuomonės susilaukė plovimų. Tanzanijos prezidentas Julius Nyerere pasakė, kad nukrypimas Maskvos link sunaikintų nesusiriusių bloką ir jų įtaką pasaulio politikoje, o jį palaikė ir neutralumą išlaikyti reikalavo Indijos, Pakistano, Sri Lankos, Singapuro ir Indonezijos delegacijos. Stebėtojai nurodė, kad konferencijos šeimininkės Kubos pasiūlyti rezoliucijų projektai buvo paimti tiesiai iš Pravdos ar sovietų agitpropo tekstų, o Tasso agentūra prisipažino, kad ši organizacija įėjo į naują svarbią fazę ir ateityje negiedos imperializmo padiktuotų giesmių.

(Bus daugiau)

ŠIŲ DIENŲ AKTUALIJOS

Pirmiausia tenka paminėti, kad šiuo metu pasauliniai įvykiai taip greitai ir netikėtai keičiasi, kad kalbėti nors ir apie netolimą ateitį, kitaip tariant, užsiimti pranašystėmis, nėra įmanoma. Pasakytinu metu, gal būt aktualiausias klausimas yra Afganistano okupacija, į kurią yra atkreiptas laisvojo pasaulio dėmesys. Ir dėl to, kad turėtume bent apytikrą vaizdą, tenka pažvelgti į netolimą praeitį ir palyginti šiuo metu besivystančius pasaulyje įvykius. Taigi, nuo čia ir tenka pradėti.

Savaime yra aišku, kad Afganistano užėmimas praėjo be jokių karo veiksmų ir dėl to galima pasakyti, kad SSSR įsitvirtinimas ten yra užtikrintas. Vakarų valstybėms ten buvo tik dvi išeitys: pirma, tai griežtas įspėjimas, reikalui esant ir ginkluotas pasipriešinimas, ir antra, tai slaptosios tarnybos veikla, kuri vakariečiams galėjo labai daug pasitarnauti. Tačiau, "penktosios kolonos" dėka toji tarnyba jau prieš kurį laiką, jei nebuvo visai sužlugdyta, tai liko gerojai susilpninta ir tai atsiliepė ir į Afganistano ir į Irano įvykius. Tuo metu kai šio krašto vyriausybės asmenybės linksmai nusiteikusios lankėsi Afrikos, Azijos ir kituose kraštuose ir labai nuosirdžiai aiškino ten apie "žmogaus teises", tai kita pusė labai uoliai planavo, kaip "pagelbėti" tautoms tokią "laisvę" įgyvendinti.

Kaip jau mums yra žinoma, tautų laisvintojai, kaip jie patys save vadina, niekur jokio krašto neokupuoją, bet ten vyksta kai juos labai "kviečia". Tat ir Afganistano jie neokupavo, o ten labai "draugiškai" nuvyko. Amerikos vyriausybė, tačiau, neliko abejinga ir įspėjo SSSR, kad iki tam tikro laiko pasitrauktų iš Afganistano, priešingai — bus panaudotos net ir karinės jėgos. Toks terminas jau senokai yra praėjęs, bet niekas dėl to nesijaudina. Tad, kol kas, yra tik nu-

tarta neparduoti sovietams grūdų. Bet tai nėra jiems beviltiška padėtis; tuo pasirūpins Amerikos draugai.

Na, o toliau, tai pasiryžta boikotuoti 1980 m. Maskvoje ruošiamą olimpiadą. Iš to daroma išvada, kad Afganistano okupantai dėl to labai nukentės. Kas liečia, kad ir būsimą karą, tai taip pat yra tam "rengiamasi", jau dabar yra nustatyta registruotis pusmergėms ir pusbermiams, atseit, papildyti esamą kariuomenę. Tačiau, bent pradžioje, būsimos registracijos rezultatai paaiškėjo nepergeriausi. Viešai apklausinėjant amerikonišką jaunimą, ar norėtų eiti į kariuomenę ir su priešu kariauti, tai paaiškėjo, kad tokių pasišventusių iš viso neatsiras. Priešingai, labai energingai buvo pareikšta, kad nei registruotis, nei kariauti visiškai nesirengiama. Tokiam atsakymui daug kas pritarė ir iš valdžios aukštųjų pareigūnų. Kitaip tariant, nuramino SSSR, kad nebijokite, nes su jumis nesirengiame kariauti.

Na, o jei kalbėti rimtai apie karą, ypač atominį karą, apie kurį pranašaujama, tai bent kol kas klausimas dar nėra labai aktualus, nes ir be jokio karo sovietų yra užimami didžiausi plo-

ta, net ištisos valstybės.

Po Afganistano yra Iranas ir bandoma aiškinti, kad į ten eis tolimesnis SSSR žygis. Tačiau, atsižvelgiant į susiklosčiusias aplinkybes, nėra pagrindo manyti, kad Iranui grėstų rusų okupacija, nes tokie veiksmai jau galėtų iššaukti reakciją iš Vakarų valstybių ousės ir tai gali būti daugiau rizikingas žygis. Ir čia jie gali apsieiti be okupacijos. SSSR tikslas bus pasiektas, jei Iranas bus nustatytas prieš Ameriką, o jų "šventasis" Chomeini, kuris yra laikomas jau nuo anksčiau KGB darbuotoju, sugebės patvarkyti, kad krašte neatsirasų perdaug Amerikos "simpatikų".

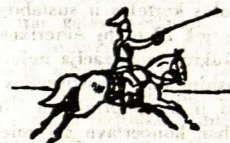
Berašant šias eilutes, teko išgirsti, kad kaip tik šiomis dienomis ten buvo sušaudyta 17 musulmonų, kurie norėjo pasipriešinti "šventojo" nuostatams. Taigi reikia pasakyti, kad tokiam vedamam karui, kur didžiausią darbą atlieka "penktoji kolona", Vakarų laisvosios valstybės, bent kol kas, neturi jokių priemonių pasipriešinti.

Vis tik ir šiuo metu atsiranda optimistų, kurie Afganistaną bando lyginti su Vietnamu: atseit, tai busias "Sovietų Vietnamas". Toks palyginimas visai

neaitinka tikrovei. Vietname ir Korėjoje Amerikos kariuomenė mūšio nepralaimėjo. Karas buvo pralaimėtas dėka Vašingtono "labai gudrių strategų" įsakymų, kad kariaujant jokių būdu neperžengtų nustatytos ribos, t.y. sumuštam priešui netrukdytų pasirėngti naujoms kovoms. Jei Amerikos kariuomenei nebūtų trukdę kariauti pagal visus karo nuostatus, tai tas Maskvos globojamas priešas būtų buvęs pagrindinai sunaikintas. Ir dabar nebūtų buvę nei Chomeini su jo Alachu, nei Afganistano, ar Irano netvarkos. Nekitaip įvyko ir su Kuba, kur panašūs "galvočiai" sutarė pašalinti diktatorių Batistą ir jo vieton pasodinti "demokratą" Kastro.

Atominius ginklus, pranašystes ir t.t. paliekant nuošalyje, mielam skaitytojui. būtų patartina susidaryti savo nuomonę ir išvadas apie veikiančią "penktąją koloną".

Salietiš

Apie žemėlapią LIETUVA

Devenių Kultūros Fondo išleistas žemėlapis LIETUVA, parašėte pridėtas dar ir angliškas pavadinimas LITHUANIA. Tai vienintelis žodis svetima kalba šiame žemėlapyje. Jis yra neperdidelis, tik 35x25 colių dydžio, trispalvis su atspalviais Lietuvos žemėlapis, skirtas šeimoms, įstaigoms bei jaunimui, geriau pažinti savo tėvų ir protėvių kilmės kraštą. Atspausstas ant gero, patvaraus, gelsvo popieriaus. Paruoštas kartografo Juozo Andriaus, spausdintas, prityrusio šioje srityje spaustuvininko, Juozo Kapočiaus, Bostone, išleistas Devenių Kultūros Fondo lėšomis, Dalios Bobelienės rūpesčiu.

Lietuvos valstybė šiame žemėlapyje, kaip ir kituose to paties autoriaus išleistuose žemėlapiuose, parodyta suvereninės valstybės abišalėmis sutartinis nustatytose sienose. Tos sienos, mūsų istorikų siūlymu, Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto nutarimu, rodytinos visuose, politinės reikšmės turinčiuose žemėlapiuose, kuriuose rodoma buvusios nepriklausomos Lietuvos valstybė. Šiame žemėlapyje jos parodytos stambia, raudonos spalvos, su šviesesniu atspalviu linija ir išvardintos sutartų ženklų lentelėje. Siauromis, raudonomis linijomis, paženklintos dabartinės, okupantų išsivestos administracinės, ribos.

Be Lietuvos valstybės, žemėlapyje parodyta teritorija nuo Dnyns — Nesvyžiaus rytuose, Skaros upės — Baltvyžių Girios ir Prūsijos pietinės sienos iki Vyslos upės ir Baltijos jūros vakaruose. Šiaurėje Lie-

tuva ribojasi su Latvija. Čia parodytos lietuviškos žemės su brangiomis mums istorinėmis vietovėmis, kur dar tebespindi lietuviškų salų žiburėliai, kur lietuviški vietovardžiai bei vandenvardžiai, tebebyloja apie jų kilmę ir didingą mūsų tautos praeitį.

Likusieji plotai padengti ornamentuotu tinkleliu. Žemėlapij puošia lietuviškasis Vytiš, gi varingų (vikingų) "Žaltys" plaukioja Baltijos jūroje. Tokie "Žalčiai" praeityje dažnai puldinėdavo Lietuvą atplaukdami iš Skandinavijos.

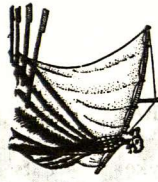
Žemėlapio viršutiniame, dešiniajame kampe nubrėžtas kompasas, kurio viduryje įdėtas nepriklausomos Lietuvos geodezininkų ženklas, o apatiniam, kairiajame kampe, telpa sutartų ženklų lentelė ir žemėlapio metrika, gi dešiniajame kampe — kilometrų ir statutinių mylių linijiniai masteliai. Skaitlinis mastelis apytikriai 1:800.000. Žemėlapis neatrodo perkrautas parašais, dėl pavartoto aiškaus ir lengvai išskaitomo šrifto. O tačiau jame sudėta 2230 vietų pavadinimų, iš kurių vandenvardžių — 336, miestų — 203, miestelių — 505 ir mažesnių vietovių — 1186. Čia įeina kai kurie bažnytkaimiai, kaimai, dvarai, palivarkai bei viensėdžiai. Daugumoje tai vietovės, dažnai minimos mūsų istorijoje ir literatūroje, o daugelis ras ir savo kilimo vietą.

Žemėlapio tiražas 4000 egz. Jo pardavimo kaina šeši doleriai. Gaunamas pas platintojus ir taip pat pas Devenių Kultūros Fondo administratorių Jurgį Bagdoną, adresu: 550 59th Lane, South, St. Petersburg, FL 33707, telef. (813) 343-9099. (J. A.) →

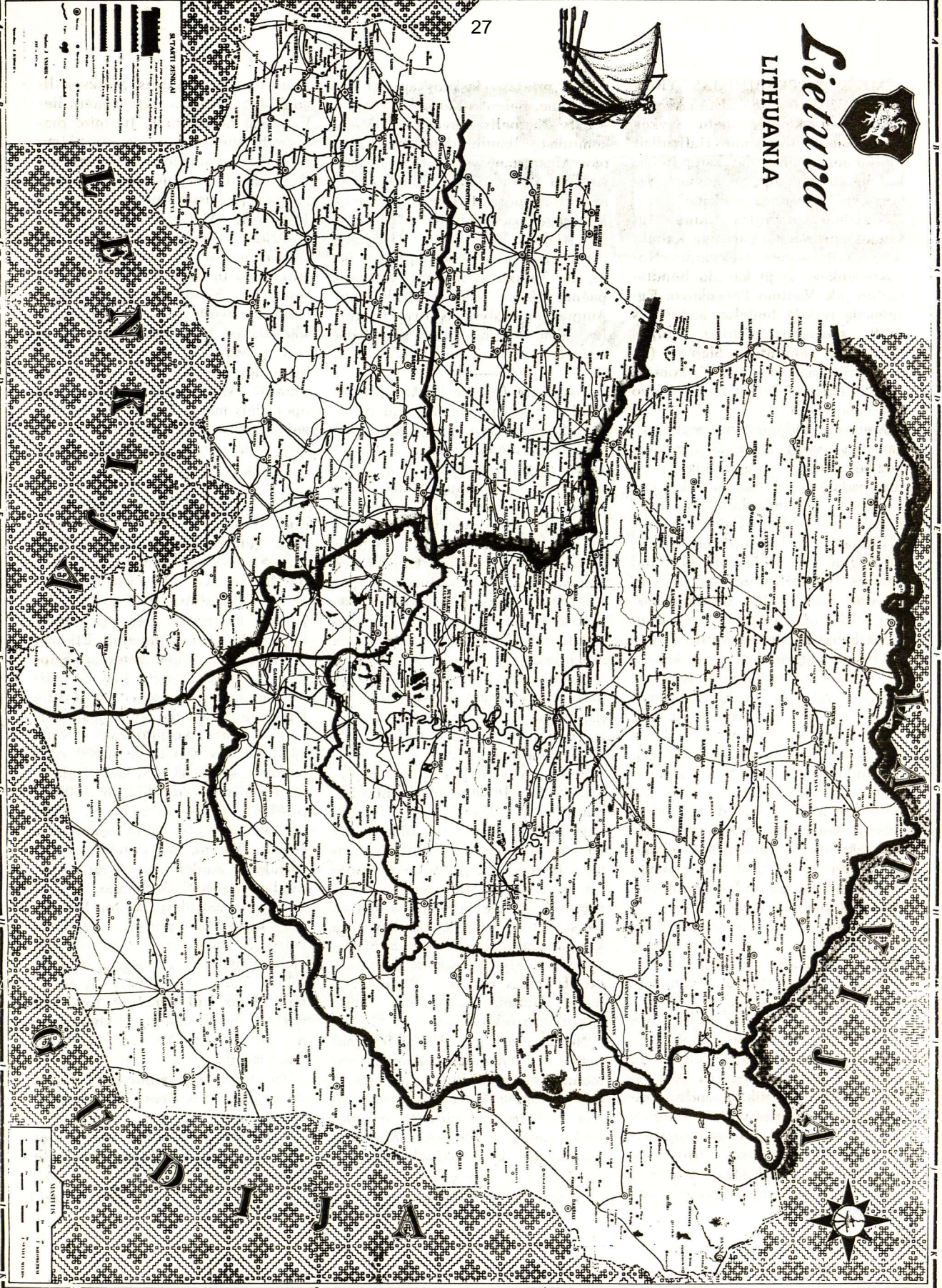

Lietuva

LITHUANIA

27

STAVAI ŽEMĖJAI

Map grid labels: A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, W, X, Y, Z

Scale: 1:100,000
Scale bar: 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Scale: 1:200,000
Scale bar: 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

“MEŠKOS APKABINIMAS” YRA PAVOJINGAS SVEIKATAI

Praejusių Kalėdų metu įvykęs Afganistano prezidento Hafizullah Amino nužudymas dar kartą įrodė, kad bendradarbiauti su Sovietų Sąjunga yra “pavojinga sveikatai”.

Niekieno neapverкта Amino ir jo šeimos mirtis buvo parengta Kabule rusų KGB vadovo Aleksandro Novokrečenkovo ir jo karinio bendradarbio plk. Vadimo Pečenkovo. Egzekuciją įvykdė budeliai atsiųsti iš KGB specialios žudikų grupės Maskvoje, pramintos “Šlapioji (atsieit, kruvina) komanda”. Ta komanda pastaraisiais dviem metais buvo ypatingai veikli.

Amino nužudymas yra trečias Afganistano vadų tarpe 20 mėnesių bėgyje. Mirties sprendimus Kremlius padarė todėl, kad jo aukos atitinkamai nebendradarbiavo, arba darė rimtas politines klaidas.

Pirmasis sukėlęs Maskvos įnirtimą buvo gen. ltn. Mohammedas Daud Chanas. Jis, 1973 m. liepos mėn. nuvertė karališkosios dinastijos šachą, Mohammedą Zahirą. Po to, Daudas Chanas išstisus penkeriems metus su rusais sugyveno. Tačiau, kai tik jis panorio išplėsti Afganistano ryšius su Vakarais, jo likimas buvo išspręstas. Su visa šeima ir su apie 100 policijos valdininkų, jis buvo nužudytas 1978 m. balandžio mėnesį.

Daudo Chano paveldėtojas buvo Nur Mohammed Taraki, senas komunistas ir vienos iš dviejų Afganistano komunistų partijų generalinis sekretorius. Tačiau, vos savaitė praėjo po to, kai jį Maskvoje maloniai apkabino Leonidas Brežnevas, Tarakis buvo nužudytas.

Jo nusikaltimas buvo tas, kad jis nepakankamai prispaudė savo tautiečius ir negalėjo priversti juos sukikti paversti Afganistaną vienu iš SSSR teritorijos gabalų.

Tarakio pavadootojas ir jo posto paveldėtojas Hafizullah Aminos išsilaukė mažiau kaip 3 mėnesius. Jo nuodėmė buvo ta, kad jis per noriai stengdamasis įtikti Kremliui, prispaudė savo tautiečius taip žiauriai, kad Maskva išsigando galimų sukilimų savo valdomose musulmonų respublikose, pagal Afganistano sienas. O, be to, Aminos buvo asme-

niškas priešas Maskvos agento Afganistane, Babrako Karmelio.

Pats Karmelis buvo prorusiškos komunistų “liaudies demokratų” partijos Afganistane vadas. O, svarbiausia, kas buvo žinoma Pietų Azijoje ir Viduriniuose Rytuose, jis buvo KGB agentas. Jis buvo aršus priešas Amino, kuris buvo išvaręs jį į tremtį, į Čekoslovakiją, tuoj po to, kai Tarakis ir Aminos trumpam paėmė valdžią. Tokiu būdu, kadangi Aminos ėmė slysti iš rusų kontrolės, jam pašalinti buvo Kremliaus atsiųsta “kruvinoji komanda”.

Tokia yra istorija su Afganistano “vadais”. Įdomu yra tas, kad panašūs dalykai buvo jau įvykę, 1978 m. birželio mėn., Jemene.

Tuo metu, nekomunistiškojo Šiaurės Jemeno ir komunistiškojo Pietų Jemeno vadai susitarė susitikti ir sustabdyti jau dvidešimt metų beinančią tarpusavio karą. Pietinio Jemeno pasiuntinys atvyko į Šiaurės Jemeno mieguistą sostinę Saną, pas prezidentą Ahmedą Hussein Ghašmį, kad aptartų Pietinio Jemeno prezidento (Salimo Rubayi Alio) vizitą į Saną.

Susitikęs su prezidentu Ghašmiu, pasiuntinys atidarė savo portfelį, kuris, staiga, sprogo, užmušdamas abu ir Pietų Jemeno pasiuntinį ir Šiaurės Jemeno prezidentą.

Praėjus vos 48 val. po šio įvykio, Pietinio Jemeno prezidentas Salimas Rubayi Alis buvo savo sostinėje Adene sušaudytas, būk tai už konspiraciją sprogo portfelio aferoje. Iš tiesų gi, jis buvo sušaudytas už tai, kad Maskva buvo susirūpinusi jo pageidavimu susirišti ne tik su komunistine Kinija, bet ir su kitomis arabų valstybėmis. Sušaudytą Rubayi Alį tuoj pakeitė prezidentas, fanatikas prorusas, Pietinio Jemeno “tautinio išlaisvinimo” fronto generalinis sekretorius.

Nei Šiaurės, nei Pietų Jemenas neturi nei reikalingo išmanymo, nei technikos pagaminti sprogstamą portfelį — bombą. Nusimanantys stebėtojai nustatė, kad visas tas šiurpus įvykis buvo suplanuotas Maskvoje ir įvykdytas “kruvinosios komandos”.

Angolos prezidento, marksisto

Agostinho Neto mirtis Maskvos ligoninėje, 1979 m. rugsėjo mėn. lieka pilnai neišaiškinta. Jis mirė praėjus 10 mėnesių po jo susitikimo su Amerikos senatorium George Mc Governu. Po to susitikimo ir pasitarimų, įvykusių Angolos sostinėje Luandoje, McGovernas paskelbė, kad Neto norėtų užmegzti diplomatinis ryšius su J.A. Valstybėmis. Netrukus po to Neto parodė noro paremti dvi bendroves, Gulf Oil ir Texaco, pasiruošusias įrengti Angoloje alyvos rafinerijas. Atvykęs vizito į Maskvą, Neto už savaitės buvo negyvas. Sovietai tik trumpai pranešė, kad prez. A. Neto mirė operacijos metu. Tačiau, niekas Angoloje nebuvo nei girdėjęs, kad 56 metų amžiaus jų prezidentas būtų negalavęs.

Panašus likimas būtų ištikęs Etiopijos ir Somalijos vadus. Vadovaujama gen. mjr. Mohammedo Siad Barre, Somalijos vyriausybė artimai bendradarbiavo su SSSR ištisus 9 mėnesius. Tačiau, 1977 m. reikalai pašlėjo, kai rusai ir jų sąjungininkai kubiečiai į kaimyninę Etiopiją pasiuntė net 12,000 kareivių. Etiopija tuo metu gynėsi nuo Somalijos vadovautos invazijos į ginčytiną Ogadeno provinciją. Somalijos prezidentas Barre pasijuto esąs sovietų apgautas. Jis tuoj išvyko 4,000 rusų patarėjų, kurie iki tada laisvai plaukė po visą Somaliją, ir atšaukė prieš tris metus pasirašytą su rusais draugiškumo ir bendradarbiavimo sutartį. Be to, jis pašalino rusus iš raketų sandėlių ir iš jūrų karinio laivyno bazės Berberoje.

Tačiau, netrukus po to, Somalijos karininkų grupė, “svetimos valstybės įtaigojama”, kaip sakė oficialus pranešimas, mėgino jėga pašalinti Barre iš valdžios. Jį išgelbėjo tik tas, kad Somalijoje tuo metu jau nebebuvo sovietų ir komunistinio bloko kitų žmonių. Jie buvo laiku išvyti.

Tuo tarpu, kaimyninėje Etiopijoje dėjosi dar neįtikimesni dalykai. Sėkmingai užbaigęs karą su Somalija dėl Ogadeno provincijos, pasiskelbęs Etiopijos vadu, plk. Mengistas Haile Mariam, panorio kubiečių ir rusų

(nukelta į 191 psl.)

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREMTIES TRIMITAS

Šaulio prisiminimai

JONAS REVAS

1930 m. rudenį baigęs tarnybą Lietuvos kariuomenėje, pasisvečiavęs, sugrįžęs į laisvą gyvenimą nesijaučiau laimingas, todėl įstojau į LŠS Kaupiškių būrį. Lietuvoje trys būriai sudarė kuopą. Kaupiškių kaime buvo ir Kaupiškių valsčius. Vėliau Lietuvoje valsčių skaičių sumažinus, panaikinus Kaupiškių valsčių, valsčiaus valdybos namus perėmė Kaupiškių šaulių būrys. Tuo metu Kaupiškių pasienio rajono policijos viršininku buvo atsargos kpt. Edvardas Migevičius. Jis buvo ir šaulių kuopos vadas. Kaupiškių būrys buvo gan skaitlingas nariais, nes visi pasienio policininkai buvo ir to būrio šauliai. E. Migevičius buvo veiklus vadas. Turėdami nuosavą salę, turėjome ir vaidintojų grupę. Visus vaidinimus režisavo pats E. Migevičius. Jam padėjo jo žmona su dviem mergytėmis. Rengdavom gegužines, prizinis šaudymus, bėgimą ir šokimą. Dažnai darydavom ir šaudymo pratimus kariškais šautuvais kovos šoviniiais. Kasmet darydavom manevrus, kurių metu pasiekdavom net Vištytį. Važiuodavom pailgintais vežimais, kuriuose įruošdavom daug sėdynių. Ten buvo labai geros sąlygos manevrams, daug aukštų kalnų, apaugusių gojeliais ir krūmokšniais.

Pasiekdavom Nebūtkaimio kaimą, kuris yra gausus akmenynais ir vienas akmuo yra vadinamas "Didžiausias Vištyčio Akmuo". Tas akmuo buvo labai didelis, turiu jo nuotrauką, kai ant jo buvome sulipę net aštuoniolika asmenų.

Mūsų būryje buvo ne tik vyrų, bet ir moterų. Vyrų visi turėjome po karišką šautuvą — angliškus "Ross Enfield" sistemos ir po penkiolika kovos šovinių. Šautuvus laikydavom savo namuose. Eidami į susirinkimus, nešdavomės ir šautuvus. Susirinkimuose darydavom užsiėmimus: rikiuotę, sukinius ir žygiavimą. LŠS šauliai buvo patikimi kariuomenės talkininkai, ir, mano manymu, tokie šauliai, išsidėstę kaimuose, kiekviena-

me ūkyje ar mieste, sudarė didelį pavojų priešui, ypač partizaninio karo metu. Gaila, kad Lietuvą okupuojant rusams bolševikams, nebuvo duotas įsakymas ginti kraštą. Pagiežos jausmas įsiviešpatavo kiekvieno šaulio širdyje, kai rusams užėmus kraštą iš savo vadų gavome įsakymą atiduoti šautuvus ir šaudmenis ir dar sukrauti į sunkvežimius. Su ašaromis akyse atidavėm šautuvus, juk tie ginklai buvo pirkti už lietuvių suaukotus pinigus . . .

Rusams užėmus kraštą, visi šauliai buvome suregistruoti ir įtraukti į sąrašus išvežimui į Sibirą. Daug išvežė, kitų dėl susisiekimo priemonių stokos nespėjo išvežti. Pirmoj eilėj vežė vadus ir veiklesnius šaulius, bei baigusius mokslus. Buvau įtrauktas į sąrašą ir aš, net nežinau kaip likau neišvežtas. Tai sužinojau iš patikimo žmogaus.

Rusams užėmus Lietuvą apsigyvenau Kybartuose, mokyti. Jono Kauno namų antrame aukšte. Man begyvenant, dažnai prapuldavo ponai Kaunai su mergyte ir berniuku. Dienos metu pasirodydavo. Dirbau prie geležinkelio darbininku. Vieną dieną atvažiavo p.p. Kaunai, užsisodinę vaikus ant dviračių. Poniai Kaunienei su dukrele išvykus pas siuvėją ir ilgokai užtrukus, Kaunas su sūnumi išvažiavo. Grįžusi žmona su dukrele, pasigėrėjusi tyla ir ramybe, pasiliko nakvoti. Buvo 1941 metų birželio 14-toji. Apie ketvirtą val. ryto išgirdau apačioj daužantis ir trankantis. Atėjus laikui keltis, atsikėliau ir pradėjau ruoštis į darbą. Mūsų darbas buvo lietuviškus vagonus užkelti ant platesnių rusiškų ašių — ratų. Valgant pusryčius, į mano duris pasibeldė ir įėjo žydas. Jo nepažinau, tik iš kalbos supratau. Jis paragino mane eiti į apačią ir būti liudininku. Nesusigaudžiau. Nuėjęs pamačiau baisų vaizdą. Visos spintelės ir stalčiai išversti, ant gridų pilna po-

pierių. Vienas rusas, stoties žandaras, varto albumą, kitas, raudonarmietis, knisosi po stalčius. Ponia Kaunienė ir mergytė aprenktos šiltais rūbais. Mergytė verkė, motina dainavo rusiškai ir pradėjo verkti sakydama: "Jumis pasitikėjau ir pasilikau Lietuvoj, galėjau išvažiuoti į Vokietiją. Nevažiuoju niekur, geriau nušaukite mane vietoj, čia mano tėvai guli, noriu ir aš atsigulti".

Man įėjus, rusai pasakė, kad jas išveža į Sibirą ir kad jos šio krašto daugiau nematys ir kad joms leidžiama pasiimti šiltų rūbų ir maisto. Kadangi mane pakvietė vėliau, o pati Kaunienė nieko negalėjo imti, tai pakvietė kaimynę moterį, kurią aš atėjęs radau. Man atėjus, kaimynė pasisakė norinti eiti namo, apsivilkti, nes jai šalta. Ją paleido ir ji parėjusi į savo namus, užsimetusi apsiaustą ir pasiėmusi pienui indą, išėjo. Švito, ir ji bijojo, kad grįžęs Kaunas su sūnumi, neįkliūtų į banditų rankas. Eidama geležinkeliu, ji pamatė atvažiuojantį Kauną ir iš tolo jį perspėjo, kad jo žmona su dukra jau suimtos ir kad jis su sūnumi greičiau slėptųsi. Ta moteris išgelbėjo juodu nuo išvežimo.

Man teko išnešti p. Kaunienės maistą ir padėti juodviem įlipti į sunkvežimį. Eidama pro duris, p. Kaunienė pasakė: "Revai, esi šaulys, tai būk žmogus". Manau, ji norėjo man pasakyti saugoti jų namą, likusį turtą ir neišduoti Kauno. Ji rusams pasakė, kad jos vyras išvažiavęs į Vilnių, pas savo brolių pulkininką.

Grįžęs į butą, valgyti jau nebegalėjau. Eidamas į darbą, mačiau daug gatvėse sunkvežimių, prisėdusių rusų kareivių su šautuvais ir durtuvais. Darbe nediršome kalbėtis. Darbo metu atėjo raudonarmietis su lietuviu ir įėję dairėsi, nežinojom kurį suims. Suėmė vieną buvusį savanorį.

Grįžęs į namus, Kaunų buto duris radau užpliombuotas. Saugojau, kad kas nenuplėštų.

Po dviejų savaičių prasidėjo karas. Rusus išvijo. Netrukus atsirado ir J. Kaunas. Miesto burmistrą rusai išvežė. Kybartų burmistru paskyrė J. Kauną. Miesto valdyboje dirbdamas, jis rado visus skundėjų pareiškimus ir jų slaptavardžius. Jis man ir pasakė, kad aš irgi buvau tame pačiame išvežtinųjų sąraše, kaip ir jo šeima.

Būdamas kariuomenėj, pažinau vieną kareivį iš Kybartų. Baigę tarnybą dažnai Kybartuose susitikdavom. Abu buvome šauliai. Vieną kartą stoties žandaras pagavo jį vagiant iš vagono anglis, todėl jį išmetė iš šaulių. Atėjus rusams, mačiau jį su raudonu raiščiu ant rankovės. Dirbome kartu geležinkelio valdyboj, manau jis ir bus mane išdavęs kaip šaulį, "smetonininką ir liaudies priešą". Po Kaunienės suėmimo Kemka į darbą neatėjo, atėjęs po kelių dienų, pasakė matęs prie Kaunų namo sunkvežimį, bet jis dalyvavęs prie suėmimų kitoje gatvėje.

Prasidėjus karui su vokiečiais, Kemka dingo, greičiausiai iškelio su savo "tavorščiais" į "pląčiąją tėvynę"...

ŠAULIŠKOJ PASTOGĖJ

“Martyno Jankaus” šaulių kp. metinis susirinkimas ir Vasario 16-osios minėjimas Brockton, Mass.

Kovo 1 d. “M.J.” šauliai Sandaros salėje sušaukė metinį visuotinį susirinkimą, kurį atidarė ir pradėjo susikaupti, pagerbiant žuvusius Lietuvos nepriklausomybę ginant šaulius, karius, partizanus ir “M.J.” kp. mirusius, — pirm. Petras Šaulys.

Susirinkimui vadovavo P. Šaulys, sekretoriavo St. Gofensienė. Praėjusio susirinkimo protokolą skaitė St. Gofensienė. Protokolas buvo priimtas be pataisų. Revizijos komisijos kasos patikrinimo aktą skaitė rev. k. pirm. J. Čeičys. Kasa vedama Br. Martišienės, tvarkoma gerai, netuščia, pinigai laikomi banke.

Kuopos veiklos metinį pranešimą padarė kp. pirm. P. Šaulys. Iš pranešimo žinome, jog valdyba turėjo 8 posėdžius, sėkmingą bankietą, 3 išvykas su kultūrinėmis ir šaudymo varžybų programomis, kurios “Martyno Jankaus” šauliams buvo sėkmingos. Kultūriniam savaitgali, Kennebunkporte, Tėvų Pranciškonų sodyboje, “N. Anglijos” rinktinės šauliams sesė Julija Šaulienė labai sėkmingai pravedė lauzą su programa.

Buvo perskaitytas Centro Valdybos raštas ir kvietimas į CV ruošiamą konferenciją Čikagoje. Nutarta iš “M. Jankaus” kp. siųsti atstovą ir tam skirti lėšų. Į konferenciją “K.J.” kp. atstovauti išrinktas Juozas Stašaitis. Šauliams reikia budėti, kad mūsų tautos priešo ardomoji blogio sėkla mūsų tarpe nepradėtų dygti, augti ir tautos vaikų švenčiausiąjį darbą purvais drabstyti, griauti.

Pirmininkas P. Šaulys su susirinkusiais pasidžiaugė, kad “M. Jankaus” šaulių kp. sugrįžusiais šios kuopos veikliais nariais — Juozu ir Sofija Stašaičiais. Su džiaugsmu priimti nauji “M.J.” kp. nariai: komp. Julius Gaidelis, Antanas Šeduikis ir Stasė Vaičienė. Jiems įteikta šaulių ženkleliai ir šaulių statusas, o už kultūrinę veiklą sesė Julija Šaulienė buvo apdovanota Šaulių žymeniu ir pagyrimo lapu. “Martyno Jankaus” šaulių kp. jau tapo tradicija su metiniu susirinkimu ruošti ir Vasario 16-osios minėjimą. Kovo 1 d., po susirinkimo, įvyko Vasario 16-osios minėjimas, dalyvaujant svečiams. Įnešamas į salę JAV ir Lietuvos vėliavas pasitiko Laisvės Varpo vedėjo įrekorduoti trimito garsai, Karo invalidų maršas, Lietuvos himnas ir kitos iškilmės Karo Muziejaus sodelyje prie Nežinomojo Kario paminklo ir negėstančio aukuro Kaune, laisvoje Lietuvoje, su P. Viščinio, Laisvės Varpo radijo valandėlės vedėjo, įterptais jautriais

žodžiais. Šis P. Viščinio įrekorduotas perdavimas buvo įspūdingas, susirinkusius jaudinantis.

Jautrią invokaciją sukalbėjo “M. Jankaus” kp. kapelionas, kleb. kun. Šakalys.

Po invokacijos, pirm. P. Šaulys pakvietė skaityti paskaitą “Naujosios Anglijos” šaulių rinktinės kapelioną kun. Rafaelį Šakalį, kuris visus susirinkusius pasveikino ir perdavė “M. Jankaus” šauliams buvusių pirmųjų šioje kuopoje šaulių, Emilijos ir Stasio Grušų, dabar lietuviškąjį dirvą St. Petersburg, Floridojų purenančių, linkėjimus.

Tėvo Rafaelio paskaita buvo gerai paruošta, neužtęsta. Kalbos turinys: sunkiose sąlygose Lietuvos šaulių įsikūrimas, kur ir kiek šaulių žuvo beginant Lietuvos laisvę, vadovai kun. Petkelis ir kiti. Prelegentas kalbą baigė šiais žodžiais: “Kovose jūs žuvote, mieli šauliai, garbingi didvyriai, Tėvynės sargai”. Visi sugiedojo Mariją, Marija. Tuo buvo baigtas įspūdingas Vasario 16 minėjimas.

Išnešus vėliavas pirm. visus pakvietė prie sesių šaulių gražiai paruoštų vaišių. Minėjime ir vaišėse dalyvavo: šv. Kazimiero lietuviškos parapijos klebonas kun. Petras Šakalys, prof. dr. kun. Antanas Jurgelaitis, pranciškonas kun. Rafaelis Šakalys, Sandaros valdybos pirmininkas su valdyba. Brocktono lietuviškųjų organizacijų valdybos ir uniformuoti “M. Jankaus” kp. šauliai-ės. Vaišių metu nebuvo dainuota — gavėnia. Buvo pasidailinta šaulių kūrimosi tėvynėje, atsikūrimo tremtyje, darbų siekių bei tikslų mintimis. Šaulių tremtyje rankose kultūriniai ginklai, kurie aštresni už paprastus ginklus, nes priešas nepajėgs jų sunaikinti, tačiau šauliai-ės lavinasi ir su šaunamais ginklais, kad reikalui esant, galėtų juos pavartoti prieš tėvynės priešus.

E. Ribokienė

Klaipėdos Krašto Atvadavimo Minėjimas prie Pacifiko

“Juozo Daumanto” šaulių kuopa, talkininkaujant Mažosios Lietuvos Bičiulių Draugijai, surengė Klaipėdos krašto atvadavimo 57 metų sukakties minėjimą, 1980 m. sausio 13 dieną.

Programa: sausio 13 d. 10:15 val. ryto, sekmadienį — vėliavų pakėlimas pradžios mokyklos aikštėje, 10:30 val — mišios šv. Kazimiero bažnyčioje, kurias atnašavo kun. dr. V. Bartuška už žuvusius karius savanorius ir vėliav mirusius sukilėlius ir šaulius. Dalyvavo su vėliavomis organizacijos: šauliai, ramovėnai, skautai ir ateitininkai. Prieš mišias prel. J. Kučingis apibūdino Klaipėdos krašto sukilimo ir atvadavimo reikšmę,

ir pakvietė po pamaldų dalyvauti visus esančius bažnyčioje, akademiniame minėjime. Giedėjo choras, kuriam vadovauja ilgametis ir žinomas kompozitorius, Bronius Budriūnas. Buvo pilna bažnyčia žmonių.

12 val. po pietų, įvyko akademinis minėjimas šv. Kazimiero parapijos didžiojoje salėje. Minėjimą atidarė “J. Daumanto” šaulių kuopos pirm. K. Karuža, primindamas, kad susirinkome paminėti vieną žymiausių Lietuvos istorijos įvykių: Klaipėdos krašto prisijungimo prie Lietuvos penkiasdešimt septintąsias metines sukaktuves.

Šią dieną mes atnaujiname mūsų tautos istorijos pažinimą atitinkamomis paskaitomis ir menu.

Sekė vėliavų įnešimas, kuriam vadovavo kp. vicepirm. J. Naujokas. Solistas Antanas Polikaitis sugiedojo Amerikos himną, buvo pagerbti žuvusieji.

Po to, programą pravedti buvo pakviesta Marytė Sandanavičiūtė-Newsom, kuri kvietė tarti sveikinimo žodį, Lietuvos generalinį konsulą Vytautą Čekanauską. Konsulas paryškino, kad Lietuva dar neužbaigusi su savo kaimynu užgrobtą Lietuvos žemių su sostine Vilniumi sprendimo, ėmėsi ryžto ir drąsos su Klaipėdos krašto patriotais ginkluota jėga išvaduoti kraštą nuo svetimų priespaudos. Klaipėdos kraštas buvęs šimtmečiais atskirtas nuo Lietuvos, vėl buvo prijungtas prie jos. Toliau sekė sveikinimai: “Ramovės” sk. pirm. plk. ltn. J. Andrius pasveikino savanorius ir padėjo kojo mažlietuviams už surengimą Klaipėdos krašto minėjimo. Klaipėdietis, teisin. H. Tumas, paminėjo veikliuosius patriotas ir veikėjus dėl lietuviybės ir Mažosios Lietuvos kovotojus iš gilios senovės ir Klaipėdos krašto prisijungimo prie Lietuvos. Jis užbaigė šiais žodžiais: “lietuviams esame mes gimę, lietuviams norime ir būti . . .” Mažosios Lietuvos Bičiulių vardu sveikino vicepirm. Vl. Balkūnas, kuris priminė, kad pirm. Alg. Glazė yra išvykęs, turistų reikalais į Kiniją. Jo raštą, skirtą minėjimui perskaitė Vl. Balkūnas.

Pagrindinę paskaitą skaitė teis. rašyt. laureatas Jurgis Gliauda. Jis palietė prūsų kovas, maro siautėjimą ir II Pasaulinio karo okupanto Karaliaučiaus srityje žiaurumus, kurie pralenkė ankstyvesnių karų, nes okupantas ne tik gyventojus išžudė, bet ir voetovardžius panaikino.

Po to, K. Karuža iškvietė visuomenininkus, kurie buvo apdovanoti Šaulių Sąjungos Šaulių Žvaigždės ordinu ir medaliais: Albinas Markevičius, Napoleon Nyerges ir šaulių jaunimo būrio vadovas stud. Rimas Paškauskas. Žymenis

Klaipėdos Krašto Atvadavimo 57 m. sukakties minėjime, kurį suruošė "J. Daumanto" šaulių kp. Los Angeles, talkininkaujant Mažosios Lietuvos d-jai, iš k. į d. sėdi: š.k.m.v. pavadootoja Judita Paškauskienė, Ona Orloviėnė, kp. p-kas Kazys Karuža, P. Leveckienė, kp. v. p-kas Justinas Naujokas. II eilėje iš k. į d. stovi: sekr. Vladas Račius, Jurgis Uksas, Jonas Petrauskas, Antanas Galdikas, sporto vad. Kazimieras Rakūnas ir kp. išd. Bronius Žemaitaitis. Nuotr. L. Kanto

įteikė konsulas Vytautas Čekanauskas. Šiuos žyminis jie gavo už nuopelnus lietuviybės veikloje dėl Lietuvos laisvės ir kovos prieš okupantą. Jie yra plačiai pasireiškę amerikiečių spaudoje.

Sekė Mažosios Lietuvos ir Lietuvos himnai ir vėliavų išnešimas. Meninę dalį atliko solistė Liucija Mažeikienė, padainuodama keleta liaudies dainų ir smuikininkas Rimas Mickus, pagrojęs keleta kūrinių, pritaikytų šventei. Akomponavo kompozitorė Ona Metrikienė.

Meninei daliai pasibaigus, programos vedėja pakvietė į sceną K. Karužą, kuris padėjo kuopos vardu rengėjams, programos atlikėjams, sveikintojams, pakaitininkui, meninės dalies atlikėjams ir sesėms šaulėms už gražiai paruoštas vaišes, šauliams, Lietuvos gen. kons. Vyt. Čekanauskui, "Ramovės" pirm. plk. lt. J. Andriui, Mažosios Lietuvos Bičiulių Draugijos vicepirm. žurn. Vl. Bakūnui, klaipėdiečiui teisin. H. Tumui, rašyt. laureatui J. Gliudai, sol. A. Polikaičiui, meninės dalies atlikėjams: sol. L. Mažeikienei, smuikininkui Rimui Mickui, programos vedėjai Marytei Sandanavičiūtei-Newsom, š. kp. vicepirm. J. Naujokui, šauliams, š. mot. vadovei V. Paplauskienei, pad. Jud. Paškauskienei, M. Uksienei, Br. Tompauskienei ir kitoms sesėms šaulėms, viešnioms, prisidėjusioms prie vaišių, mažlietuviams, dalyvavusiems svečiams ir kt.

Užbaigos žodį tarė Mažosios Lietuvos Bičiulių Draugijos vicepirm. Vl. Bakūnas, kuris padėjo šaulių valdybai už solidarų bendradarbiavimą, pervedant 57 metų Klaipėdos krašto atvadavimo mi-

nėjimą. Jis savo žodyje priminė, kad be šaulių paramos nebūtų buvę galimybės prvesti gerai programą, pasiruošimą ir skaitlingai sukviesti publiką į minėjimą, kuriame dalyvavo virš 300 žmonių.

Šaulys

Posėdžiavo "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos valdyba

"Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos valdyba, po š.m. sausio 20 d. sėkmingai suorganizuoto ir pravesto Klaipėdos krašto atvadavimo metinės sukakties paminėjimo, bei kuopos nario jūr. kpt. B. Kristopaičio išleistos knygos "Jūrų keliais" suruošto Čikagos lietuvių visuomenei pristatymo, vasario 2 d. susirinko jūrų šaulių Helen ir Norberto Martinkų jaukiami bute, savo kadencijos baigiamajam posėdžiui, kuris praėjo pakilioje ir darbingoje nuotaikoje.

Kuopos pirmininkui Ed. Vengianskui patiekus posėdžiui dienotvarkę ir vadovus supažindinus su dar atliktiniais darbais, pirmoje eilėje, buvo aptarta artėjančio visuotinio kuopos narių susirinkimo, kuriame bus renkami nauji "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos valdomieji organai, įvyksiančio š.m. kovo 9 d., Vyčių salėje, dienotvarkė. Toliau kuopos Kontrolės Komisijos pareigūnai E. Holtzas ir J. Utara, išreikšdami padėką išdininkui N. Martinkui už kruopštų pareigų atlikimą, susirinkusius supažindino su kuopos finansinių reikalų tvarkymu. Trumpai buvo peržvelgta 1979 metų veiklos eiga ir kalbėta apie artėjančio šių metų pavasarinio parengimo, kuris įvyks balandžio 26 d., Šaulių namuose, orga-

nizacinius reikalus. Nepamirštas buvo ir kuopos laivo likimo klausimas bei aptartos tolimesnės kuopos jūrinės programos vykdymo galimybės ir priimtinos formos ateičiai. Iškilto ir šauliškų uniformų įsigijimo klausimas, siekiant kuopoje didesnio skaičiaus uniformuotų narių.

Iš dar atliktinų darbų, nutarta vasario 9-10 d.d., su kuopos vėliava, skaitlingai dalyvauti ALTo rengiamu Vasario 16-sios minėjimo iškilmėse-pamaldose ir akademijoje, taip pat talkininkauti Cicero jūrų šaulių "Klaipėdos" kuopai lietuviškosios vėliavos iškėlimo Cicero mieste-lio rotušėje, apeigose.

Baigiant posėdį, pasidžiaugta 1978-1979 m. kadencijos "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos valdybos atliktais darbais ir žvelgiant į ateitį, pasiryžta remti naujųjų kuopos valdomųjų organų pastangas dar daugiau plėsti ir stiprinti jūrų šaulių veiklą Čikagoje.

Šiame "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos valdybos posėdyje dalyvavo ir diskusijoje aktyviai pasireiškė jūrų šauliai — J. Utara, V. Zinkus, C. Vidžius, P. Malėta, A. Martinkus, M. Maksvytis, E. Holtzas, N. Martinkus ir K. Pumputis. Po posėdžio susirinkusieji buvo malonių šeiminingų skaniai pavaišinti, už ką jiems nuoširdus ačiū.

J. š.

Klaipėdos Krašto Atvadavimo

Metinės Sukakties Minėjimas Čikagoje Sausio 20 d. Čikagoje, "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopa, šaulių namuose, surengė Klaipėdos Krašto atvadavimo metinės sukakties minėjimą ir ta pačia proga, Čikagos lietuviškąją visuomenę supažindino su kuopos nario, jūrų kapitono Broniaus Kristopaičio išleista knyga "Jūrų keliais". Dalyvavo daugiau kaip 200 svečių ir šaulių.

Antrą valandą p.p., akademinė minėjimo dalis buvo pradėta Garbės Prezidiumo sudarymu, į kurį, minėjimą atidarydamas, kuopos pirm. E. Vengianskas pakvietė Lietuvos Gen. Konsulę J. Daužvardienę, LŠST pirm. K. Milkovaitę, LŠST vyr. kapel. Tėv. J. Borevičių, evang. kun. A. Trakį, Lietuvos Kūrėjų-Savanorių S-gos pirm. plk. J. Švedą, LKVS "Ramovė" Čikagos skyr. pirm. kpt. A. Juškevičių, gen. št. plk. K. Dabulevičių, LDK Birutės D-jos pirm. K. Leonaitienę, LŠST Moterų vadovę S. Cėcevičienę, "Vytauto Didžiojo" Šaulių Rinktinės pirm. V. Išganaitę, Mažosios Lietuvos Lietuvių D-jos atstovą J. Anyšą ir jūrų kpt. B. Kristopaitį. J.š. V. Zinkui komanduojuant, buvo įneštos JAV-bių, Lietuvos, Klaipėdos Krašto, Lietuvos Kūrėjų-Savanorių, ramovėnų, "Vytauto Didžiojo" Rinktinės, "Gen. T. Daukan-

Klaipėdos krašto atvadavimo kovų dalyviai (iš kairės): J. Tamulis, J. Tapulionis, A. Matukas, A. Urbonas, B. Ambraziejus ir V. Tallat-Kelpša, š.m. sausio 20 d. Čikagos jūrų šaulių susirangtame Klaipėdos krašto atvadavimo metinio minėjimo metu. Nuotr. P. Malėtos

to" ir Cicero "Klaipėdos" jūrų šaulių dalinių vėliavos. Tėvynės prisiminimo maldos tekstą perskaitė j.š. V. Utara.

Sekė Lietuvos Gen. Konsulės J. Daužvardienės giliai prasmingas žodis. Visiems atsistojus, susikaupimu buvo prisiminti Klaipėdos Krašto atvadavimo kovose žuvusieji Mažosios Lietuvos sukilėliai, kariai ir šauliai ir, "Gen. T. Daukanto" kuopos vadovų M. Gidienės ir G. Kudzmiėnės prisegtomis tautinėmis juostelėmis, buvo pagerbti tų kovų gy-

veji dalyviai kovotojai — J. Tapulionis, J. Tamulis, B. Ambraziejus, V. Tallat-Kelpša, A. Matukas ir A. Urbonas.

Pagerbus kovotojus, susirinkusieji išklauė, statistiniais daviniais pagrįstą, LŠST pirmininko K. Milkovaičio turinimą paskaitą, kurioje prelegentas trumpais bruožais aptarė Mažosios Lietuvos istorinę raidą, Klaipėdos krašto vaidmenį nepriklausomybės bei okupacijų laikais ir Klaipėdos uosto svarbą, tautine bei tarptautine prasme Lietuvai.

Prelegentą dar papildė, po to kalbėjęs Mažosios Lietuvos Lietuvių D-jos atstovas J. Anysas, išskeldamas ir pabrėždamas mažlietuvių patriotines nuotaikas amžių bėgyje, jų meilę lietuvių kalbai ir prisirišimą bei ištikimybę motinai Lietuvai.

Vieną įdomų epizodą, rodantį 1923 metų sukilėlių ir Klaipėdos krašto vaduotojų karių nuotaikas bei drausmingą jų laikyseną, trumpai ir vaizdingai nupaskojo tose kovose dalyvavęs savanoris-

"Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos 1978-1979 m. valdybos pareigūnai po paskutinio darbo posėdžio š.m. vasario 2 d. Čikagoje. Stovi iš k.: J. Utara, A. Martinkus, K. Pumputis, C. Vidzius, V. Zinkus, N. Martinkus. Sėdi E. Holtzas, M. Maksvytis, kuopos pirmininkas E. Vengianskas, H. Martinkienė ir A. Holtzienė. Nuotr. P. Malėtos

kūrėjas J. Tamulis. Kalboms pasibaigus sugiedojus Lietuvos himną ir išnešus vėliavas, buvo užbaigta minėjimo akademinė dalis. Sekė 10 minučių pertrauka.

Po pertraukos vyko antrosios minėjimo dalies programa — supažindinimas su j. kpt. B. Krištopaičio išleista knyga "Jūrų keliais". Kuopos pirm. E. Vengianskui tarus įvadinį žodį, knygos turinį bendrais bruožais aptarė, anotatoriaus, tos knygos "architektas" ir pagrindinis inspiratorius, atlikęs jos visus techniškus paruošimo darbus, A. Lymantas, atvykęs iš Montrealio, Kanados. Daugiau, apie autoriaus asmenį kalbėjo atskridęs iš Los Angeles, vietos lietuvių radijo programos vedėjas, spaudos darbuotojas ir žurnalistas V. Bakūnas. Porą įdomių skirsnelių iš knygos paskaitė inž. aktorius ir j.š. K. Oželis.

Pabaigoje, malonu buvo išgirsti ir knygos autoriaus j. kpt. B. Krištopaičio žodį, kuris nupasakojo knygos paruošimo bei išleidimo raidą, pasidžiaugė visuomenės rodumu susidomėjimu knyga ir padėkojo "Gen. T. Daukanto" kuopai už paramą bei šios knygos sutiktuvų suruošimą. Supažindinimas su knyga buvo užbaigtas, jos autoriui Br. Krištopaičiui sugiedojus Ilgiausių Metų . . .

Programai pasibaigus, daukantėnai visus susirinkusius pavaišino sesių skaniai pagamintais su muštiniais ir kava su pyragaičiais.

Taip š.m. sausio 20 d., Čikagos šau-

liai ir lietuviškoji visuomenė paminėjo Klaipėdos krašto atvadavimo metinę sukaktį ir pasitiko Lietuvos prekybos laivyno istorijos knygą.

Šiai jūriniai šauliškosios šeimos didžiulei šventei praėjus, "Gen T. Daukanto" jūrų šaulių kuopa nuoširdžiai dėkoja Lietuvos Gen. Konsulei J. Daužvardienei už patriotines, prasmingas ir paskatinančias mintis, išreikštas minėjime. LŠST pirm. K. Milkovaičiui — už turiningą paskaitą, Klaipėdos Krašto Lietuvių Džos atst. J. Anysui ir savanoriui-kūrėjui J. Tamuliui — už tartus nuoširdžius žodžius. Organizacijoms — Lietuvos Kūrėjų-Savanorių S-gai, LKVS "Ramovė" Čikagos Skyriui, Mažosios Lietuvos Lietuvių D-jai, "Vytauto Didžiojo" Šaulių Rinkinei ir Cicero "Klaipėda" jūrų šaulių kuopai — atsiuntusiems į minėjimą vėliavas. Klaipėdos Krašto atvadavimo kovų dalyviams — J. Tapulioniui, J. Tamuliui, A. Matukui, V. Tallat-Kelpšai ir A. Urbonui, savo atsilankymu dar daugiau įprasminusiems minėjimą ir S. Juodvalkiui — dovanojusiam meniškai pagamintą Klaipėdos miesto herbą. "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės vadovybei ir jos pirm. V. Išganaičiui — leidusiems nemokamai pasinaudoti Šaulių namų patalpomis.

Pp. A. Lymantui ir V. Bakūnui — aptarusiems knygą "Jūrų keliais" ir K. Oželiui, meniškai perskaičiusiam iš knygos ištraukas. Dėkui birutininkėms, ramo-

vėnams, kūrėjams-savanoriams, klaipėdiečiams, šauliams ir plačiajai Čikagos lietuvių visuomenei — gausiai dalyvavusiems minėjime. Taip pat nuoširdus šauliškas ačiū dienraščiui "Draugui" ir "Naujienuoms" ir radijo programos "Margutis" vedėjui P. Petručiui, už informacinius pranešimus spaudos puslapiuose ir radijo bangomis.

"Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos padėka visiems broliams ir sesėms, jūrų šauliams, bet kuo prisidėjusiems prie šio renginio organizacinių bei pravedimo darbų.

Ed. Vg.

Daukantėnų metinis narių susirinkimas
Š.m. kovo 9 d. "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopa visuotiniu metiniu narių susirinkimu, įvykusi Vyčių salėje, užbaigė savo veiklos 1978-1979-sius metus ir atvertė naują lapą sekančių dviejų metų organizuotai veiklai.

Gausus daukantėnų susirinkimas buvo pradėtas darbo prezidiumo sudarymu, į kurį kuopos pirmininkas E. Vengianskas, atidaręs susirinkimą, pakvietė kuopos garbės teismo pirm. K. Juškaitį, moterų vadovę M. Gydienę ir sekretorių V. Utarą. Vėliavininkams, V. Zinkui, E. Holtzui ir A. Martinkui įnešus kuopos vėliavą, V. Utara perskaitė Tėvynės Prisiminimo mintis. Susirinkimui pirmininkauti buvo pakviestas K. Juškaitis. Priėmus patiektą dienotvarkę, sekė praeito susirinkimo protokolo skaitymas ir kuo-

"Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos vadovai-ės gruodžio 9 d. su dovanomis Kalėdų švenčių proga aplankė lietuvių senelius Šv. Šeimos namuose, Lemont, Ill. (Iš kairės): kuopos pirm. E. Vengianskas, V. Utara, G. Kuzmienė, C. Vidžius, F. Holtzienė, kp. mot. vad. M. Gydienė, A. Janušauskienė, B. Ruseikienė ir A. Malėtienė. Sėdi seserys kazimierietės Selestina ir Katarina-Marija. Nuotr. P. Malėtos

pos pirmininko išsamus paskutiniųjų dviejų metų veiklos ataskaitinis pranešimas.

"Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos pirmininkas E. Vengianskas nurodė, kad kuopa dviejų metų laikotarpyje savo veikloje nesnaudė. "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos gretos paaugo iki 160-ties narių, kadencijos metu buvo sušaukti 5 narių susirinkimai, 16 valdybos posėdžių ir surengta 19 įvairių renginių. Pažymėtina 1978 metais surengta kuopos 15-kos metų veiklos sukakutinė šventė, kuriai atžymėti buvo išleistas gražus iliustruotas leidinys. "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopa kadencijos metais su vėliava, Čikagoje ir už jos ribų, reprezentavosi 12 kartų. Dviejų metų laikotarpyje turėta 9,922.00 dol. pajamų ir padaryta 7,482.00 dol. išlaidų. Nežiūrint gan apvalių sumų, išleistų kuopos laivo išlaikymui, labdaros bei lietuviškų reikalų ir spaudos paramos reikalams, kuopos kasa papildyta 1,734.00 dol. suma.

"Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopa aktyviai reiškėsi ir bendrinėje LŠST veikloje. Kuopos vadovai aktyviai talkininkavo Kultūrinio savaitgalio, S-gos atstovų suvažiavimo, žurnalo "Karys" paramos ir kitų renginių organizaciniuose bei pravedimo darbuose. Kuopos pirmininkas 1979 m. išrenkamas į LŠST CV-bą jūrų šaulių vadovu. Du metus iš eilės buvo surengta tradicinė jūrų šaulių šventė — Jūros Diena, Union Pier, Mich., kurioje, be šaulių, dalyvavo varojantį lietuviškoji visuomenė ir aukštieji LŠST vadovybės pareigūnai. Sėkmingai buvo prarastos 1978-79 m. kuopos pereinamosios taurės šaudymo varžybos.

Kadencijos metu ypatingai gaudius ryšis buvo palaikomas ir darniai bendradarbiauta su vietos šaulių daliniais ir giminingomis šauliams organizacijomis — Lietuvos Kūrėjų Savanorių S-gos Čikagos skyriumi, LDK Birutės Dr-ja ir LKVS "Ramovė".

Baigdamas savo pranešimą, kuopos pirmininkas išreiškė padėką visiems kuopos nariams už talką veikloje, vadovams — už parodytą pasišventimą pareigose, rėmėjams — už moralinę ir materialinę paramą jūrų šaulių veiklai, giminingoms organizacijoms — už malonų bendradarbiavimą ir lietuviškosios spaudos bei radijo programų darbuotojams bei vedėjams — už lietuvių visuomenės spaudos puslapiuose bei radijo bangomis informavimą apie "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos veiklą Čikagoje.

Kuopos pirmininko apyskaitinį pranešimą papildė kuopos moterų vadovė M Gydienė, išdininkas N. Martinkus ir pa-

rengimų vadovas C. Vidžius. Toliau buvo išklaudytas Kontrolės Komisijos pranešimas — J. Utera perskaitė aktą, pagal kurį, kuopos kasa ir visi finansiniai reikalai buvo vedami kruopščiai ir tvarkingai; už ką išreiškta padėka išdininko pareigas ėjusiam N. Martinkui. Kadencijos veiklos ataskaita buvo baigta Garbės Teismo pirmininko K. Juškaičio trumpu pranešimu. Visi "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos valdomųjų organų ataskaitiniai pranešimai, be didesnių diskusijų, buvo priimti ir užgirti.

Kuopos pirmininko pranešimo metu, atsistojus, minutės susikaupimu, buvo pagerbti ir prisiminti 1978 metais kuopos gretas apleidę-mirę "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos nariai, Rima Utarienė ir Petras Lengvinas.

Baigiant pranešimus ir kartu, visiems kuopos valdomiesiems organams savo kadenciją, kuopos pirmininkas, prieš perduodamas vėliavą susirinkimui, pirmininkaujančiam E. Juškaičiui, iššaukė E. Holtzą, A. Martinkų, P. Urboną ir P. Litviną atžymėjimui LŠST garbės ženkais, kuriais čia paminėti, už ilgametę pasišventusią šaulišką veiklą, Šaulių S-gos vadovybės buvo apdovanoti. Toliau sekė kuopos vėliavos pirmininkaujančiam perdavimas ir "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos 1980-1981 m. kadencijai kuopos pirmininko, moterų vadovės, valdybos, kontrolės komisijos ir garbės teismo rinkimai.

Pusiau slaptu balsavimu kuopos pirmininku perrenkamas E. Vengianskas, moterų vadovė, balsuojant tik moterims, išrenkama A. Janušauskienė. Į kuopos valdybą išrenkami — P. Malėta, V. Utera, G. Kuzmienė, A. Martinkus ir V. Zinkus. Į kontrolės komisiją — E. Holtzas, J. Utera ir B. Budraitis. Į garbės teismą — K. Juškaitis, A. Gasnerienė ir V. Navickas. Tenka paminėti, kad sekančių dviejų metų kadencijai, su mažais pakeitimais, buvo perrinkti beveik visi tie patys pareigūnai, pasišventusiai ėję savo pareigas 1978-1979 metais, sutikę ir sekančią kadenciją "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos labai pasišvesti.

Išsirinkus naujus valdomuosius organus, vyko kuopos laivo ateities klausimo ir tolimesnės jūrinės programos kuopoje vykdymo aptarimas. Kuopos pirmininkui paskelbus pravesto kuopos visų narių atsilaukimo šiais reikalais davinis, nutarta, kaip labai mažai naudojamą ir finansiniai nuostolingą, turimą kuopos laivą parduoti ir toliau jūrinę programą "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopoje vykdyti kuopos narių turimais privačiais keturiais laivais.

Pasisakius dar keliais einamaisiais veiklos reikalais ir dėl artimiausių at-

likintų darbų, susirinkimas buvo baigtas vėliavos išnešimu ir Lietuvos himnu. Po susirinkimo "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos nariai, susirinkimo dalyviai, su vėliava išskubėjo į tą dieną Šaulių Namuose "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės surengtą Šaulių S-gos įkūrėjo Vlodo Pūtvio-Putvinskio mirties metinių sukakties paminėjimą.

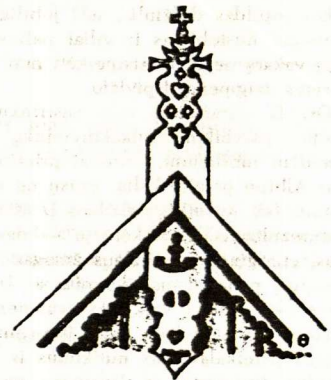
Š.m. kovo 16 d. įvyko pirmasis naujosios "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos valdybos posėdis, kuriame buvo pasiskirstyta pareigomis, aptartas 1980-iesiems metams veiklos planas, artėjančio pavasarinio parengimo, įvyksiančio balandžio 26 d. Šaulių Namuose, organizaciniai reikalai, susipažinta su paskutiniaisiais LŠST CV-bos bendraraščiais ir priimti į kuopą 3 nauji nariai. Buvusiai moterų vadovei M. Gydienei ir praėtos kadencijos išdininkui N. Martinkui, už atliktą darbą su padėka buvo įteiktos dovanos.

1980-1981 m. kadencijai "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos valdybą sudaro: E. Vengianskas — pirmininkas, P. Malėta — vicepirm. ir kuopos archyvo vedėjas, A. Janušauskienė — moterų vadovė, V. Utera — sekretorius ir parengimų vadovas, G. Kuzmienė — išdininkė, A. Martinkus — šaudymo sporto vadovas, V. Zinkus — turto globėjas ir vėliavnešys, M. Gydienė — baro tarnybos vadovė, V. Galeckas — ligonijų lankytojas ir A. Palukaitienė — specialioms reikalams.

Baigiant posėdį, kuopos pirmininkas E. Vengianskas, žvelgdamas į ateitį, palinkėjo visiems "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos valdybos nariams darnios veiklos, entuziazmo pareigose ir geriausios sėkmės su nauja energija stojus prie kuopos vairo.

Po posėdžio, valdybos nariai sesės M. Gydienės, kurios jaukiame bute įvyko pasitarimas, buvo maloniai pavašinti skaniais užkandžiais ir kavute.

J. Š.

Albinas Markevičius apdovanotas Šaulių Žvaigžde už nuopelnus tautai ir tėvynei. Iš k.: Lietuvos Gen. Konsulas Vytautas Čekanauskas, atlikęs apdovanojimo ceremoniją, Albinas Markevičius, jo žmona Vita ir Los Angeles "Daumanto" šaulių kuopos vadas Kazys Karuža. Pagerbimas įvyko svečių tarpe, Santa Monikoje, jo 50 metų sukakties proga. Nuotr. V.R. Pluko

Gimtadienio staigmena Santa Monikoje

Albinas Markevičius nesirengė švęsti savo gimtadienio, nore ir neeilinio. Dr. Emanuelio ir Laimos Jarašūnų pakviestas, išsiruošė su žmona Vita, paprasčiausiai, pavakarieniauti Santa Monikos restorane. Tačiau tenai laukė gausi artimų bei ištikimų draugų, giminių ir šeimos narių grupė, kurių buvo virš šimto. Pagrindinio organizatoriaus Edvino Balcerio sukviesti, "suokalbininkai" išvermingai išlaikė paslaptį ir iškentėjo, ne išduodami apie ruošiamą penkiasdešimties metų sukakties paminėjimą. Kantorybės atpildas didžiulis, nes jubilatas, maloniai nustebintas ir giliai paliestas, visą vakarą negalėjo atsipeikėti nuo padarytos staigmenos išpūdzio.

Dr. E. Jarašūnas, visų susirinkusių vardu, pasveikino sukaktuvininką su brandžiu jubiliejum, trumpai primindamas Albino praeitą kelią, gausų ne myliomis, bet nuveiktais darbais ir atsiektais rezultatais. Jis iškėlė jo — darbus, energingo ir veržlaus žmogaus — bruožus, padarydamas įdomius ir intymius ekskursus į vaikystės svajones ir užsimojimus, bei karo metu išgyventus, drąsos pareikalavusius nutikimus ir vėlesnius, turiningus ir darbingus metus Santa Monikoje.

Nuo visų susirinkusių, prisiminimui, buvo įteiktas meniškai apipavidalintas adresas su visų dalyvių parašais ir dovana — dail. Pėterienės tapytas paveikslas.

Albiną Markevičių širdingai sveikino Los Angeles "Daumanto" šaulių kuopos vadas Kazys Karuža, perskaitydamas

Šaulių Sąjungos Centro Valdybos įsakymą, kuriuo Albinas Markevičius apdovanojamas Žaulių Žvaigžde, už žymius nuopelnus tautai ir tėvynei. Lietuvos Generalinis Konsulas Vytautas Čekanauskas prisegė Albinui Markevičiui šį žymenį.

Jonas Laimis Venckus, žvejų-mėgėjų

Detroito "Švyturio" j. š. kp. stovyklos "Pilėnai" administr. Stepas Lungys su žmona Emilija (kair.), atostogaujant Floridoje pas draugus šaulius. Antaną ir Verą Budrikius. Vera buvo Detroito švyturiečių mot. sekcijos vadovė. Lungiai buvo šiltai priimti ir kitų draugų — Vitkų, Rimkūnų, Acių ir Gesių. Nuotr. S. Lungio

vardu, nuotaikingai pasveikino Albina, įteikdamas įdomias humoristiškai-simbolines "žvejybines" dovanas. Vakaro nuotakai atitinkančių dainų padainavo dr. Emanuelis Jarašūnas ir inž. Antanas Polikaitis, akompanuojant Rimui Polikaičiui. Salės talpa apribojo svečių skaičių, o jų būtų susirinkę neabejotinai daugiau.

G. P.

→
"Vytauto Didžiojo" rinktinės šauliai žygiuoja su vėliavomis į bažnyčią vasario 16-sios proga pasimelsti už tėvynę ir žuvusius jos laisvę ginant.

1980 m. vasario 10 d., Vasario 16-osios minėjimas "Vytauto Didžiojo" Rinktinė kelia vėliavas.

PADĖKA

Nakties metu buvau ištiktas paralyžiaus. Dėkoju š. A. Gudauskui, kuris mane skubiai nuvežė į ligoninę. Ligoninėje išgulėjau 4 savaites. Per visą laiką nebuvau pamirštas brolių ir sesių šaulių ir kitų geradarių. Beveik kiekvieną dieną atvykdavo lankytojai ir kiekvienas paguosdavo ir palinkėdavo greit pasveikti ir grįžti į namus, kas mane labai sustiprindavo fiziniai ir dvasiniai. Visiems lankytojams aš esu labai dėkingas.

Ypatinga padėka "Vytauto Didžiojo" Šaulių Rink-

tinės valdybai, kuri, dar man esant ligoninėje, posėdžio metu mane prisiminė ir prisiuntė atviruką su visų valdybos narių parašais.

Dabar sveikstu namuose. Mane maitina Juzė ir Izidorius Augaičiai ir jų dukrelė Vida, "Tulpės" valgyklos savininkai, o namuose apžiūri šauliai Vitalija ir Alfonsas Gudauskai. Š. Povilas Skridaila iš valgyklos atneša maistą.

Visiems broliams ir sesėms šauliams reiškiu nuoširdžiausią padėką.

ŠAULYS CIPRIJONAS GENUTIS

“Vytauto Didžiojo” Rinktinės choras kovo 9 d. Čikagos Šaulių Namuose, Vlodo Pūtvio minėjime, atlikęs meninę programą. Priekyje dirigentas Petras Vachergas, dešinėje akompaniatorė Kristina Griniūtė. Nuotr. C. Genučio

MONTREALIO ŠAULIAI

Lietuvos Kariuomenės Šventė atšvęsta 1979 m. lapkričio 25 d. Aušros Vartų parapijoje, Montrealyje. Šventės minėjimą rengė “L.K. Mindaugo” šaulių kuopa.

11 val. iškilmingos pamaldos ir šventei pritaikytas parapijos klebono dr. J. Kubiliaus, S.J., pamokslas. Jis priminė, kad “karys ir šaulys yra tie garbės verti tautos sūnūs, kurie aukojosi ir aukojasi dėl tėvynės laisvės. Jie yra mūsų gerbiami ir mylimi”.

Dr. J. Kubilius, S.J., panašiomis progomis primena pareigas ne tik Dievui, bet ir Tėvynei. Už šiuos priminimus, broliška šauliška padėka.

Pamaldų metu stovėjo aštuonios organizacijų vėliavos. Prie Už Laisvę Žuvusiems paminklinės lentos padėta gėlių vainikas. Sargybą nešė uniformuoti šauliai.

Pamaldos baigtos Tautos himnu. Oficialioji minėjimo dalis vyko Aušros Vartų par. salėje. Minėjimą 12:30 val., dalyvaujant pilnai salei tautiečių ir svečių, atidarė kuopos vicepirm. A. Mylė, savo atidarymo žodyje pareiškdamas: “Lietuvos Kariuomenės Šventė yra labai brangi ir svarbi lietuvių tautai. Jeigu ne savanoris-kūrėjas, Lietuvos sūnūs kariai ar būtų buvusi įgyvendinta Vasario 16-

ji? Ir nors neilgam — laisva, nepriklausoma Lietuva? Dalyvaujant Lietuvos Kariuomenės Šventėje, pagerbiame žuvusius karius, kurie paaukojo savo gyvybes už Lietuvos laisvę. Pagerbiame likusius gyvus savanorius-kūrėjus, pagerbiame Sibiro kankinius. Pagerbiame visus partizanus. Pagerbiame kurie kenčia, kovoja ir miršta dėl vėl būsimos nepriklausomos Lietuvos”.

Įnešamos organizacijų vėliavos ir minutės susikaupimu pagerbiami žuvę kariai, šauliai, partizanai, kankiniai.

Paskaitoje prof. dr. V. A. Mantautas priminė apie Lietuvos kariuomenę, jos vadus. Iškėlė pirmuosius karo vadus, ypač D.L.K. Vytauto asmenybę, kuris kaip politikas ir karo vadas, Žalgirio mūšyje sumušė amžiams, tuo metu galingą Kryžiuočių ordiną.

Meninę dalį atliko “Gintarėlis”, vadovaujamas ses. Teresės ir “Gintaro” ansamblio veteranų šokių grupė, vadovaujama R. Šiaučiulio. Nors ir “veteranai”, bet su jaunatviška energija pašoko keleta tautinių šokių. Akordeonu grojo Staškevičius. Abi grupės buvo publikos maloniai priimtoms.

Po A. M. padėkos žodžio parapijos klebonui dr. J. Kubiliui, S.J., brangiam svečiui prof. dr. V. Mantautui, organi-

zacijoms, meninės dalies atlikėjams, minėjimo dalyviams, minėjimas baigtas Tautos himnu ir vėliavų išnešimu.

Po to, sekė kavutė-uzkandžiai, paruošti sesių šaulių.

A. M.

Lietuvos Šaulių Sąjungos 60 metų įsikūrimo sukaktuvinį minėjimą surengė “L.K. Mindaugo” šaulių kuopa 1979 m. lapkričio 24 d., Montrealyje.

Minėjimą atidarė ir jam vadovavo kuopos vicepirm. Aug. Mylė. Atidarymo žodyje priminė, kad:

“Lietuvos laisvės 1919 kovos metais, kaip Lietuvos kariuomenės pagalbininkė, ir krašte tvarkai palaikyti, didžio tėvynę mylinčio lietuvio Vlodo Pūtvio-Putvinskio sumanumu ir pastangomis, 1919 metais buvo įsteigta Lietuvos Šaulių Sąjunga.

Mes dar gerai prisimename 1939 metus, Šaulių Sąjungos dvidešimties metų sukaktuvių šventę Kaune. Į šias iškilmes važiuo, jojo, ėjo, plaukė uniformuoti šauliai iš visų Lietuvos miestų, miestelių, kaimų, šaulių dalinių broliai-sesės. Į šią šventę atvykusius Petro Vileišio aikštė vos sutalpino. Po visos dienos iškilmių, parodų, vakare Karo Muziejaus sodelyje, prie Nežinomo Kareivio kampo, Karo Invalidų orkestrui grojant Lietuvos himną, buvo nuleistos vėliavos. Tai buvo

L.Š.S. 60 metų įkūrimo minėjimas Montrealyje, 1979 m. XI-24 d. A. Mylė prie mikrofono. Žemiau — Kariuomenės Šventė Montrealyje, XI.25 d. Garbės sargyboje prie Paminklinės lentos "L.K. Mindaugo" kp. v. pirm. A. Mylė ir "Neringos" j.š. kp. pirm. B. Kirstukas. Nuotr. A. Kalvaičio

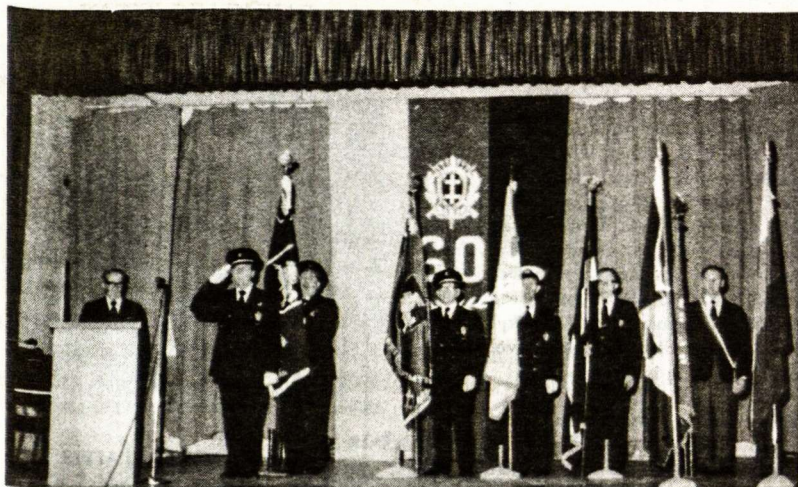
paskutinės šaulių iškilmės laisvojoje Lietuvoje. Kokią sukaktį vėl švęsime Kaune ar Vilniuje, kiek iš mūsų ten dar dalyvausime?"

Į sceną įneštos vėliavos — Kanados, Lietuvos, Quebeco, "Vilniaus" Šaulių Rinktinės, "L.K. Mindaugo" šaulių kuopos, "Neringa" j.š. kuopos, latvių "Vanagų", Karių-Veteranų "Ramovės". Sugrotas Kanados himnas. Pagerbti žuvę, mirę, nukankinti ir kankinami broliai-sesės šauliai. Invokaciją perskaitė "L.K. Mindaugo" š. kp. kapelionas dr. J. Kubilius, S.J., kurio žodžiai giliai įsmigs į širdį:

"Kiekvienos tautos sūnūs stoja ginti savo tėvynės, o dosniausi Lietuvos sūnūs ir dukros dėjosi prie šaulių būrių, saugoti savo žemės, namo ir sesės. Ne pinigų ir gražios kario uniformos viliojami, bet tikros meilės savo žemei, žmogui. Ne prievartos verčiami, bet laisvai, neatsižvelgdami į savo amžių ir luomą, statė savo gyvybę į pavojų. Ne didvyrio garbės ir vardo ieškodami iškeliavo su karių pulkais, bet iš meilės savo juodžemiui, pasėtam grūdai, bedygstančiai gėlei. Šaulys liko ir tėvų bakūžės sargyboje, arti savo sesės darželio. Šaulys viena ranka žagre ruošė vagą grūdai sėti, o kita ranka, su ginklu saugojo duonos kąsnį savo senatančiai mamytei ir pirmus žingsnius žengiančiam sūnui ar dukrytei. Vienoje rankoje jis laikė ginklą nuo priešo apsiginti, kitoje jis saugojo knygnešį atneštą knygą, lietuvišką žodį senelių perduotą.

Šaulys, šaule, tu netekai savo žemės, nebūdamas savo tautoje susiieškojai vienos minties brolių ir sesė ir pradėjai organizuoti savo būrelius. Bet ką tu ginsi šiandien? Ar esi bevertis šiandien? Ne, broli, sese! Šiandien labiau negu bet kada tavo uždavinys yra išlaikyti gyvus šaulio uždavinius ir idealą. Tegul Viešpatas duoda tau stiprybės, tėvynės meilės, teisingumo ir tiesos gyvą pajutimą, kurį tu savo gyvenimu, žodžiu ir veiksmais visur ir visuomet skelbsi, kol pasaulyje įvyks teisingumas, visų tautų laisvas apsisprendimas ir tavo tėvynės laisvė".

Žodžiu sveikino: latvių, estų ir ukrai-

niečių atstovai. Savanorių-kūrėjų vardu — J. Viliušis, Karių-veteranų — B. Kasperavičius, Skautų — G. Nagys, A. V. Parapijos — kleb. dr. J. Kubilius, S.J. "Gintaro" ansamblio — R. Lukoševičiūtė, K.M. D-jos — adresas. "Vilniaus" šaulių rinktinės J. Šiaučulis po paskveikimo pristatė prof. dr. V.A. Mantautą, L.Š.S.T. garbės p-ką, paskaitai. Savo paskaitoje g. p-kas priminė klausytojams Sąjungos prasmę ir idealus, laisvės kovų metus, ir Nepriklausomybės laikotarpyje atliktus darbus, dabartinius siekius išieivijoje, pareigas Šaulių S-gai ir kovoje dėl Lietuvos laisvės.

Paskaita dalyvių buvo išklaudyta su dideliu dėmesiu ir širdingai priimta.

Už aktyvią veiklą apdovanota "Neringos" j.š. kp. narė E. Krasovskienė Šaulių Žvaigždės medaliu. Medalį prisegė

prof. dr. V.A. Mantautas, asistuojant kuopos p-kui B. Kirstukui.

Po A. Mylės padėkos žodžio paskaitininkui, ir už sveikinimus, oficialioji dalis baigiama Tautos himnu ir vėliavų išnešimu.

Meninėje dalyje pasirodė iškilusių Aušros Vartų parapijos oktetas, akomanuojant Mme M. Rock. Oktetas muzikaliai ir tikrai meistriškai padainavo šešias dainas ir priedą, pažymėtinas — Kalniškės mūšis ir Aras, nevienam paliesdamas gilius jausmus, išspaudžiant net ašarą. Oktetui ir jo vadovam, šauliška, broliška padėka.

Po meninės programos sekė vaisės, veikė baras, loterija, grojo "Trimitas".

Taip suglaustai atšventėme Lietuvos Šaulių Sąjungos 60 metų įsikūrimą, Montrealyje.

A. M.

ADOLFA VENCLAUSKĄ Į AMŽINYBĘ PALYDĖJUS

Negailestinga mirtis aplankė negausią Worcesterio lietuvių koloniją. Šių metų vasario 6 d., Mass. Universiteto ligoninėj, sunkios ligos iškankintas, mirė "Dr. Vinco Kudirkos" šaulių kuopos garbės šaulys, v.s. A. Venclauskas. Velionis gimė 1900 m. gegužės 10 d. Malinavo valsč., Raseinių apskr. Baigė Alytaus gimnaziją, o 1928 m. prie Švietimo ministerijos gavo pradžios mokyklos mokytojo teisę, dirbo mokytoju, vėliau pradžios mokyklų inspektorium.

1815 m. Petrapilyje įstojo į J. Vaičkaus dramos studiją, su kuria paskui dirbo Vilniuje, Kaune ir kitur. Buvo visuomenės veikėjas, Alytaus šaulių būrio vadas, dalyvavo Klaipėdos krašto atvadavime. Be to,, buvo Alytaus ir Tauragės šaulių rinktinės valdybos pirmininkas. Nesvetimas jam buvo ir spaudos darbas. Bendradarbiavo "Trimite", "Lietuvos Aide", "Jaunojoj Karto", "Skautų Aide" ir kitur.

1944 m. pasitraukęs į Vokietiją, atsidarius lietuvių mokykloms, įsijungė į pedagoginį darbą. Mokytojavo Liubeko, Neustadto ir Vasario 16 gimnazijose. Įstojo į Skautų Sąjungą ir ėjo įvairias pareigas.

1957 m. atvyko į šį kraštą ir apsigyveno Worcestery. Clarko universitete dėstė rusų kalbą, dirbo to paties universiteto bibliotekoj. Čia irgi įsijungė į visuomeninį darbą. Dirbo su skautais. Jiems jis buvo vyresnis brolis savo patarimais ir pravedavo įdomius pašnekesius. Įsisteigus "Dr. Vinco Kudirkos" šaulių kuopai, įstojo į ją nariu. Įdomus paskaitininkas, geras kalbėtojas, buvo mėgiamas visuomenės ir kviečiamas kalbėti įvairių progų metu. Būdamas aktorius, jautriai deklamavo eilėraščius minėjimų ir šaulių lauzų progomis. Kaip šaulys veteranas, veiklus narys, buvo išrinktas kuopos Garbės šauliu.

Jau ligos slegiamas, parašė knygą iš rusų pirmosios okupacijos meto, "Kovoje su milžinu". Ją išleido Worcesterio Skautų Akademikų skyrius. Šios knygos pristatymas suruoštas 1979 m. lapkričio 11 d. Tai buvo pasakyta jo paskutinė kalba ta proga. Nepaprastai ligos varginamas, bet sukaupęs paskutines jėgas, dalyvavo lapkričio 25 d. šaulių ir skautų ruoštam Kariuomenės Atkūrimo minėjime. Galbūt, net nepagalvojo, kad paskutinį kartą įsijungė į skautininkų ratą, kada jie dainavo "Lietuva Brangi" po žūdzio.

Velionio Adolfo kūnas buvo pašarvotas Dirsas-Kazlauskas laidotuvių koplyčioj. Nuliūdime likusi žmona Aldona, vietoj gėlių prašė auką skirti Skautų Fondui.

A.A. FRANCES DVILAITIS

Jūrų šaulių kuopa "Klaipėda" neteko ypatingai aktyvios ir darbščios narės — Frances Dvilaitis. Velionė buvo taip visų kuopos narių ir visos apylinkės mėgiama, kad nei vienas parengimas, nei vienas minėjimas neapsieidavo be jos. Pranutė, tai jos populiariausias vardas visos mūsų kolonijos tarpe. Pranutė visur su šypsena veide skubėjo padėti, pagelbėti, o jei matė rimtą reikalą, tai

Sargybą prie karsto ėjo uniformuoti šauliai-ės, skautininkai-ės. Atsisveikinimas įvyko vasario 8 d. vakare, kurį pravedė v.s. P. Molis. Skaučių Neringos tunto vardu atsisveikino ps. R. Grigaitienė, Skautų Nevėžio tunto vardu s. R. Jakubauskas. Naujosios Anglijos rinktinės ir "Dr. Vinco Kudirkos" šaulių kuopos vardu pirm. A. Zenkus, Skautų Sąjungos ir Pirmijos vardu v.s. P. Molis. Visi savo žodyje išreiškė užuojautą našlei Aldonai. Pabrėžė, kad jo liūdi ne tik ji, velionio Lietuvoje likusi sesuo Teresė, bet visi Worcesterio ir Amerikos lietuviai, nes neteko didelio ir darbštaus visuomenės veikėjo, lietuvių patrioto, savo gyvenimą pašventusio jaunimui ir Lietuvos gerovei. Atsisveikinimas visiems skautininkas sustojus apie karstą ir sugiedojus skautų tradicinę vakarinę maldą "Ateina Naktis" ir paskutiniu "Labanakt". Be Worcesterio skautininkų į šermenis atvyko keletas iš Bostono.

P. Molis, našlės vardu, padėkojo visiems atsilankiusiems, pareikšdamas užuojautą jos skausme ir pakvietė visus palydėti velionį į kapines šeštadienio ryte.

Gedulingas mišias šv. Kazimiero parapijos bažnyčioj atnašavo klebonas kun. A. Micitūnas, asistuojant kun. A. Jankauskui. Karstą nešė uniformuoti skautininkai. Ilga vilkstinė automobilių palydėjo į amžino poilsio vietą — šv. Jono kapines.

(e. g.)

ir stambia pinigine suma paremdavo. Tą ji įrodė, kada "Klaipėda" jūrų šauliai Ciceroje užsimojo išleisti knygą "Lietuva Bolševikų Okupacijoje". Be šaulių organizacijos, ji dar priklausė Dievo Motinos Sopulingosios draugijai — buvo jos pirmininkė, Tėvų Marijonų rėmėjų draugijai — taip pat pirmininkė, L.R.K. Moterų Sąjungai, šv. Kazimiero Sererų rėmėjų d-jai. Ji buvo ir Cicero ALTos skyriaus vicepirmininkė.

Pranutė buvo gimusi Lietuvoje, Žagareje. 1928 metais atvyko į Ameriką ir čia išgyveno 52 metus. Laiminga buvo Pranutė, kad nematė tų visų baisumų, kuriuos mūsų tautai atnešė raudonoji pabaisa — komunistas. Neteko jai ir visų karo nelaimių tiesioginiai pergyventi. Bet ji žinojo kas buvo, ką padarė Lietuvai bolševikai ir visa širdimi rėmė viską, kas buvo surišta su Lietuvos laisvės atgavimu. Tas jos duosnumas ir darbštumas buvo pastebėtas ir įvertintas. Ji buvo apdovanota Šaulių Žvaigždės medaliu.

Sesė F. Dvilaitis atsiskyrė su šiuo pasauliu š.m. vasario 12 d. Giliame nuliūdime paliko jos vyras Martynas, dukra Marija, žentas Martin Blanford ir dvi anūkės. Visa šaulių kuopa ir Cicero apylinkės tautiečiai giliai nuliūdo jos netekę.

Pranutės kūnas buvo pašarvotas Vasaitis-Butkus šermeninėje. Jos karstą dengė tautinė vėliava. Atsisveikinimo vakare šauliai stovėjo garbės sargyboje prie jos karsto. "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopą atstovavo šaulė V. Kulbokas. Šaulys kun. B. Rutkauskas sukalbėjo rožinį, o po to, kuopos pirm. K. Milkovaitis pravedė atsisveikinimą. Pirmasis atsisveikino kuopos vardu pirmininkas. Jis geriausiai žinojo a.a. Pranutės nuopelnus ir ypatingai juos pabrėžė. Dar neseniai jam teko dalyvauti jos auksinėje sutuoktūvių puotoje ir Pranutė nerodė jokių ženklų, kad negaluoja: buvo linksmas, stipri ir visus mylinti. Bet, štai, mirties angelas paskubino ją išsinešti iš mūsų tarpo. Ji išvyko. ALTos vardu su velione atsisveikino dr. B. Motuzienė ir St. Paulauskas. Visi pastebėjo jos nuopelnus, darbštumą ir duosnumą laisvės reikalams. L.R.K. Moterų Sąjungos vardu atsisveikino p. Butkienė.

Vasario 15 d. velionės karstą šauliai nunešė į šv. Antano parapijos bažnyčią, kur buvo atnašautos gedulingos mišios, kurias atlaikė penki kunigai. Mišių metu gražiai solo giedojo šaulė Irena Petrauskienė. Į kapus velionę palydėjo ilga virtinė mašinų. Kapuose, tautinę vėliavą, kuri dengė jos karstą, šaulys A. Markauskas įteikė dukrai Marijai, savo mylimos motinos prisiminimui. Ap. Skopas

KAZYS BRADŪNAS

ODISĖJAS BUVO NEKANTRUS

*Odisėjas buvo nekantrus,
Ir ilgiau Homeras neištėrė —
Jam atkėlė tėviškės vartus,
Kur ištroškęs kraujo atsigėrė.*

*Odisėjui
Dvidešimtis metų be tėvynės
Buvo prakeikimas pakely,
Man, tarytum tremtiniui grandinės,
Velkasi jau trisdešimt keli.*

*Odisėjas gimtąją Itakę
Dar išvydo ryto rąkuose,
Man kelionėje jau temta akys
Ir nušvinta vien tik sapnuose.*

*Odisėjau, tu grįžai atkeršyti.
Dvidešimtmetis — tau gi baisi skriauda.
Aš nenoriu nieko — man tik peršti
Viso perkirsto gyvenimo žaizda.*

MONOLOGAS SU LIKIMU

*Seseriai padovanojai
Visą Naująją Angliją,
Broliui — Chesapeake įlankos
Žuvingąsias pakrantes,
Man ir Kazimierai —
Penkių milijonų Chicagą,
Prerijas ir kalnynus į vakarus nuo jos,
O mudviejų tėvams amžinai
Marylando ir Pomeranijos žemes.*

*Betgi nieko neprašėme,
Nereikia, atsiimki . . .
Arba viską mainykim
Į smėlio aukštumėlę Kiršuose,
Į tą Keturvalakių medinę bažnytėlę,
Į Pajevonio pušų ošimą
Bent neilgam laiko likučiu
Iki pabaigos —*

(DRAUGAS, 1977 m., Nr. 89)

Buęs pabaltiečių reikalų tvarkytojas Vašingtone, Ed. Šumanas, Cicero jūrų šaulės Šubonienė, Petrauskienė ir a.a. Pranutė Dvilaitienė. Nuotr. C. Genučio

Rusų ginkluotos jėgos Rytų Vokietijoje ir aplinkoje

Trys tankų, dvi motorizuotų pėstininkų ir viena oro jėgų armijos, iš viso apie 370,000 kovotojų, 7,000 tankų, 2,350 pėstininkų šarvuotųjų ir 900 kovos lėktuvų, su 300 pagalbinių.

A — Antroji tankų armija: 9-ta tankų divizija, 32 ir 94-ta šarvuotos-motorizuotos pėst. divizijos.

B — Trečioji smūgio armija: 25-ta, 15-ta, 10-ta, 47-ta tankų divizijos ir 207-ta šarv.-motorizuotų pėstininkų divizija.

C — Aštuntoji apsaugos armija: 20-ta tankų, 20-ta, 39-ta ir 57-ta šarv.-motorizuotų pėstininkų divizijos.

D — Dvidešimtoji aps. armija: 6-ta, 14-ta ir 19-ta šarv. motorizuotos pėstininkų divizijos.

E — Pirmoji tankų armija: 6-ta, 7-ta, 9-ta ir 11-ta tankų divizijos su 27-ta šarv.-motorizuotų pėst. div.

16 — oro pajėgų armija (tarpe grupių D ir E). Kovos lėktuvai MiG-21, SU-7 ir SU-19. Veikimo riba siekia Anglijos salas.

Kolos pusiasalyje: MiG-21 ir MiG-23, veikimo sritys — Barento, Norvegijos jūros ir šiaurinė Anglija, Baltijos jūra imtinai. Be to, Kolos pusiasalio srityje, rusai jau turi sutelkę tris ketvirtadalius strateginių povandeninių laivų — apie 190, jų tarpe dauguma moderniausių "Delta" klasės. (Pečiongos fiorduose ir prie Murmansko uosto). Povandeninių laivų yra ir Baltijos jūroje.

13-ta oro armija Leningrade — rezervinė, strateginės paramos.

30-ta Baltijos oro armija, Leningrado rajone.

37-ta Šiaurinės grupės oro armija — Lenkijoje. Centrinės oro grupės armija — Čekoslovakijoje. Pietinės grupės oro armija — Vengrijoje.

Pastaba: — rusų doktrinoje, žemės puoliančios ginkluotos jėgos stipriai remiamos oro jėgomis.

— Praėjusių metų šveicarų "Tarptautinės Karinės Apžvalgos" žurnalas Nr. 4 talpino R.D.M. Furlong straipsnį,

nagrinęjantį NATO šiaurinio fronto padėtį. Šiuo metu Kolos pusiasalis yra stipriausia pasaulyje karinė bazė. Ten rusai turi sutelkę pusę savo visų povandeninių laivų; didelį kiekį desantinių laivų — amfibijų, karo laivų, taip pat daug strateginių raketų laidymo pozicijų su radaro sekimo ir radio ryšių stotimis. Baltijos jūros rytinės pakrantės užimtos rusų laivyno taisyso dokais ir karo laivų prieplaukomis. Žemyne išdėstyti karo reikmenų tiekimo punktai

ir aviacijos bazės. Suomijoje tebėra rusų žemės ir oro karinių jėgų. Toks jėgų telkimas rodo rusų planą karo atveju apeiti centrinę NATO frontą iš šiaurės, panaudojant Baltijos "Raudonosios Vėliavos" laivyną sustiprinimui Atlanto laivyno, kad atkirstų tiekimą iš J.A.V. ir izoliuotų Angliją nuo Europos žemyno. M. Furlong siūlo sustiprinti NATO šiaurės frontą su jo srityje esančiomis valstybėmis.

— Praėjusiais metais Baltijos jūroje rusai išbandė hidrofilinį laivą, virš 100 km/val. greičio, ginkluotą keturiais raketų laidytojais į laivus ir dviem dvi-vamzdžiais į lėktuvus, taip pat stambaus kalibro pabūklais. Minėti laivai skirti sustiprinimui "Raudonosios Vėliavos" laivyno, Baltijos jūroje.

— Amerikiečių "Armed Forces" žurnale, 1979 m. lapkričio mėn. numeryje, tilpo eilinio P.W. Hewett pareiškimas dėl kovotojų apmokymo J.A.V. kariuomenėje. Eilinis Hewett yra artilerijos pabūklų tarnybos sudėtyje. Atėjęs į karinę tarnybą, tikėjosi turėti galimybės panaudoti savo fizines ir protines

jėgas didesniai išsilavinimui ir pasiruošimui krašto gynybai. Tačiau, apmokymu labai nusivylęs ne tik pats, bet ir kiti, kartu su juo atvykę karininkai tarnybon. Apmokyme patyrė daug beprasmiškumą. Kodėl naujokas negali praleisti, iš septinių dienų savaitėje, penkias lauko pratimuose, kad pirmoje eilėje išmokyti kautynių veiksmų visokiose aplinkybėse ir vietose, pritaikytų ginklų savybes matant praktiškai jų veikimą ir galingumą, su prastų tikrovės galimybes išlikti gyvu kautynių lauke, išmokyti suteikti pirmąją pagalbą sau ir kitiems; žygiuotų pilnoje kautynių aprangoje, įvedant sunkias aplinkybes (nuvykti į lauko pratimus amerikiečių kariuomenėje daugiausiai naudojami sunkvežimiai), tuo pat metu apmokinant naudoti įvairias ryšių priemones, susižinojimą. Lauko sąlygose ir kautynių apmokymo metu turėtų paruošti kovotojus artimų kautynių, dvikovų veiksmams, įvedant tiekimo, aprūpinimo ir higienos problemas. Apmokymu turėtų įeiti, be aprūpinimo, savaitės išsilaukimo ir išturėjimo pratybos, panaudojant randamas gamtines priemones, tuo pačiu metu įvedant kautynių aplinkybes, kad kovotojas tikrai sunkiose sąlygose pajustų kaip spręsti karo lauko taktines ir savo asmenines problemas. Reikalingos nuolatinės pratybos su M-16 šautuvu ir granatomis, artilerijos pabūklų, susisiekimo ir ryšio priemonėmis. Eilinis kovotojas privalo mokėti skaityti žemėlapius ir sugėbėti jais praktiškai naudotis. Kovotojo kautynių apmokymas ptivalo tęstis be pertraukos, išskyrus kai valgo, miega ir laisvalaikio metu.

Naujokas turi pajusti karinio paruošimo ir apmokymo naudą jau iš pat pirmųjų dienų, pastatant jį prieš kautynių lauko problemas. Tai priklauso pirmoje eilėje nuo apmokymo programos sudarymo ir tolygiai — nuo instruktorių, kurie privalo turėti instruktoriaus savybes, žinias ir patraukiantį pavyzdį ne žodžiu, bet veiksmu ir laikysena.

Eilinis Hewett tvirtina, kad dabartinis naujoko apmokymas nieko neduoda. Ilgos ir daug pasikartojančios teoretinės pamokos klasėse, be galimybės pritaikyti praktikoje, tai tik laiko gaišinimas. Stoka apmokymo priemonių ir labai mažai lauko pratimų, dažnai keičiami būrių vadai ir pabūklų viršininkai. Sargybos, ūkio darbai, įvairūs pasirengimai transportams ir ilgiausi aiškinimai pasikartojančių, jau senai visiems aiškių dalykų, sudaro didelį nuobodulio atmosferą. Susidaro įspūdis, kad armijai visai nerūpi kovotojų pasirengimo kokybė ir ambicija, nes pasirengimo laipsnis bazuojamas pagal silpniausią ir lėčiausią individą. Kam tada reikalingas tikrinimas

asmeniškų savybių ir pajėgumo, jei naujoko turimi geri privalumai nepanaudojami praktiškai. Kodėl klasėse pajėgesni turi snausti ir laukti iki, po dešimtkartinių to paties dalyko aiškinimų atsilikusiems, vistiek niekas nepaaiškėja. Egzaminų išdavos silpniesnių ir lėtesnių dažniausiai praleidžiamos, kad pateisintų instruktorių mokymą. Dažnai ir patys instruktoriai savo dalykuose būna ne visai tvirti. Toks "sulyginimas" kovotojų tarpan įneša anarchizmą ir kenkia vieneto darnumui.

Drausmė? Puskarininkų ir instruktorių teisės yra tiek suvaržytos, kad jie negali panaudoti jokių drausmės priemonių. Tas neatstatomai suardo viso vieneto moralę. Išvengti pareigos atlikimo, virsta įpročiu kasdieniniame gyvenime kareivinėse, darbe, apmokyme ir lauko pratimuose. Armijos tarnyba virsta "hipizmu", nes yra apstu ateinančių karininkų tarnybon tokių individų, kurie civiliniame gyvenime nenorėtų mokytis, ar niekur nepri-tapo. Jie be drausmės ir pareigos jausmo, nenorintys nieko išmokyti, dirbti ar imtis bet kokios atsakomybės. Armija turėtų išskirti gabesnius, su aukštesniu mokslu, juos privilegijuoti, duodant aukštesnį išsimokslinimą, intelektualiniu būdu įsąmoninti drausmės ir pareigos supratimą ir patyrimą darbe.

Armijos kovotojų apmokyme reikalinga drastiškų pakeitimų, išugdymui pasididžiavimo karine tarnyba. Ne šventės ir teutoniškas smegenų siaurinimas, bet prasminga patirtis ir žinios technologiskame amžiuje, sukelia kareiviui pasididžiavimą.

Žurnalo redakcijos prierasas: "... eilinio pažiūros į armijos apmokymo programą rodo trūkumus, kurie mūsų daliniams grasina kraujo auka. Eilinis

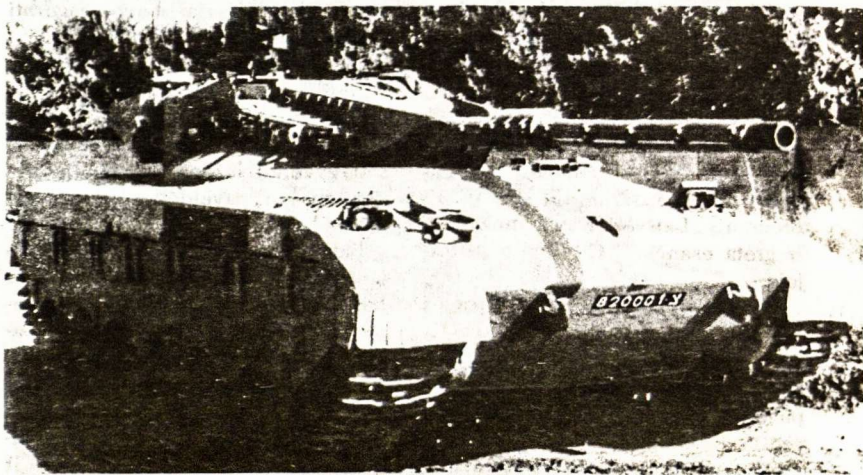
Hewett buvo įspėtas nekritikuoti armijos, bet jis užtikrino rašęs "atviromis" akimis", nes tikėjosi, kad atsiras atitinkami asmenys, kurie perskaityt jo rašinį, turės drąsos ištirti padėtį".

Eilinis P.W. Hewett buvo perkeltas į AIT (Advanced Individual Training) mokyklą. Jis komandos keliu bando įspėti viršininkus dėl netinkamo apmokymo. Ateityje numato stoti į karininkų kandidatų mokyklą.

— Nuo Kubos krizės (1959-60 metų) šveicarai visame krašte pradėjo statyti prieškritulines slėptuves, kuriose, šiuo metu, gali sutalpinti virš pusės viso krašto gyventojų branduolinių ginklų panaudojimo atveju. Iki šiol slėptuvių statyba šveicarams kainavo virš 3.5 milijono dolerių. Sekančių dvidešimties metų laikotarpyje (jei suspės), numato pastatyti tiek slėptuvių, kad galėtų sutilpti virš 7 milijonų gyventojų. Vienos šeimos slėptuvė kainuoja (1979 m.) virš \$3000.

— Pėstininkų skyriaus kautynių šaudymo apmokymui, amerikiečiai pagaminno judančius taikinius, vaizduojančius prieš puolančius kovotojus gulom ir stacionariomis, kurie po "mirtinų" kludymų krinta žemėn — išseina patys iš rikiuotės. Taikiniai vykdo perbėgimus įvairiomis kryptimis skirtingais laikotarpiais. Iš padėties gulom "šaudu" (dienos metu pritaikyta nedideli dūmų kamuoliukai, naktį — švieselės). Taikiniai valdomi radijo pagalba. Taikinių judėjimo mechanizmas apsaugotas šarvais nuo šautuvo kulku galimų sugadinimų, taikiny, po tam tikro kludymų skaičiaus, pakeičiamas. Kautynių skyrių, išsidėsčiusių gynyboje "puola" taikinių būrys, tokiu būdu apmokoriam daliniui sudaromos tikrumai artimos sąlygos.

MK-1 tankas, gamintas Izraelyje.

BE NAUJŲ VEIDŲ NIEKO NEBUS

Prezidentas Carteris išsitarė, kad 1979 m. pabaiga jį daugiau išmokė apie sovietų siekimus, kaip trys su puse metų prezidentavimo. Įdomu, kas gi tie jo mokytojai yra.

Pirmiausia, ką galima sakyti apie patį prezidentą, kuris tiki žodžiu. Savo aukštas pareigas pradėdamas eiti, tarp kitko, prezidentas pasakė kalbą, kad "žodžiai tai yra darbai". Išeity, kad gražiai kalbant, pasaulis tuo pačiu darosi geras, t.y., apčiuopiami ir realūs dalykai virsta tuo, kuo juos pavadinsi. Pasak jo, komunizmo baimę pavadinus "perdėta", visos politinės ir strateginės problemos darosi paprastesnės ir lengvai tvarkomos.

Kas gi galėjo prezidentą pamokyti susidaryti tokias pažiūras? Reikia pasakyti, kad institucijos ir įstaigos, kurios jį supa: Valstybės dept., Krašto gynybos ir Saugumo Taryba, turi didelę proporciją talentingų ir imantinių valstybės tarnautojų. Tačiau nelaimė glūdi pačioje viršūnės "plutėleje". Ten tūno įsodinti žmonės, viceprezidento Mondale paimti iš 1972 m., liūdnos atminties, Mc Governo aplinkos. Visus pritrenkė Afganistano įvykiai, ypač prezidento įstaiga, tačiau vargu jie buvo netikėti tai "plutėlei".

Pagrindinis prezidento patarėjas

užsienių reikalams, užsienių reikalų ministras, arba sekretorius, Cyrus Vance, yra žmogus vargu ar toli pramatantis. Jis yra pagarsėjęs savo švelnumu ir sugebėjimais žengti į koją su bet kuo. Anot jo paties, jis yra pastebėjęs panašių "sapnų", minčių ir siekimų, kaip ir jo, liečiančių pagrindinius pasaulinės politikos reikalus, ir pas prezidentą ir pas Brežnevą. Patarimus ir naujas idėjas jis gauna iš dr. M. Šulmano, "politvadovo", sovietinių reikalų patarėjo, kuris turi labai daug žinių apie Rusiją, daugiausia klaidingų. Kiti du jo patarėjai, vienas visiškai naujokas, o kitas senas, bet jau gerokai nudilęs. Nepatyrimas ir Mc Governo mintijimas dominuoja užsienių reikalų ministeriją.

Ginklų kontrolė ir nusiginklavimo Agentūroje vyrauja kasdienių reikalų, bet ne strateginės idėjos. Ten visiškai beviltiška.

Krašto gynybos ministras-sekretorius H. Brownas yra specialistas kariniuose reikaluose, bet nepajėgus pasiginčyti ar įtikinti prezidentą. Net nemirktelėjo, kai prezidentas priėmė Andriaus Youngo patarimą ir uždraudė gaminti B-1 bombonešį ir patobulintus atominis ginklus. Sakoma, kad Brown'o autoritetas eina tik viena kryptimi — žemyn, bet ne į viršų. Jo pavaduotojas yra, sakoma, energingas sekti bet kuria kryptimi,

ten kur vėjas pučia.

Tarptautinio saugumo žinyboje vyrauja Mc Governo kraštutinio liberalizmo dvasia. Kariuomenės štabų viršininkai yra kietai ir smarkiai kalbantys, bet tik horizontaliai ir žemyn, bet ne į viršų.

Saugumo Tarybos viršininkas Zbignievas Brzezinski, nors ir yra sovietų atžvilgiu realistas, tačiau seka mada. Jo realizmas, deja, būna atskiedžiamas jo pavaduotojo ir "politvadovo" Davido Aaron'o, kurį proteguoja ir vėl tas pats Mondale. Ir šioje ministerijoje vyrauja Mc Governo pažiūros — kraštutinio liberalizmo dūmai.

Kokių žygių prezidento įstaigoj, bebūtų nuspręsta imtis, dabartinių įvykių akivaizdoje, kol nuosprendis pereis per tą visą biurokratų aparatą, jis visiškai pakis. Ir toliau bus stabdomas Amerikos ginklavimas, bus trukdomas ginklų pardavimas kitoms jų reikalingoms prieš sovietus valstybėms, bus šūkaujama prieš atominį ginklų ir atominės energijos gamybą ir bus dar garsiau rėkama apie "human rights".

Kad dabartinės vyriausybės politika pasikeistų ir tikrai paveiktų Sov. Sąjungą, reikia valdžioje naujų idėjų, o už vis labiausia — naujų veidų!

A. Ž.
(US-W-R)

LAISVĖS KOVOTOJŲ PRISIMINIMAS

Šių metų Vasario 16-tos išvakarėse "Ramovės" Čikagos skyrius, kartu su Laisvės Kovų muziejaus vadovybe suruošė Jaunimo Centre tapybos ir fotografijos paveikslų parodą, vaizduojančią Lietuvos karių, šaulių, partizanų gyvenimą ir kovas įvairiais istoriniais laikotarpiais. Paroda įvyko vasario 15, 16 ir 17 dienomis Laisvės Kovų muziejuje ir greta esančioje Čiurlionio galerijoje.

Parodą atidarė "Ramovės" Čikagos skyriaus pirmininkas J. Gaizutis. Jis savo kalboje pabrėžė, kad didžiausią auką kovoje dėl tautos laisvės pakėlė karys, kurį prisiminti yra suruošta ši paroda. Meno kūrinys, kuriame kūrėjas išreiškia to laiko tau-

tos dvasią, arba fotografija, yra autentiškiausi įrodymai ateinančiom kartom, kaip tauta gynė savo laisvę. Žuvę didvyriai buvo pagerbti susikaupimu ir himnu.

Už savanorius kūrėjus kalbėjo J. Tamulis, kuris prisiminė laikus, kai vyrai, gavę žinią, rinkosi iš visų paviečių vyti įsibrovusius priešus, kad gyventų laisvu valstybiniu gyvenimu, kurį paveldėjom dar iš Mindaugo laikų.

Ramovėnas inž. K. Ozelis, savo jausmingoje kalboje, lietė naujesnius laikus, tą tragišką mūsų tautai metą, kai savi vadai įsakė kariams padėti ginklus ir skaudančia širdimi atsisakyti priesaikos. Tačiau, lietuviu kario nuo amžių sukurta garbė, kuri vedė lietuvių nepriklausomybės atstatymo kovose, vėl buvo apginta ir

sužydėjo didžiojoje partizanų epopėjoje. Jų karžygiškumas amžiais švies ir skatin ateinančias kartas kovoti dėl tautos laisvės. Skaudu, kad mes laimės dalia ir savo valia atitrūkė nuo tautos kamieno, tolstam ir nuo jos dvasios, pradėdam nesutarti ir prarasti garbę. Jis linkėjo visiems, kad Vasario 16-tos dvasia uždegtų mus, jungtų ir žadintų Lietuvai laisvės viltis.

Po oficialios dalies vyko parodos apžiūrėjimas abiejose vietose: Čiurlionio galerijoje ir Laisvės Kovų muziejuje. Galerijoje buvo iškabintos padidintos fotografijos ir karinės minties tapyti paveikslai, bei grafikos darbai. Be to, čia buvo įruoštas atskiras partizanų skyrius, kuriame nuotraukas paskolino Br. Kviklys iš savo rinkinio. Jose miško broliai

parodyti apmokymo stovyklose, bunkeriuose, žygyje, kovose, žuvusių kapai, šiurpu sukrečiantys miestelių aikštėse išniekinti jų kūnai, mirties aktų kopijos; taip pat, partizanų periodinė spauda, eilėraščiai, dainos, laiškai, asmeniniai dokumentai ir kt. Prie jų žiūrovai, susikaupimo pilnais veidais, ilgiausiai stovinėjo, pastebimai išgyvendami tautos didvyrių skaudžią dalį.

Laisvės Kovų muziejuje, be nuolatinių eksponatų, parodos proga buvo išstatyta daugiau nuotraukų iš turimos atsargos, ant įtaisytų specialių stovų. Bet, įžengus į jį, pirmiausia į akis krinta ant manekeno užvilktą pilną kario uniformą, toliau kampe Lietuvos valstybinė, tautinė ir šaulių vėliava, greta ant lentynos dvi didokos tėvų Jėzuitų atneštos skulptūros: Kario Mirtis ir Kalantos Auka. Aplink ant sienų gražiai įrėminti tapyti paveikslai, portretai, padidintos grupinės nuotraukos, žemėlapiai, išrašai ir kt. Pasieniais, ant uždaramų spintelių viršaus, išdėstyti Vyčio kryžiai, ordinais, medaliai, įvairios karinės dovanos, žiūronai ir kario šarvuotės dalykai. Atskirai ant lentynos pagarbiai ištiesta iš Vytauto Didžio muziejaus, slapta išnešta, Vyčio kryžiaus juosta. Spintelių viduje, tvarkingai išrikiuoti "Kario" komplektai, seni pavieniai "Kario", "Trimito" ir kitų žurnalų egzemplioriai, statutai ir kitokia karinė literatūra. Tarp jų yra rūpestingai prižiūrima iš 17-to šimtmečio užsilikusi knyga apie artileriją, parašyta gen. inž. Simanavičiaus. Šį unikumą muziejui perdavė vienas iš jo kūrėjų gen. prof. Dirmantas. (Knygą padovanojo "Kario" redaktorius).

Šia proga derėtų apie Laisvės Kovų muziejų pakalbėti aplamai. Jis yra įkurtas 1969 m. L.K.V.S. "Ramovės" centro valdybos ir patalpintas Jaunimo centre, Čikagoje, viename patogioje vietoje kambaryje, kurį tėvai Jėzuitai užleido nemokamai. Muziejų tvarko ilgametis jo vadovas V. Diminskis, padedamas specialaus komiteto. Čia renkama ir registruojama Lietuvos kariuomenės istorija. Jame yra sutelkta gerokai eksponatų ir didelė dalis jų yra labai vertingi, tačiau per lėtai jie kaupiasi, ypač retai gaunami iš to-

Parodos metu Laisvės Kovų muziejuje. Iš k. "Ramovės" sk. vice pirm. K. Leknickas, kūrėjų-sav. skyr. pirm. J. Tamulis, E. Gaizutienė, "Ramovės" sk. pirm. J. Gaizutis, K. Leknickienė, Laisvės K. muziejaus vedėjas V. Diminskis.

Parodos lankytojai Laisvės Kovų muziejuje. Priekyje pirm. J. Gaizutis.

Parodos dalyviai atidžiai stebi ir komentuoja partizanų skyrių.

limesnių vietų. Buvusių karių šeimose dar yra užsilikusių kariškų daiktų, ženklų, literatūros ir kt., bet su jais labai nenoriai atsiskiriama. Suprantama, jie yra brangūs sentimentiniai suvenyrai, bet laikui bėgant yra pavojaus jiems sunykti, ar paveldėjus kitiems, mažiau suinteresuotiems, būti išmestiems. Yra žinoma, kad kariniai eksponatai yra renkami ir kitose vietose, dažniausia mėgėjų, todėl, jų paskirstymas į kelias vietas, sumažina jų istorinę vertę ir saugumą. Buvę kariai ir jų šeimos nariai daug pasitarnautų istorijai, jei turimus karinius suvenyrus nedelsiant nukreiptų į Laisvės Kovų muziejų, 2345 W. 56th St., Chicago, IL 60636. Nėra per mažų eksponatų, net ir pavieni uniformos saga yra vertinga.

Apžiūrėję parodą, dalyviai susirinko į jaukią Jaunimo Centro kavinę, kur istorikas J. Dainauskas kalbėjo apie buvusį Vytauto Didžiojo Karo muziejų, Kaune, ir jo reikšmę mūsų tautai. J. Dainauskas, kultūrininkas ir apdovanotas Akademinio Skautų Sąjūdžio veikėjas, yra įdomus kalbėtojas, sugebąs surasti duomenis, kurių jokiuose šaltiniuose neužtiksi ir

dėstomą dalyką patiekti naujoje švietimoje. Jis aiškino, kad V.D. Karo muziejus, vadovaujamas gen. V. Nagevičiaus, netik registravo mūsų kariuomenės pėdsakus, bet kūrė simbolius, tradicijas, išreiškiančias tautos dvasią. Tie vakariniai Laisvės varpų skambėjimai, iš bokšto ir prie Nežinomo Kareivio kapo trimitų aidų pasikartojimai, gūdūs invalidų žyruotais takais žingsniai, giliai įstrigdavo į lietuvių sielą. Taip muziejus maitino tautą Vasario 16-tos idėjomis, ugdė lietuvių sieloje tėvynės meilę ir ryžtą, įrašytą prie Nežinomo Kareivio kapo: "Atiduok, ką privalai!"

Paskaitininkas iškėlė niekad negirdėtų įdomių smulkmenų, rodančių gen. V. Nagevičiaus asmenybę ir jo meilę savo kūriniui — muziejui.

Pačioje pradžioje muziejui gauta patalpa greitai pasirodė per maža. Generolo pastangos gauti Švietimo ministerijos žinioje esantį gretimą namą, nuėjo niekais. Tuomet jis aną namą okupavo ir prie jo pastatė invalidų sargybą. Švietimo ministeris labai purkštavo, bet negavęs iš kitur pritarimo, pagaliau nurimo ir namas pasiliko muziejiaus žinioje.

Kitas atsitikimas. Generolo surinkti karo invalidai dirbo muziejuje, kaip paprasti darbininkai. Nors generolas juos aprenė savo sukurta uni-

Dalis lankytojų Čiurlionio galerijoje apžiūri karių nuotraukų parodą.

forma, bet jiems karių etatus Krašto apsaugos ministeris griežtai atsisakė pripažinti. Kartą muziejaus sodelyje vienų iškilmių metu, po gražiai uniformuotų invalidų atliktų ceremonijų, generolas, aplenkdamas tiesioginį tarnybinį kelią, paklausė dalyvavusį prezidentą, ar galėtų užsitarnavusius invalidus pakelti į aukštesnius kareivių laipsnius. Prezidentas leido ir to jam užteko. Netrukus pasiuntė Karo ministerijai etatu projektą, kuris buvo patvirtintas.

Arba vėl. Netoli muziejaus augo beržas, kuris puikiai papildė muziejaus bendrą vaizdo grožį. Kai savininkas, prireikus vietos, ruošėsi jį nukirsti, buvo įspėtas to nedaryti. Įspėjimo nebojant, pasiūsti invalidai jį areštavo. Išsigandusį žmogelį tik tada paleido, kai jis prižadėjo beržo niekad neliesti.

Paskaitoje buvo paliestas muziejaus likimas laike abiejų okupacijų, papasakota, kaip buvo graibstomi eksponatai asmeniniams suvenyrams ir paminklų statulos bei reti meniški leidiniai verčiami į spalvoto metalo laužą karo reikalams. Buvo bandyta išgelbėti retus eksponatus, bet

be didesnių pasekmių.

J. Dainauskas išeivijos Laisvės Kovų muziejų laiko Vytauto Didžiojo Karo muziejaus atspindžiu, nes ir jis atlieka tą patį tautinį auklėjimo darbą. Jo šaknys taip pat remiasi į Vasario 16-tos prasmę.

Po paskaitos svečius vaišino šio viso renginio bendradarbis, DLK Birutės draugijos centrinio skyriaus narės, vadovaujamos K. Leonaitienės, jų pačių paruoštais kepsniais ir sumuštiniais.

Tuo pačiu metu buvo rodomas prieš keletą metų K. Oželio su talkininkais (Šlutas, Vengianskas ir kiti) susuktas filmas, pavadintas "Iš praeities, į dabartį". Filmą vaizduoja lietuvius kovotojus carų priespaudos laikais, atstatant nepriklausomą Lietuvą, jos žydėjimo metu jaunimo karinį ir tautinį auklėjimą, okupacijų agoniją, tautos dalies egzodą į Vakarus, lietuvių karių veteranų sąjungos "Ramovės" išeivijoje įkūrimą ir jos darbus. Techniškai filmas susuktas gerai, K. Oželio įkalbėjimas puikus, komentarai tikslūs ir turiningi. Filmo turinys turi kai kurių trūkumų, neišbalansuotas: kai ku-

rioms dalims trūko vaizdų, kitur ištęstas. Tačiau jis yra mielai žiūrimas, sukelia gilius išgyvenimus ir turi neabejotinos istorinės vertės. Visa bėda, kad nepadaryta kopijų, todėl yra rizikinga jį skolinti "Ramovės" skyriams ar kitiems.

Filmo autorius K. Oželis su bendradarbiais planuoja jį praplėsti, papildyti, panaudojant medžiagą iš Vokietijos kariuomenės senų archyvų ir kitų šaltinių. Bijomasi, kad šis projektas, kaip ir daugelis kitų mūsų gerų sumanymų, dėl didesnių kaštų gali užsitęsti, ar visai neįvykti. Juo turėtume susidomėti visuotiniu mastu, vadovaujant "Ramovės" centro valdybai ir padėti K. Oželiui su bendrininkais atlikti darbą. Pradžiai jau padaryta ir kai bus sudaryti ir pradėti vykdyti planai didesniame filmui, būtų galima prašyti paramos, sakysim, iš Lietuvių fondo, kurio vadovybė niekad neatsisako paremti rimtus ir išliekančius darbus.

Šio turiningo ir gražaus renginio pabaigoje, jo abu vadai — J. Gaižutis ir V. Diminskis padėkojo visai eilei asmenų, prisidėjusių prie jo suruošimo. K. Markus

LKVS "Ramovės" Klevelando sk. valdyba: Kazys Gaižutis — pirm., Jonas Raškauskas — vicepirm., Ignas Stankus — sekretorius, Pranas Mainelis — išdinininkas, Vincas Skirpstas — parengimams, Juozas Šlapelis — vėliavininkas ir Jonas Citulis — spaudai ir informacijai.

LOS ANGELES BIRUTIETĖS

Darbščios Los Angeles birutietės, su darniai dirbančia valdyba priešakyje, šių metų laikotarpyje, vietinei lietuvių kolonijai ir vėl davė gražių ir kultūrinių renginių.

Pernai vasaros sezoną pradėjo liepos 29 dieną, suruošdamos labai gražiai pasisekusią gegužinę Sakų sodyboje, Glendale kalnuose. Toje pačioje vietoje spalio 23 dieną, drauge su ramovėnais ir šauliais, buvo sukviesti svečiai bendrai popietei "Kariui" paremti. Nors svečių suvažiavo mažokai, bet atvykę buvo duosnūs ir "Kariui" pasiūsta virš dviejų šimtų dolerių. Lapkričio 25 d. birutietės prisidėjo prie ramovėnų ir šaulių bendrai ruošiamos Kariuomenės šventės.

Didžiausias skyriaus suruoštas dvigubas renginys buvo solistės Laimos Stepaitytės dainų ir arijų rečitalis, įvykęs gruodžio 1 dieną, parapijos didžioje salėje, ir Julijos Šlapelytės tautinių audinių paroda, kurios atidarymas įvyko žemutinėje salėje, tuoj po rečitalio.

Šių metų sausio 6 dieną, pirmą naujų metų sekmadienį, jau antri metai iš eilės, Los Angeles birutietės, malda, akademija ir menine programa, pagerbė savo mirusių narių prisiminimą. Šiais metais programą atliko šios skyriaus narės: nepriklausomos Lietuvos operos solistė Alodija Dičiūtė-Trečiokienė, akompanuojant muzikai Onai Metrikienei, solistė Janina Čekanauskienė ir pianistė Raimonda Apeikytė.

Vasario 24 dieną buvo metinis narių susirinkimas, kuriame apie siuntinių siuntimą už geležinės uždangos, informacinį žodį tarė viešnia iš Bostono, Sibiro kanikinė Elena Juciūtė.

Dvi kadencijas išdirbusi skyriaus valdyba pasitraukė iš pareigų ir buvo išrinkta nauja, bet prityrusi, valdyba, kurion įeina net trys buvusios skyriaus pirmininkės.

Po susirinkimo, drauge su ramovėnais, buvo pasivaišinta ir pora valandų maloniai pabendrauta.

Prie šampano stiklų 80-to gimtadienio proga pasveikintas ramovėnų skyriaus pirmininkas plk. J. Andrius. Solenizantui ir naujai birutietėjų valdybai buvo pareikšti geriausi linkėjimai, sugiedota ilgiausių metų ir komp. Br. Budriūno "Valio, Valio". (rs)

Nauja Los Angeles ramovėnų valdyba

Pasitraukus dėl ligos, iš valdybos, jos pirmininkui Juozui Andriui ir pakvietus valdybon kandidatą Anatolijų Dičių, naujoji valdyba š.m. kovo 13 d. pasiskirstė pareigomis: pirmininkas — Vladas Šimoliūnas (1610 N. Winona Blvd., Los Angeles, Calif. 90028); sekretorius — Ana-

A.A. JUZEI BALČIŪNIENEI

Lietuvoj mirus, sūnų Bronių su šeima ir kitus gimines liūdesy širdingai užjaučia

LKVS "Ramovės" New Yorko Skyrius

Mielą bendradarbį Bronių Balčiūną su šeima motinai

JUZEI BALČIŪNIENEI

Lietuvoj mirus, nuoširdžiai užjaučiame

KARIO Štabas

tolijus Dičius; išdininkas — Jonas Vencuskas; kandidatas — Vytautas Apeikis. Kontrolės komisija — Mykolas Barauskas ir Kazimieras Motušis. Delegatai į "Ramovės" susirinkimą centriniams organams išrinkti sutiko vykti Antanas Audronis ir Vytautas Vidigiris.

J. A.

LINGVISTIKA...

"Ja tėbė dam!" ("Aš tau duosiu!", rusiškai), yra rusų vartojama išreiškimui siurprizo ("siurpyrzo", kaip esu girdėjęs kaimietį Lietuvoj sakant; ir Lietuvos "universitetą" žemaitis tarė "navarstots" — lyg koks "varstots", kur staliai priveržia lentą obliavimui) . . . Mano tėvas, tarnavęs caro armijoje, vos kelis rusiškus žodžius tebeatsiminė — jų tarpe jis žinojo, kur tinka tas "Ja tėbė dam!" sakyti, bet tėvo ištarme jas jau buvo "Ja tibi dva!" ("Aš tau du!" būtų lietuviškai) . . .

Motina, sėdėdama turgaus dienomis Šiauliuose už "balagano", su priešais kabančiais tėvo darytais rožančiais, o užpakaly su "gutfarcovom" ("gutaperča" — pirmesnis gumos vardas) šukom ir panašiom prekėm, prisiklausydavo miestiško žargoną. Tuo būdu ji vadino prostitutę "politična" — mat, rusai tokias moteris vadino "publična" (moteris), ir per mūsų liaudies prizmę perėjęs tas "publična" žodis, pasidarė "politična". (Gal čia mūsų žmonių galvoje pasimaišė ir iš rusų girdėtas, garbingumą reiškias, žodis apie politines kalines: "politična").

"O! Čia geras metalas! . ." — girdėjau Škotijos lietuvi vadinant konjaką. ("Пипkit (ne įpilkit) dar vieną čierkutę!")

"Na, ir paleido glorią!" (tai apie bliu-nantį vaiką; "glorią" kunigai bažnyčioje giedojo . . .)

Arėjas Vitkauskas

KNYGA APIE GROBIO IR NAIKINIMO ŽYGIUS LIETUVOJE XII-XIV AMŽ.

V. Gidžiūnas, OFM

Praėjusių metų gale išėjo iš spaudos įdomi knyga, parašyta Kario redaktoriaus Z. Raulinaičio, pavadinta *Grobio ir naikinimo žygis*. Knygą autorius dedikuoja laisvame pasaulyje pasisklaidžiusiems ramovėnams. Ji jau yra serijos *Lietuvos karinės istorijos raštų Nr. 11*. Knygoje grobio ir naikinimo žygių maršrutai nurodomi B. Balčiūno nubraižytomis kartografinėmis schemomis. Ją spausdino Pranciškonų spaustuve Brooklyne. Knyga gražiai įrišta kietuose viršeliuose, kurių applanką suplanavo dail. Vl. Žilius. Ji turi 176 psl. Tiražas — 700 egz. Kaina — 9 dol. Išleido — *Karys*, 1979. Ją galima užsisakyti — *Karys*, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA.

Iki šiol Z. Raulinaitis daugiausia tyrinėjo priešistorinius laikus. Su šiuo veikalu jis įžengia į ankstyvąją Lietuvos ir jos kaimynų istoriją ir, remdamasis tų laikų šaltiniais, atskleidžia lietuvių santykius su savo kaimynais. Šiuo savo karinės Lietuvos istorijos veikalu Z. Raulinaitis iš kitų istorikų išsiskiria tuo, kad kiti bendruose istoriniuose veikaluose ir kunigaikščių monografijose tyrinėje tik didžiuosius mūšius, pilių apgulimą, jų sugriovimą ir paėmimą, o mūsų autorius nagrinėja grobio ir naikinimo žygius, kurie labai buvo įsigalėję XII-XIV amž. Pabaltij.

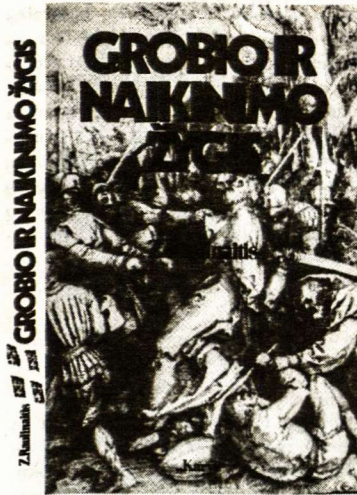
Daugeliu atvejų šie žygiai turėjo tik grobio ir naikinimo tikslą, bet Vokiečių ir Livonijos ordinų strategijoje per priešą apiplėšimą, krašto sunaikinimą ir gyventojų nužudymą ar nelaisvėn išvedimą, jie vedė prie krašto užgrobumo. Tiesa, kad tokių žygių organizatoriams jie nebuvo medžioklė ar sporto pramoga, bet tokiomis jie galėjo būti daugeliui avantiūristų riterių, kurie norėjo savo kalavijus pakrikštyti pagonių krauju. Tokių išsireiškimų Vokiečių ordino kronikose mes užtikiname.

Kai ištaisai perskaitai autoriaus pavartotus šaltinius: Petro Dusburgiečio, Hermano Vartbergiečio, Vygando Marburgiečio, Henriko Latvio ir Jono Dluogošo kronikas bei Livonijos Rimuotąją kroniką ir rusų metraščius, tai imi stebėtis, kaip po tiek dažnų apiplėšimų, gaisrų ir žudynių lietuvių tauta tada išliko gyva.

Prof. dr. Z. Ivinskis pastebi, kad, neskaitant mažesnių įsiveržimų, Vokiečių ir Livonijos ordinais du kartu į metus su didele kariuomene, vasario ir rugpiučio mėnesį, puldavo Lietuvą. Vien tik Kęstučio ir Algirdo viešpatavimo metais (1345-1372) 66 žygiai buvo padaryti iš Prūsų ir 30 iš Livonijos, o lietuviai tuo pačiu metu padarė 31 žygį į Prūsų ir 11 į Livoniją. Vadinasi, lietuviai perpus mažiau žygių surengė į juos nuolat puolančio priešą žemes.

Z. Raulinaitis savo knygoje aprašo vikingų grobio žygius, lenkų žygius į Prūsus 1111-1112 m. žiemą, Kijevo Rusios žygius į Lietuvą 1128, 1130 ir 1132 m., abipusius lietuvių žygius į Livoniją ir livoniečių žygius į Lietuvą. Ilgiausiai autorius sustoja prie Vokiečių ir Livonijos ordino žygių į Lietuvą 1372 m., kai Kęstutis ir Algirdas su kariuomenėmis buvo išvykę prieš Maskvą. Tada kryžiuočiai su svečiais nuterčio vidurinę Žemaitiją, šiaurės rytų Aukštaitiją ir pietinę Lietuvą. Tuose vasaros žygiuose Vokiečių ir Livonijos ordinais užtruko nuo rugpiučio 15 iki 23 d., o rudenį Isruties komitūro surengtas žygis į pietinę Lietuvą, pasiekęs net Krikštonis prie Nemuno, užtruko kiek trumpiau.

Iš Vokiečių ordino kronikų aprašymų atrodytų, kad tada visa Lietuva buvo labai sunaikinta, dėl to

Vokiečių ir Livonijos ordinais lengvai galėjo užimti. Kyla klausimas kodėl jie jos neužėmė? Atrodo, kad kronikų aprašytieji lietuvių nuostoliai nebuvo tokie dideli, kaip jos juos aprašė. Vokiečių ordino kronikininkai savo riterių garbei beveik visuomet jų laimėjimus padidindavo, o pralaimėjimus sumažindavo. Gi priešingai, lietuvių laimėjimus sumažindavo, o pralaimėjimus padidindavo. Kai lietuviai darydavo įsiveržimus į Prūsus ar Livoniją, tai kronikininkai rašydavo, kad kraštą užpuolė labai didelės pagonių kariuomenės, bet jie su nedideliu vyrų būriu juos užpuolė ir grobį atėmė. Tokiu pavyzdžiu gali būti Rūdavos mūšis prie Karaliaučiaus 1370 m. Apie jį kronikininkai rašo, kad neskaitant Kęstučio kariuomenės, Algirdas atvyko su 70,000 vyrų, o Vokiečių ordinas turėdamas žymiai mažesnę kariuomenę, lietuvius sumušęs ir grobį atėmęs (153-155 psl.). Visa tai buvo rašoma ordino garbei ir jo politikai patarnauti, kad lengviau galėtų gauti savanorių Vakarų Europoje "misijiniams" žygiams į pagonišką Lietuvą.

Verta pastebėti, kad ši vertinga knyga toli gražu neaprašo visų grobio ir naikinimo žygių daugybės. Ji yra tik pirmasis bandymas, paskatinantis kitus istorikus eiti į šį neištirtą labirintą. Mano manymu, autorius būtų dar daugiau pasitar-

navęs istorikams, jei būtų davęs bent savo pavartotų šaltinių ir literatūros bibliografiją ir pavartotus veikalus su jų puslapiais nurodęs išnašose. Tas būtų pareikalavę daugiau vietos ir laiko, bet viso to nereikėjo pagailėti. Tačiau čia paminėti dalykai knygos vertės nesumažina. Ją visiems Lietuvos istorijos mylėtojams verta įsigyti ir perskaityti.

MEŠKOS APKABINIMAS

(atkelta iš 170 psl.)

paramos malšinant 17 metų sukilimą Eritrejoje, Etiopijos šiaurės rytų kalnuotoje provincijoje. Sovietai labai troško jam padėti, nes iš tiesų, jie buvo pagrindiniai to Eritrejos sukilimo kurstytojai. Be to, sovietai nepasitikėjo nepastoviu Mengistu ir jo kariniais padėjėjais, kurie valdė šalį. Jie norėjo pasodinti valdžion apmokytą marksistą, civilioką. Tokį jie jau turėjo ir parinkę, būtent, dr. Negede Gobezie, kuris Mengisto buvo išvytas iš krašto į Prancūziją.

1978 m. gegužės mėn. Gobezie buvo išmugeliuotas į Etiopiją, kubiečiams ir pietų jemeniečiams padedant. Aišku, jis buvo paruoštas perimti prezidento pareigas, kai tik Mengistas bus pašalintas. Būtų viskas įvykę panašiai kaip Afganistane. Tačiau, kažkas sutriko. Mat, nei pietiniai jemeniečiai, nei kubiečiai nėra labai tikę špionažui, jie per daug plepūs. Mengistas išgirdo jų planus pakeisti jį ir pirmas smogė smūgį. Gobezie dingo be žinios.

Dabar ir rusai ir kubiečiai vėl remia Mengistą, kovojantį su Eritrejos sukilėliais. Matyti, jie atidėjo patogiam metui Mengisto likvidavimą. Atėjus laikui bus pašaukta "kruvinoji komanda".

Iš to viso aiškėja, kad sovietai nė kiek nepasikeitė nuo tų laikų, kai 1948 m. Čekoslovakijoje, Pragoj, jie pro viešbučio langą išmetė Janą Masaryką, pareikšdami, kad jis nusižudė, ar kai 1956 m. jie likvidavo Vengrijos ministerį pirmininką Imry Nagy. Pasirodo, kad rusiškosios meškos apkabinimas dar vis tebėra "pavojingas sveikatai".

L. T. W.

Alfredas Nobelis (1833-1896)

Nobelio premijos

Kiekvienais metais gruodžio 10 dieną, metų bėgyje daugiausiai nusipelnę žmonijai asmenys yra apdovanojami Nobelio premijomis. Jų yra skiriamos penkios po 190,000 dol. kiekvienai sričiai. Didesnės svarbos negu piniginės dovanos (neapdedamos mokesčiais) yra pripažinimas nuopelnų asmeniui, o tuo pačiu ir valstybei, iš kurios asmuo yra kilęs. Su piniginių dovanom, nusipelnusiems asmenims, duodami medaliai su Nobelio atvaizdu ir pažymėjimai nurodant už ką asmuo yra apdovanotas. Premijoms asmenis parenka specialios komisijos prie Švedijos ir Norvegijos universitetų, ten jos ir įteikiamos. Nuo 1946 iki 1979 metų Nobelio premijas gavo 100 amerikiečių, 34 anglai, 13 vokiečių, 8 rusai, 5 prancūzai ir kitų mažiau. 1979 metų laureatai buvo: fizikos — du amerikiečiai ir vienas pakistaniecis, chemijos — amerikietis ir vokietis, ekonomijos — amerikietis, medicinos — amerikietis, taikos — albanė, vienuolė Teresė, literatūros — graikas.

1895 metais, švedas chemikas ir pramonininkas Alfredas Bernhardas Nobelis testamentu paliko 31 milijoną švedų kronų, kurių procentai buvo skiriami mokslininkų premijų fondui. A.B. Nobelis gimė 1833.X.21 Stockholme, Švedijoje. Buvo gabus chemikas ir išradėjas, padaręs apie 350 išradimų, jų tarpe išrado dinamitą 1875 metais ir bedūminį paraką — 1889 m.

Pažymėtina, kad nežitūrint ilgamečių tradicijų Europos valstybėse, mokslo srityse ir išradimuose, paskutiniuose keliuose dešimtmečiuose, amerikiečiai pirmąja, nes JAV yra nevaržoma laisvė, ekonominis gerbūvis ir didelė visuomenės — privačių asmenų ir bendrovių parama moksliniams darbams ir išradimams. Sovietų Sąjungoje moksliniai darbai ir iš-

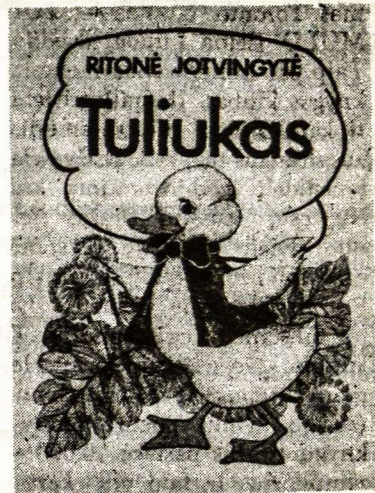
radimai varžomi ideologinės kontrolės ir komunistinių doktrinų. Vokiečiai — varžomi tradicijų (viskas turi būti užtikrinta ir palyginimui seka ką kiti daro). Prancūzų visus išradimus kontroliuoja biurokratiška valdinė įstaiga, kuri finansuoja mokslininkų darbus ir išradimus, favorizuodama jų kilmę ir socialinę padėtį. Kituose kraštuose mokslinį darbą kliudo ekonominės sąlygos ir stoka technologinių priemonių.

B. B.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Chronicle of the Catholic Church in Lithuania. No. 36, Jan. 6, 1979 ir No. 37, Jan. 6, 1976. Žmogaus teisių dokumentacija, kiek joms yra nusižengiama okupuotoje Lietuvoje. Leidžia: Lithuanian R.C. Priests' League of America, 351 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207.

Lietuvos Istorijos Vaizdai, surinko Vladas Vijeikis, išleido "Tėviškėlė", 4346 So. Western Ave., Chicago, Ill. 60609. 548 psl., geras popieris, didelio formato, kietais viršeliais knyga. Lietuvos istorija paveiksluose, nuo ledynų iki atomo skaldymo laikų. Smulkiau išdėstyta Gedimino giminė, su labai naudinga tos iškilios giminės lentele, kurią sudarė istorikas Jonas Dainauskas. Kaina 15 dol.

Ritonė Jotvingytė, TULIUKAS. Iliustravo D. Kizlauskienė. Išleido Elena J. Stankevičiūtė-Juknevičienė. Kalbą taisė Elena Songinienė. Išdėstymas ir meninė priežiūra Dianos Kizlauskienės. Spaudė Mykolo Morkūno spaustuvė, 3001 West 59th Str., Chicago, IL 60629. Tiražas — 1000 egz. Išleista 1979 Vaiko metais. Leidinys 32 psl., kaina — 3 dol., gaunamas "Drauge".

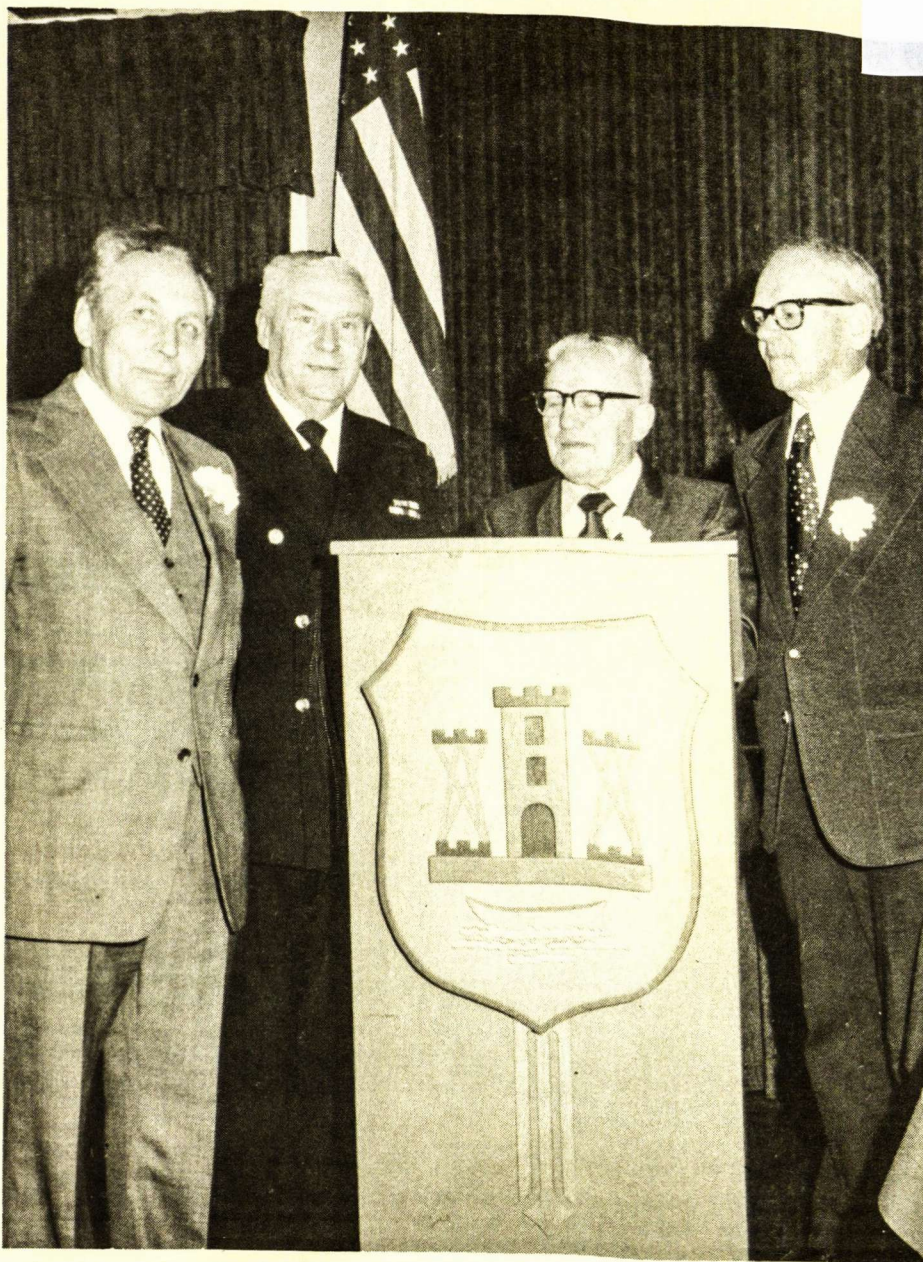

AUKOJO KARIUI:

Vasaris, 1980

- 240.00:**
LKVS "Ramovė", Chicago, IL
- \$51.00:**
A. Vitkauskas, Jersey City, NJ
- \$25.00:**
LKVS "Ramovė", St. Catharines, Canada
- \$21.05:**
J. Baubinis, Glenroy, Australia
- \$20.00:**
O. Čaplinskienė, Darien, IL
- \$18.00:**
S. Virpša, Chicago, IL
- \$13.00:**
P. Česunas, W. Germany
- \$11.00:**
L. Chmieliauskas, Windsor, Australia
- \$10.00:**
J. Abraitis, Chicago, IL
5-tas Šaulių Būrys, Rockford, IL
- \$9.09:**
K. Kuzmickas, Chadstone, Australia
- \$8.00:**
E. Bliudnikas, Centerville, MA
B. Burba, Dearborn, MI
A. Dimas, Middle Village, NY
B. Grajauskas, Hamilton, Canada
Z. Jakubonis, St. Catharines, Canada
V. Jegelevičius, Toronto, Canada
J. Jurkūnas, Chicago, IL
P. Karalius, St. Croix, USVI
S. Lukaševičius, Chicago, IL
A. Malinauskas, Chicago, IL
R. Michalauskas, Toronto, Canada
J. Mikulis, Westchester, IL
S. Neniskis, Chicago, IL
P. Pecenkis, Elizabeth, NJ
- N. Reikalas, Kenosha, WI
V. Tamošiūnas, Detroit, MI
R. Tričytė, Chicago, IL
J. Truškūnas, Chicago, IL
A. Tveras, Chicago, IL
P. Vyšniauskas, Cleveland, OH
- \$7.00:**
A. Budreckas, Chicago, IL
P. Linkus, Edwardsburg, MI
- \$6.00:**
J. Karaliūnas, St. Catharines, Canada
A. Spirikaitis, Cleveland, OH
V. Varneckas, Waterbury, CT
- \$5.50:**
V. Lazauskas, Glen Iris, Australia
- \$5.00:**
J. Baublys, Detroit, MI
A. Gesius, Largo, FL
A. Mingėla, Hamilton, Canada
A. Poderis, Southfield, MI
P. Polgrimas, St. Catharines, Canada
M. Pucius, Rochester, NY
M. Repečka, Hamilton, Canada
J. Skaudys, Omaha, NB
M. Šniolis, Hamilton, Canada
D. Žiogas, Delhi, Canada
- \$4.00:**
S. Griežė-Jurgelevičius, Dorchester, MA
L. Gudis, Chicago, IL
T. Kazimier, Chicago, IL
S. Latviūnas, Wolcott, CT
A. Sederavičius, Omaha, NB
J. Strokas, Chicago, IL
- \$3.00:**
V. Andriukonis, Arlington, MA
J. Austra, Baltimore, MD
B. Bajerčius, S. Boston, MA
B. Basiulis, Long Beach, CA
A. Brokevičius, Chicago, IL
A. Gatautis, Sudbury, Canada
- J. Gepneris, Chicago, IL
I. Girdzevičius, S. Ste. Marie, Canada
V. Jakimavičius, Brockton, MA
A. Jucėnas, Juno Beach, FL
I. Kaliukevičius, Toronto, Canada
V. Keiba, Rochester, NY
A. Klimas, Grand Rapids, MI
P. Lapienė, Chicago, IL
J. Litvinas, Chicago, IL
B. Mateciūnas, Sydney, Australia
S. Mažilis, Fishkill, NY
K. Mykolaitis, Detroit, MI
L. Opanavičius, Stayner, Canada
A. Padvek, Fairview Hts. IL
S. Palekas, Chicago, IL
J. Pečkaitis, Merriville, IN
I. Petrauskas, Montreal, Canada
V. Pyragius, Toronto, Canada
J. Puidokas, Chicaho, IL
B. Raugas, Delran, NJ
J. Rimkevičius, Chicago, IL
J. Rimkūnas, Redidton Beach, FL
Z. Romanauskas, Hallandale, FL
P. Ruikis, Chicago, IL
B. Semaška, New Britain, CT
E. Shilling, Racine, WI
A. Šova, Crown Point, IN
Sutkus, Richmond Hill, NY
J. Vadopalas, Westchester, IL
J. Venckus, Los Angeles, CA
J. Vizbaras, Dorchester, MA
G. Žemaitis, Cleveland, OH
P. Žitkus, Chicago, IL
- \$2.00:**
M. Kižis, Tecumseh, Canada
A. Shurkus, Redford Twp., MI
- \$1.53:**
S. Ratas, Ainslee, Australia
- \$1.00:**
B. Batisa, Brockton, MA
S. Senkus, Hamilton, Canada
V. Sniečkus, S. Euclid, OH
S. Vyšniauskas, St. Leonard, Canada

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja

A. Lymantas, E. Vengianskas, Br. Krištopaitis ir V. Bakūnas š.m. sausio 20 d. po knygos "Jūrų keliais" pristatymo Čikagoje. Nuotr. P. Malėtos

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Cekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.